הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · מקור חיים

מקור חיים - ד (טור יהלם)

רבי חיים הכהן מארם צובה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מקור חיים - ד (טור יהלם)

רבי חיים הכהן מארם צובה

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מקור-חיים-ד-טור-יהלם/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן שסג 4
סימן שסד 8
סימן שסה 12
סימן שסו 14
סימן שסח 20
סימן שסט 25
סימן שע 27
סימן שעא 29
סימן שעב 35
סימן שעג 36
סימן שעד 39
סימן שעה 46
סימן שעו 53
סימן שעז 55
סימן שעח 56
סימן שעט 63
סימן שפ 65
סימן שפא 84
סימן שפב 89
סימן שפג 92
סימן שפד 94
סימן שפה 96
סימן שפו 99
סימן שפז 100
סימן שפח 101
סימן שפט 102

סימן שסג

[א] אשר חכמים הגידו כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו וכשמת אומרים עליו החסיד העניו תלמידו של אברהם אבינו וכו' וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל והדבר של תימא וצריך להבין מהו השלימות הגדול אשר יקנה האדם להיות קובע מקום לתפלתו עד שזוכה לכל הכבוד הזה והנה בהלכות תפלה נתבאר כל הצורך בדבר הזה ואמנם גם בזה נימא ביה מילתא כי עיקר הדבר זה כאשר האדם קובע מקום לתפלתו מורה על אשר נמצא בלבו אמונה שלימה משחז"ל בפ' הנה מקום אתי הקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו אמנם הוא נמצא בב"ה כמשחז"ל דרשו ה' בהמצאו היכן הוא מצוי בבתי כנסיות ומדרשות ומפני אימת מלכות שמים אינו משנה מקום אלא קובע מקום לתפלתו כי מאמין שנמצא שם הקב"ה ומשגיח עליו מפני כי מלא כל הארץ כבודו ולכן כשמת אומרים עליו תלמידו של אברהם שקבע מקום לתפלתו מפני האמונה הנמצא אתו כי שם נמצא תמיד כבודו של הקב"ה אף על גב כי לא היה בית רק מקום מיוחד מלא כל הארץ כבודו ולכן נקטינן כי כל ענין של קדושה יש לו מקום קבוע וכן נמי כל איש ישראל לתורה ולתעודה יהיה לו מקום קבוע כי בזה קנה המקום ההוא על ידי מעשיו לעולם וכדאיתא בזוהר פרשת פנחס דף ר"ז וז"ל דתנינן בכל אתר דצדיקא אתחדש ביה מלי דאורייתא כד איהו בההוא עלמא פקיד להההוא אתר ואתי ליה לגביה וכל שכן כד שראן ביה צדיקייא אחרנין לחדתא בההוא אתר מלי דאורייתא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי המקום שהאדם הוא לומד בו תורה או מעשה קנה מקומו אמנם הזולת נאמר צואה בלי מקום ולכן בא הדין אל נכון אין מפנין המת והעצמות לא מקבר מכובד לקבר מכובד ולא מקבר בזוי לקבר בזוי ולא מקבר בזוי לקבר מכובד ואין צריך לומר ממכובד לבזוי שהרי קנה מקומו. ועוד מטעם כי כל מעשה התחתונים הוא גורם כך למעלה ונמצא כי כן יעשה לו ברוחו ונשמתו שמטלטלים אותם טלטולי גברא אחר שנינוחו במקומם ולכן רע בעיני שמואל ע"ה המעשה שהעלה אותו שאול כי שתים רעות עשה עמו ראשונה שהעלה אותו באוב כמשחז"ל אמר לו לא כך שנינו כשם שנפרעים מן העובד כך נפרעים מן הנעבד וזאת שנית כי הנה גרם טלטול לרוחו ממקום מנוחתו להוריד אותו בעולם הזה אך לא נתרעם על גופו כי בגוף לא טלטל אותו ולא היה קברו שם וכאשר נעמיק בענין הוא דבר קשה יותר מן האמור כי מאחר שחז"ל הגידו כי הנשמות הם חלק אלוה ממעל וביותר מ"ש בתיקונים מעשיה נפשין מיצירה רוחין מבריאה נשמתין כאשר מפנין המת מקבר לקבר הוה ליה יום קבורה מחדש כדלקמן

וחוזר ונידון והמקום אשר קנה מתחלה קדוש יאמר לו מפני כי כבר נידון שם ועוד גורם לעצמו טלטולי גברא והיותר קשה כי נמצא חלק הקדושה הנמצא אתו מכל עולם ועולם גולה ממקום למקום אמנם בתוך שלו אפי' ממכובד לבזוי מותר שערב לאדם שיהא נוח אצל אבותיו כי כן נאמר ואתה תבא אל אבותיך בשלום וכדי לקוברו בארץ ישראל מוסר כי מתקדש גופו ונשמתו ונתון בחיק אמו ואם נתנוהו שם על מנת לפנותו מותר בכל ענין אמנם אינו ניצול מן הדין פעם אחרת והמלקט עצמות יוכיח שחייב בכמה דברים מן האבילות ואם אינו משתמר בזה הקבר שיש לחוש שמא יוציאוהו כותים או שיכנסו בו מים או שהוא קבר הנמצא מצוה לפנותו:

[ב] אין מוליכים מת מעיר שיש בה קברות לעיר אחרת מטעם האמור אלא אם כן מחוצה לארץ לארץ ישראל:

[ג] אין מלקטים עצמות לא מתוך הארון ולא מתוך הקבר לצד אחר לקבור שם מת אחר או לצורך המקום מטעם האמור למעלה:

[ד] מקום שנהגו לקבור במחמורות עמוקים בלא ארון עד שיתעכל הבשר ואחר כך מלקטין העצמות וקוברין אותם בארון מותר שכן שנינו שני קברות היו מתוקנים לבית דין וכו' ואחר שנעשה עצמות קוברין אותו במקומו כיון שנתעכל הבשר. ואמנם לענין האמור למעלה כמה ספק ימצא בנקבר בארון אם אינו צדיק גמור שלא חטא מעולמוי בהוצאת שכבת זרע לבטלה וגם אחר כך נשמר ולא טמא ברית כל זה מאחר שנתעכל הבשר אין מקום עוד לדקדק בזה דהכי איתא בזוהר פרשת שלח לך דף ק"ע וז"ל אי חסידא קדישא תא ואגלי לך מלה סתימא בנינא דגופא דבר נש הכי הוא רוחא מעם רוחא דקודשא נשמתא מגו אילנא דחיי כיון דרוחא קדישא יהב חילא מיד רתיכין דילה יהביך חילייהו חילא דילהון גרמין ושייפין כלהו מסטרא דילהון ותיקונייהו דא על דא סטרא אחרא יהבת בשרא וכו' וכל זמן דבשרא דסטרא אחרא קיימא בקיומא ההוא שטן קיימא לאשטנא אתעבר בשרא לית ליה רשו לאסטנא דהא לית ליה על מה דיסתמיך וע"ד כתיב יכל בשרו מרואי ושופי עצמותיו לא ראו וכו'. הנה מבואר מדברי המאמר כי אחר שנתעכל הבשר אין יכולת עוד לשטן להשטין ולכן נמי כיון שאדם זה המתינו לו עד שנתעכל הבשר ואז העצמות מלקטין אותם וקוברין אותן בארון ולא יהיה לו עונש מן הנזכר:

[ה] ארון שפינוהו אסור בהנאה כי הנה נתבאר מן המאמר כי הארון של מת הוא דוגמא למעלה לארון עליון וכיון שנכנס המת בתוכו נתקדש דוגמא עליונה ולכן הארון אסור בהנאה אם הוא של אבן ואם הוא של חרס ישבר ואם של עץ ישרף:

[ו] המוצא נסרים בבית הקברות ולא יזיזם ממקומם לפי שהם אסורים בהנאה:
[ז] אסור לפתוח הקבר אחר שנסתם הגולל דאיכא בזיון למת אפי' אם עוררים היורשים לפותחו לבדוק אם הביא שתי שערות אם לאו חשוב כגדול כבוד הבריות
ואמנם לענין הרמז בדינים אלו היינו על עיקר הקודם כי המת הוא החוטא כיון שנכנס בו רוח של שטות חלק מן המיתה הרי הוא מת בכח ולפי כי הנשמה בורח ממנו יצדק שהוא מת בפועל ולכן בא הדין אין מפנין המת היינו הרשע והעצמות לפי שנאמר ותהי עונותם על עצמותם לא מקבר מכובד לקבר מכובד ר"ל דמאחר שהנחתי כי אין אדם חוטא ר"ל הנשמה הנקרא אדם לפי כי משעה שמהרהר לעשות עבירה הולכת ממנו שמא תאמר מאחר שיצא מגוף זה שחטא תלך לאדם אחר ותכנס בקרבו לא כך הוא אין מפנין מת זה אפי' שכתוב על העצמות מעשי' אשר לא יעשו אין מוליכים אותם מקבר מכובד לקבר מכובד דהיינו כי הגוף נקרא קבר כמשחז"ל וכן הגוף שלו מטמא כמו הקבר ולא מקבר בזוי שחטא לקבר בזוי שחטא ולא מבזוי זה למכובד ואין צ"ל ממכובד לבזוי לפי כי הנשמה ממתנת לאדם שמא יעשה תשובה לכן חזר הדין ובתוך שלו אפילו ממכובד לבזוי מותר כי זה יהיה לו לפי שעושה תשובה חוזרת הנשמה עליו כי לכן נקרא תשובה ר"ל נוטריקון תשוב ה' היינו חמשה חלקי נפש שהולכי' מן החוטא חוזרי' עליו כשעושה תשוב' הם נפש רוח נשמה חיה יחידה כמשחז"ל וז"ש שערב לאדם שיהא נוח אצל אבותיו כך חלקי הנפש משתוקקים לחזור לגוף שיצאו ממנו וכן כדי לקוברו בא"י שהדוגמא לאדם המקדש עצמו ללמוד תורה כי הנה אמרו חז"ל אוירא דארעא דישראל מחכים מהו האיר שלה השכינה הנמצא שם כך נאמר דרשו ה' בהמצאו היכן הוא מצוי בבית הכנסת ובית המדרש וביותר כי כך אחז"ל עתידים בתי כנסיות להיות קבועים בארץ ישראל ונאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו אינו אומר אלא בתוכם כל אחד מישראל יכול להיות מקדש ומשכן להקב"ה על ידי מעשיו הרי לעולם הוא אוירא דארץ ישראל ולכן יאמר וכדי לקוברו בארץ ישראל מותר ואם נתנוהו שם ע"מ לפנותו הלא זה הדבר שביארתי בחלק ראשון כי כאשר האדם עושה מצוה או מתפלל מרויח רוח או נשמה אמנם זה יהיה או באותה שעה שעשה מעשה או יהיה חופף עליו כל היום אמנם אינה מתקיימת עמו כדרך שאר חלקים שהם עמו בדרך קבע לפי רוב השנים כדאיתא בזוהר זכה יתיר יהבין ליה רוחא זכה יתיר יהבין לי' נשמתא ולכן זה התוספ' הנמצא באדם ע"י מעשה הטוב נתנוהו שם ע"מ לפנותו מותר בכל ענין להכנס בזולת ואם אינו משתמר בזה הקבר הוא הגוף שיש לחוש שמא יוציאוהו כותים שלא יכנס בו ענין של מינות או שיכנסו בו מים זרים עיבור רע במעשיו או שהוא קבר הנמצא מצוה

לפנותו: אין מוליכין מת זה הנזכר מעיר שיש בה קברות גופים אף על פי כי הם חוטאים שלכן נקרא קברו' כאמור לעיר אחרת היינו גוף אחר כמשחז"ל בפ' עיר קטנה זה הגוף אלא אם כן מחוצה לארץ שהוא דרך חול לארץ המקדש עצמו לזכות להיות אוירא דארעא דישראל כאמור אין מלקטין עצמות אשר חז"ל הגידו כי לעולם יפשפש אדם במעשיו ובפרט אם רואה יסורין באין עליו דהיינו להתבונן באיזה אבר חטא ואמנם אין צריך לדקדק בכל הפרטים כמו ששנינו אין בודקים חורי הבית העליונים וכו' ואיתא בזוהר דהיינו עונות שהם גבוהים ר"ל נעלמים ממנו בגובה וכן תחתונים אלא כפי מה שזוכר האדם וכן נמי אין מלקטין עצמות היינו העונות הקטנים שנאמר בהם ותהי עונותם על עצמותם לא מתוך הארון דוגמא למי שעוסק בתורה שהוא ארון הברית לפי כי התורה מכפרת עליהם ולא מתוך הקבר היינו גוף החוטא כאמור לצד זה לקבור שם מת אחר או לצורך המקום להיות מתגלגל שם נשמה אחרת:

מקום שנוהגים לקבור במהמורות העון כד"א במהמורות בל יקומו לפי כי החוטא נקרא חופר גומץ וכמה שחז"ל משל לקודח בספינה אמר לו חבירו מה אתה עושה אמר מה איכפת לך בשלי אני קודח אמר לו מפני שאתה מציף עלינו את הספינה כך אמר איוב אתי חלין משוגתי אמרו לו חביריו לא כך הוא אלא כי יוסיף על חטאתו פשע ביניינו יספוק וכדאיתא בזוהר פרשת נשא כי יכרה איש בור בענין החוטא. לכן יאמר נא הדין מקום שנוהגים לקבור החוטא במהמורות העון בלא ארון של הגוף רק חלק הרוח הבורח שלו עד שיתעכל הבשר שבו תלוי המעשה ואח"כ מלקטים העצמות לענין הגלגול וקוברין אותם בארון גוף אחר מותר:

ארון שפינוהו הדוגמא לגוף האדם שפינוהו מחלק הרוח או נשמה כשחטא אסור בהנאה לפי דאף על גב שחטא ישראל הוא וריקן שבהם מלא מצות כרמון ולכן הגוף לאחר שנדון כפי רשעו יש לו תחיה בזמן התחיה כדאיתא בזוהר פ' משפטים אם הוא של אבן אף על פי ששלט עליו יצה"ר ואם הוא של חרס הרודף אחר המאכל למלאת רסן בטנו ישבר כדאיתא בזוהר פרשת בהעלותך דף קכ"ג: וז"ל ואי נשמתין אינון חמרים דאינון במאני חרש שבירתן זו היא טהרתן כמו ששנינו נשברו נטהרו ורזא דמלה זבחי אלהים רוח נשברה וגו' ושל עץ ישרף כי של עץ הדוגמא שלו לענין עבירה כד"א ונערים בעץ כשלו וכמו שאמרו חז"ל הרי שנכשל אדם בעבירה שחייב עליה מיתה מה יעשה ויחיה אם למוד לקראת דף אחד יקרא שנים שנאמר עץ חיים היא וגו' הרי כי הצריך לענין עץ ישרף באש של תורה אחר החרטה כי בערה בו אש ה' לתקן מעשיו כי בערה כאש רשעה בלבו יקיים בלבו מש"ה רשפי אש שלהבת יה:

המוצא נסרים והדוגמא לעצמות אדם של העונות במספר העצמות ותהי עונותם על עצמותם ולכן צריך ללמוד כמה דפים ולכן מחז"ל והם בבית הקברות מסיבת העון לא יזיזם ממקומם לומד דף אחד של מקרא במקום דף אחד של עון:

אסור לפתוח הקבר ר"ל דאע"ג שמחוייב האדם להוכיח שנא' הוכח תוכיח את עמיתך וצריך להודיע אותו מהו עונש העון ואם נודע העון שלו שהוא מפורסם מודיע אותו אמנם אם כבר חזר ממנו אין לפרש אותו אחר כך כמו ששנינו עבירות שהתוודה עליהם ביום הכיפורים זה לא יחזור להתוודות עליהם ביום הכיפורים אחר וי"א יחזור ויתודה שנאמר וחטאתי נגדי תמיד האמנם זהו לענין החוטא עצמו אבל לענין המוכיח כך הוא אומר לא יפתח וכו' כי אסור לעשות כן לפתוח ולפרסם הקבר היינו העון כי הוא הגורם לאדם להוליכו לקבר לפי שעובר על כריתות שבתורה לאחר שנסתם הגולל הוא המסבב העון אפילו אם עוררים היורשים כי הם רוח ונשמה כנ"ל כי הם יורשים כל המעשה אשר יעשה האדם ולפי כי הם טהורים לפתוח פעם אחרת לפרסם העון ולפתוח בתשובה כדי לבדוק אם הביא שתי שערות שהדוגמא לעונות שהם תלויים בשערה לפי שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה אם ימצא שנים מהם הם בטוחים שהקב"ה מעביר אותם שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר עם כל זה אסור:

סימן שסד

[א] חזרתי לענין ראשון לבאר הדוגמא בדינים אלו הוא הנרצה לפקוח עינים עורות בתורה להוציא ממסגר אסיר מן העונות לאמר לאסורים צאו כדאיתא בזוהר פרשת פנחס ולכן יאמר נא קבר של בניין כי הנה הובא למעלה כי גוף החוטא הוא הקבר שלו כל ימי אשר הנגע בו מצד העון בענין המצורע ליושב בבית הקברות כאמור בעזיהו המלך וישב בית החפשית והנה קבר של בנין היינו שנבנה מן העונות מכונה מכל מום אסור בהנאה ולא מפני שאמרו חז"ל אם עשית חבילות של עבירות. עשה כנגדן חבילות של מצות אז נתקנו כי כבר נתבאר שהרצון הוא כדי שיוכל להלחם עם יצה"ר וקם עליו והכהו ואחר כך יעשה תשובה אבל קרקע עולם של קבר אינו נאסר הוא הנרצה בפסוק דור הולך ודור בא היינו בין שהאדם הולך לבית עולמו מפני העון ודור בא לפי שחזר בו והארץ לעולם עומדת אף על גב כי החוטא כורה לו קבר בחטאו הקרקע אינו נאסר ולענין זה הדוגמא הוא הקרקע היצר אינו נאסר אף. על פי שמחטיא האדם יש צורך לעולם בו כמשחז"ל והנה טוב זה יצר הטוב מאד זה יצה"ר שאלולי היצר לא היה בנין ולכן אף על גב שהחטיא אינו נאסר והא דקבר של בנין אסור לעולם דוקא שבנאו לשם מת ונתנו

בו דהיינו כי החוטא נתכוון לחטא והכניס עצמו ברצונו בקבר זה שלו איהו דאפסיד אנפשיה אפילו על דעת לפנותו ולעשות תשובה שהרי שנינו האומר אחטא:
ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה ואפי' לא נתן בו אלא נפל דהיינו שחטא בשוגג ונפל במקרה ולא היה על דעת לעשות כך אבל אם בנאו לשמו ונתכוון לחטא ולא נתנו בו כי לא חטא בפועל מותר שהרי אמרו חז"ל מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה וכן אם נתנו בו העון אדעתא לפנותו ולעשות ממנו תשובה ולא האמינו מתחילה כי לא היתה מחשבה לחטא מתחילה מותר לאחר שפנהו ועשה תשובה אבל אם נתנו בו העון לדעת להיות בו עולמות ולא לעשות תשובה כלל אסור אפילו לאחר שפנהו כי אע"פ שחז"ל אין לך דבר שעומד בפני התשובה הנה זה עשה פגם גדול בעצמו לעשות תנאי לעולם כי אינו חוזר בו ולכן אסור גוף זה אפילו לאחר שפינוהו מן הרוח שבקרבו ומת אפילו לא בנאו לשמו הוא דבר רע באותו הגוף וצריך תיקון גדול ואם לא בנאו לשמו החוטא ונתנוהו בתוכו לסיבה אחרת והוסיף בו דימוס לשמו היינו עבירה אחרת לרצונו כלו אסור אפי' לאחר שפנהו מאותו רוח שבתוכו עד שיענש כפי השגחת הבורא יתברך ואפילו שקברו שם החוטא על דעת לפנותו לעשות ממנו תשובה ואם מכיר הדימוס הות העון שעשה מחדש שהוסיף לשמו מסירו ע"י החרטה בוידוי פה והוא לבדו אסור והשאר הוא שאר הקבר מן העונות מותר:
[ב] קבר הנמצא שהדוגמא למי שחטא בשוגג והוא לא ידע ואשם ואחר כך נודע לו כדאיתא בזוהר בפסוק או הודע אליו חטאתו כי הקב"ה מכניס הרהורי תשובה בלבו מותר לפנותו העון כי יעשה חרטה בלבו ויתודה בשפתיו ומפנה העון ממנו והשורש שלו היינו אותו רוח של שיטות פינהו מקומו מותר כי מאחר שהלך לו הרוח שלשיטות יחזור עליו בחינות הקדושה כפי מעשיו ומותר בהנאה כך אחז"ל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם בעבורו שנאמר ארפא משובתם לרבים אוהבם נדבה לרבים כי שב אפי ממנו של היחיד ולפי שנ' ארץ פרי למליחה מרעת יושבי בה כשעשה תשובה מתברך העולם הרי מותר בהנאה לכל קבר הידוע דהיינו כי חטא במזיד והודע לו אשר חטא עליה אסור לפנותו כי הנה לא נתנה תורה קרבן אלא לחוטא בשוגג וחוטא במזיד אין לו תקנה אלא תשובה ואם בקש לפנותו העון על דרך מה שחז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אסור פינהו מקומו טמא לפי כי בסגנון זה אינו נטהר דבהכי מועיל להכניע יצרו אבל אינו מועיל להוציא מלבו רוח של שיטות אשר נכנס בו שהוא מצד היצר הנקרא טמא ואסור בהנאה כי אסור להיות נהנה מן היצה"ר והרמב"ם גורס קבר דהיינו אותו גוף כי נעשה קבר כאמור מפני העון הנמצא בו העון מותר לפנותו

באיזה צד שיהיה מותר לו לאדם לפנות מתוכו העון באיזה דרך שיוכל לעשות דהא התשובה מועילה אפילו כפר בעיקר שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך אפילו הגיע העון עד ה' אלהיך לחז"ל פינהו מקומו טמא דאף על גב כי חזר בו ממעשיו ופינה רוח של שיטות מקרבו מקומו טמא עד שיכניס בתוכו תורה ומצוה ואסור בהנאה כי עדיין לא יקרא עליו תשובה גמורה אמנם קבר בידוע שחטא במזיד ונודעה לו החטאת אשר חטא עליה אסור לפנותו דהיינו להוציא רוח של שיטות לחוץ בהזדמן ואם יכול לו בהכי ופנהו מקומו טהור ויכול להכניס שם חלקי הנפש הטהורים דמותר כי כל העולם נהנים ממנו בגוף ונפש כי בנפש נהנים כי בעבורו מוחל הקב"ה עונות הדור כמו שאמר הכתוב ארפא משובתם מפני כי שב אפי ממנו של היחיד גם הגופות נהנים כי מתברך העולם בעבורו כנ"ל:

[ג] מת מצוה שמצאו אדם בשדה והדוגמא לאדם הממית עצמו על התורה לקיים משחז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל ואדם זה מצא מת מצוה האמור בשדה כי הם דברים אשר מכונים לשדה הלא הם משחז"ל ויבא עשו מן השדה וקברו שם כי כך אמרו ח"זל אם ראית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בלילה ודאי עשה תשובה שנאמר וכשל גם נביא עמך לילה כסהו בלילה ולכן אדם זה קברו שם במש"ה לא תלין נבלתו על העץ דברים של נבלות שנמצא בת"ח שהוא עץ מאכל כמשחז"ל לא תלין עמו כי קבור תקברנו ביום ההוא לפי כי ודאי עשה תשובה כדאיתא. בתיקונים וקברו שם אפי' שלא מדעת בעל השדה ר"ל כי לא היה בדעתו על אותו עון שעשה כאשר עשה תשוב' אסור לפנותו משם מאותו גוף שמת מצוה קנה מקומו אדם הממית עצמו על המצוה קנה מקומו בחלק הקדושה כאמור למעלה בענין הקובע מקום לתפלתו וכל המוצאו שיודע העון שחטא צריך לקברו במקום שמוצאו ולא ישמיע בחוץ קולו ואם מצאו על המצר וצריך לפנות משם מפני הרבי' היינו כדוגמא של יהודה וראובן שהודו על עונם להוציא הרבים מן החשד כך אדם זה מצא מת מצוה זה על המצר בדבר של עון דאפשר כי יאמרו כי כן עשו הרבים בני המצר לכן צריך לפנותו את העון משם מאדם זה מפני הרבים שלא יהילו עליו יחשבו כי הם עשו העון אם מצאו בין שדה בור היינו עם הארץ הרי זה בור קרקע לשדה ניר שהוא חרושה היינו כן אדם הנמצא בו יראת חטא ומוציא הקוצים דוגמא אל העון שהוא קוץ מכאיב מפנהו לשדה בור כי יאמר מאחר ששנינו אין בור וירא חטא זהו שחטא דאי בין שדה ניר שהוא ירא חטא לשדה זרע שהוא עשה מצות ובפרט מעשה הצדקה שנאמר בה זרעו לכם לצדקה מפנהו העון לשדה ניר הירא מן העבירה אפשר

שחטא אבל זה הרודף אחר המצות לא כן דהא מצוה בשעתא מגינה ומצלה בין שדה זרע היינו הרודף אחר המצות לשדה האילן היינו תלמיד חכם כי עץ מאכל הוא כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה מפנהו העון לשדה של זרע העושה מצוה מצאו בין שדה אילן זה תלמוד חכם לשדה כרם זה בעל משנה כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה מפני שעשוי שורות שורות דהיינו ששה סדרים של משנה מפנהו העון לשדה אילן ואם שתיהם שוות מפנהו לקרוב שבה היינו הקרוב לדעתו ולסברא ואם שניהם שוות בקירוב מפנה לאיזה מהם שירצה במה דברים אמורים במוצאו חוץ לתחום זה התלמיד חכם שמצא בדבר של איסור אבל אם מצאו בתוך התחום בכל מעשיו נוהג בהם כשורה מביאו לבית הקברות בכלל ישראל ואינו נקרא מת מצוה אלא אם כן מצא ראשו ורובו שעוסקים בתורה: [ד] אם מצאו ישראל הרוג היינו הדוגמא כמש"ה שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי לפי שאדם זה חטא על הנפש בזה ולכן נהרג כמו ששנינו על דאטפת אטפוך ולכן יקברוהו כמו שהוא בלא תכריכין כי זה הוא מקביל לעון שעשה וכאשר נתבונן בעגלה ערופה שמן התורה צריך לערוף אותה במקום שאינו עושה פירות ממצות כמו כן הרוג זה שנתחייב לפי כי כן עשה ולא הניח הנהרג לעשות מצות שבהם נעשה חלוקה דרבנן לכן נמי אין עושים לו תכריכים להיות לו לכפרה ולכן לא יחלצו בו אפילו מנעליו ומה גם דלשתני ממנהגא כדי שהקב"ה ינקום נקמתו מיד ולכן אין עושים כן לזולת ההרוג:

[ה] קבר המזיק את הרבים והדוגמא למחטיא את הרבים דאין לך מזיק יותר מזה כגון שהוא סמוך לדרך אפילו נקבר שם מדעת בעל השדה שהי' חוטא דוגמא למש"ה ויבא עשו מן השדה בעל השד' החוטא מותר לפנותו מן העון כאשר יעשה תשובה ומקומו טהור ומוכן לקבל תוספת קדושה מן החלקי' שלו שם לבו להם כנ"ל ואסור בהנאה לעולם אם קדם הקבר של החוטא אבל אם קדם הדרך מקומו מותר בהנא' לכל העולם כנ"ל:

[ו] קבר שפנהו מן העון היכא דמותר בהנא' עם כל זה לא יעשנו בית התבן ולא בית העצים ולא בית האוצרות דהיינו כי אינו מספיק שיהיה נזהר מן העון ביותר מכאן ואילך דהיינו בית התבן אלא לא יעשה בית עצים יבשי' ולא תורה ולא יקפוץ יד מן הצדקה ויעשה בית האוצר כדי שימחל העון: [ז] החוצב קבר לאביו כבר נתבאר למעלה כי הדוגמא למחשבה רעה המתעוררת מן המוח כי הוא בערך אב מטעם כי משם נמשכה הטיפה להוליד הבן ולכן מן הראוי כי בשם אב יכונה והיינו מ"ש החוצב קבר לאביו מסיבת מחשבה רעה וקברו במקו' אחר דהיינו כי אותה מחשבה רעה לא באה לידי גמר אמנם חטא בעון אחר לא יקבר בו עולמית אף על גב כי מן הראוי לקיים קבור תקברנו

ביום ההוא וכשל גם נביא עמך לילה כסהו בלילה בעון זה לא כך יעשה לא יקבר בו עולמית דהיינו לקיים וחטאתי נגדי תמיד משום כבוד אביו דהיינו כדי להודיע לכל מה שחז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה אבל אחר מותר ליקבר בו לקיים מה שאמר הכתוב כי קבור תקברנו ביום ההוא:

סימן שסה

[א] כבר נתבאר כי ענין הקבר הוא דוגמא לגוף של המת החוטא ולכן הוא אומר החופר כוך למת כי מאחר שחטא הוא חופר ועושה הכנה לטמון העון שהוא דוגמא לכוך לקיים כי קבור תקברנו ביום ההוא על דרך אם ראית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בלילה כי ודאי עשה תשובה ולפי ששנינו לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם לכן חזר הדין ואמר החופר כוך למת פטור מקריאת שמע ומתפלה היינו מה שחז"ל אם רואה אדם יצרו מתגבר עליו יקרא קריאת שמע אמנם אדם זה שכבר עשה מעשה ובא לטהר ותפר הכוך למת החוטא אין צורך לקרא קריאת שמע להכניע היצר ולא לתפלה דהיינו להתפלל לפני הבורא יתברך. להכניע היצר לפי כי כן צריך הלא זה דברי במעשה דפלימו ע"ה שהיה רגיל לומר גירא בעיני דשטנא ועשה לו השטן כל אותו הצער עד שהודיע לו למה אומר גירא בעיני דשטנא אלא יאמר פסוק יגער ה' בך השטן דראוי להבין מאי נפקא ליה אם יאמר כך אמנם הנוגע לענין זה כי הנה חז"ל אמרו יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום להרגו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו ואמנם פלימו שהיה אומר גירא בעיני דשטנא משמע כי בכחו הזה נוצח השטן ולכן השטן רע עליו שלא יכול לו בעבור הקב"ה והוא סבר כי בכחו יכול עציו ולכן עשה לו כל הצער הגדול עד שהודיעו כי זה שנמלט ממנו הוא לפי שהקב"ה עזרו ולכן יאמר לעולם יגער ה' בך השטן להיות מודה על האמת כי לא מכחו כי עצום הוא יכול עליו אלא שהקדוש ברוך הוא עוזר אותו ולכן נמי יאמר הדין לא לתפלה אין צריך להתפלל להקדוש ברוך הוא שיעזור אותו על יצר הרע שהרי הוא מתעסק להעביר אותו ומכל מצות האמורות בתורה שהרי עוסק במצוה פטור מן המצוה ואם הם שנים והגיע זמן קריאת שמע כי יש צורך לומר מפני היצר להנצל ממנו כאמור והנרמז בזה כי שניהם מתעסקים להכנעת יצר הרע ולקבור העון יעלה האחד וקורא קריאת שמע להכניע היצר לפי כי באותה שעה אינו מתעסק במצוה ומתפלל לאל יעזרהו על דבר כבוד שמו וחוזר זה וחופר להטמין העון ועולה חבירו וקורא קריאת שמע להנצל מיצר הרע כאמור וכדי שלא יבין כי בכחו וגבורתו הוא

מתגבר עליו לכן מתפלל להקב"ה יעזור אותו להכניעו ודוקא כוך שלא יחפור אותו אלא אדם אחד אבל אם היה מקום ששנים יכולים להתעסק בו כאחד להעביר העון פטורים מכל הדברים האמורים:

וכדי שלא להוציא חלק דין זה נימא מלתא כי הנה נתבאר למעלה היות סמאל נקרא מת ואין זה בדרך השאלה אלא כן הוא מת כדאיתא בזוהר פרשת שופטים על פי שנים עדים יומת המת דא סמאל מת מעיקרו והיינו מ"ש החופר כוך למת זה סמאל היינו אותה קליפה תקיפא לדחות אותו שיכנס שם היינו נוקבא דתהומא רבא וכדאיתא בזוהר פרשת ויקהל כי בערב שבת מתגברת ההוא מדורא דאשא מסטרא דשמאלא ועאלת גו גווינין למיטל נהורא דההוא נקודה כדין אתער חד שלהובא דאשא, מסטרא דימינא ובטש בה ואעיל לה לנוקבא דתהומא רבא מאחר שלמדנו כי זה הוא סטרא דימינא לכן פטור מקריאת שמע כי הנה בזמן קריאת שמע מתעוררים לדחות הקליפה ולעשות הייחוד כדאיתא בזוהר פרשת תרומה וזה לשונו כד אחת מטרוניתא לא אתת אלא כמאן דמזדמנת למחמי ביקרא דמלכא כדין כרוזא כריז צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה פוקו למחמי ביקרא דמלכא עילאה כדין סטרא אחרא לא ניחא לה למחמי ואתפרש ואזיל לה כדין שמשהא עייליין לה בלחישו לגבי מלכא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי עושים באופן לדחות הקליפה תחילה ואחר כך מכניסין הכלה לחופה ולכן זה הדוחה ההוא מדורא דאשא דסטרא אחרא ואעיל לה לנוקבא דתהומא רבה הנה הוא מתעסק עם זו המדורא להכניע אותה עד מוצאי שבת ולכן פטור מקריאת שמע דהיינו מלהיות נמנה עם הדוחי' סטרא אחרא לחוץ גם פטור מלהיות נמנה עם אותם המכניסי' הכלה לחופה בשעת קריאת שמע נעשה זה וזה ופטור מן התפלה נמי כי הנה נתבאר בזוהר פ' תרומה בענין הפרות שהעלו הארון לבית שמש שהדוגמא הוא חיות הקדש המעלי' כסא הכבוד למעלה כי שמש ומגן ה' והיינו הכלה לייחד אותה עם בעלה ולכן יאמר כי המתעסק זה בכוך פטור מן התפלה רוצה לומר פטור מלהיות מהמלוים הכלה להעלות אותה למעלה בזמן התפלה ומכל מצות האמורות בתורה כי הנה העוסק במצוה פטור מן המצוה היו שנים החופרים כוך זה האחד חופר גומץ זה להכניס זה המת בנוקבא דתהומא רבא והאחד כשהגיע זמן קריאת שמע עולה למקום הקדושה קורא קריאת שמע בענין הייחוד המצטרך לכלה כאמור ומתפלל בעזר שמעלים הכלה למעלה כשאומרים תהלות לאל עליון גואלם וחוזר זה וחופר זה ועולה חבירו וקורא קריאת שמע היינו לענין הצורך לזה ומתפלל ודוקא כוך דלא חפיר ליה אלא חד נוקבא דתהומא רבא כאמור אבל אם היה מקום ששנים יכולים להתעסק בו כאחד פטורי' ובזה יהיה המתעסק אחר ההוא

שלהובא דאשא שהוא מסטרא דימינא והחסד עליון כדאיתא בזוהר בפסוק ואל זועם בכל יום הוא מדת החסד כי בכל יום יעיר בבקר בבקר לזעום מאריהון דדינים שאלולי כך היה העולם חרב ולכן אם המתעסקים לחפור כוך זה לקבור בתוכו לסמאל סטרא אחרא שניהם פטורים מכל הנ"ל:

[ב] מרחיקין הקברות מהעיר חמשים אמה והנה הענין בדרך קצרה הוא כי סטרא אחרא נמצא בכל העולמות כדאיתא בתיקונים ומאמרים רבים מהזוהר אמנם בית הקברות הוא יותר למטה וזה נלמד ממה שכתב הרשב"י עליו השלום פרשת בא בפסוק אשר אחר הריחים בתר ארבע משריין וכו' באופן כי בית הקברות יהיה מחוץ לעול' העשיה לפי כי שם הוא סוף ארבע מחנות שנאמר וישלחו מן המחנה וגו' דהיינו כי טמא מת משולח חוץ לשלש מחנות והיינו בסוף עולם העשי' ולכן בא הטעם אל נכון מרחיקין בית הקברות דהיינו סטרא דמסאבא יתיר הוא רחוק מן העיר הידועה עיר א' חמשים אמה בסוף עולם העשיה בסוד מלכין קדמאין דמיתו דהיינו ארבע עולמות ואלה המלכים ואח"כ הוא בית הקברות כי אין שם קדושה ולפי כי גם זה לעומת זה עשה ה' והנה בקדושה הם חמשים שערי בינה כמשחז"ל חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכלם זכה בהם משה שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים ובתמורה הם שערי מות ושערי צלמות כדאיתא בזוהר שנאמר הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה נמצא כי היינו הנרצה להרחיק מן העיר הקדושה חמשים אמה עד סוף העשיה כדאיתא בתיקוני' ה' תתאה מקננא בעשיה ולפי כי גם שם יהיו שערים מסטרא דקדושה למטה מהם חמשים אמה כנגד חמשים שערי בינה שם הוא בית הקברות בסוד קברות התאוה כי שם קרבו את העם המתאוים:

סימן שסו

[א] לא נפלאת הוא ממך משחז"ל כל אדם יש לו שני חלקים חלק אחד בגן עדן וחלק בגהינם זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן שנאמר לכן בארצם משנה יירשו נתחייב נוטל חלקו וחלק חבירו בגהינם שנאמר ומשנה שברון שברם ולכן יאמר המוכר קברו היינו החלק שהיה ראוי לו בגהינם וזה שנתחייב קנה אותו במעשיו הרעים ויתן את רשעים קברו במותו בגהינם וגם דרך קברו לפי כי יש שני דרכים כמשחז"ל דרך אחד צרורות וקוצים מעט לא כביר ואחר כך כלו במישור וההפך הדרך מישור מעט קט ולא כביר ואחר כך כלו מלא קוצים וצרורות כך נאמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות ולכן הפסוק משבח לאהרן ואומר בשלום ובמישור הלך אתי באותו דרך שהוא

ישר עד בא אתי ולכן אדם השלם זה מכר זה הדרך לאותו רשע שנתחייב ומקום מעמדו היינו כי כמו שאדם קונה לו מקום בקדושה על ידי התורה והתפלה כאמור למעלה כמו שחז"ל הקובע מקום לתפלתו וכן הוא בהפך מזה על ידי מעשה הרע מייחד לו מקום בטומאה שנאמר בה צואה בלי מקום וגם מקום מעמדו זה מכר מקום הספדו שמספידים המתים על הרשע עם כל זה באים בני משפחה וקוברים אותו בקברו זה הגשמי אף על גב כי ע"י מעשיו הטובים קנה לו קבר אחר לפי כבודו בני משפחתו קוברים אותו במקומו על כרחו של לוקח לפי כי הלוקח רוצה להיות שם להתכבד עם משפחה זו והם קוברים אותו שם בעל כרחו של לוקח ומחזירין לו דמיו אם נמצא לו זכות להקבר שם כמשחז"ל לעולם יהיה לו לאדם יתד בבית הקברות כדי שיזכה להקבר שם היינו מצוה אחת וההפך מובן כאשר נאמר כי' זה מכר קברו וזה מפני הרעה הנמצאת בו ובכן אות הוא לו כי הפסיד חלק הראוי לו בגן עדן ויתן את רשעים קברו במותו גם הדרך כמש"ה גם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר היינו החוטא הסכל שנכנס בו רוח של שטות ולכן גם בדרך לא די שנאבד ממנו חלק של גן עדן ולאשר לא עמל בו יתננו חלקו אלא גם הדרך שלו מכרו ולכן גם בדרך כשהסכל זה הולך לבו חסר ואינו יודע לברור דרך הטוב והולך באותו דרך שתחילתו מישור ולכן יאמר לכל סכל הוא מלתא דאתעבידא לאתגלויי כל רואיו שהולך באותו דרך יודעים שהוא סכל כי לולי שנכנס בו רוח של שטות וחטא לא הוה בורר דרך רע זה מכר מקום מעמדו הטוב שהיה לו מקום קבוע ומקום הספידו שעושים לו כבוד עם כל זה באים בני משפחה הצדיקים זכות שלהם מסייעתו וקוברים אותו שם בעל כרחו של לוקח ומחזירין לו דמיו של הזכות שהיה לו:

[ב] אשה שירשה קבר ממשפחתה כך נאמר בתנא דבי אליהו מעיד אני עלי שמים וארץ בין איש בין אשה וכו' הכל שוים לפניו יתברך הכל לפי מעשיו של אדם ולכן יהיה דין אשה זו כפי הפשט או שיהיה דוגמא לחוטא כמו שאמר הכתוב נשתה גבורתם היו לנשים והכי קאמר אשה שירשה קבר ממשפחתה כי האדם הצדיק זוכה לו ולקרוביו כמשחז"ל וכן בהפך מדכירין ושוחקין זמרי בן סלוא גנאי לו גנאי למשפחתו גנאי לשבט שיצא ממנו ולכן נקברת בתוכו היא אבל לא יוצאי ירכה אלא אם כן ראתה אותם בחייה ולמדה דרך ה' לזכות להקבר באותו קבר:

[ג] אביה אומר תקבר אצלי הדוגמא לזה כי אביה יהיה אותו חלק הנמצא לאדם זה מצד אביו היינו חלק הנפש שניתן באדם משעה שנזרע בעלם הוא חלק שקונה האדם אחר כך על ידי מעשיו כדאיתא בזוהר פרשת משפטים זכה יתיר יהבין ליה נשמתא ולכן אביה זה החלק אומר תקבר אצלי לפי המעשים שעשה בהיות בו חלק הנפש בלבד אשר

זכה בו. ובעלה אומר חלק הרוח כי הוא בעלה של חלק הנפש באמת בדרך שהוא בעלה של הגוף אומר תקבר אצלי על פי הזכות שעשה אח"כ כאשר נכנס כי חלק הרוח תקבר אצל בעלה כפי הרוח שזכתה בו ויש גורסין תקבר אצל אביה דהיינו חלק הנפש הוא השורה על הקבר עמו כי לכן שנינו מותר המת בונים לו נפש על קברו:

[ד] אביה זה החלק של הנפש אומר לא תקבר אצלי מפני רוע מעלליו ובעלה חלק הרוח נמי אומר לא תקבר אצלי לפי שחטא ברוח ממללא קוברים אותה אצל בעלה כי בעבור הקבורה ימצא לאדם כפרה וכפר אדמתו עמו כנ"ל: עוד זה מדבר בענין הנוגע למעלה וכך היה אומר המוכר קברו זה הצדיק עליון הוא מוכר אותו קבר הנמצא לו מן הערלה שהיא מתגברת לפעמים כדאיתא בזוהר פרשת ויקהל כד ערלה שרייא על קיימא קדישא וכו' וכן הענין בכלה הקדושה שיש לה קבר באותה קליפה תקיפא כדאיתא בזוהר פרשת תרומה וז"ל ואי תימא נפש דשריא גו קברא לעילא אן הוא קברא אלא גו ההוא קליפה תקיפא ואיתא בתיקונים באלין עשר קליפין אתלבש קב"ה ושכנתיה בגין לקיימא (מלכותו בכל משלה ולכן אמר המוכר קברו זה שבקליפה ודרך קברו ומקום מעמדו שם ומקום הספדו שנעשה למעלה בחצי הלילה שנאמר ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת וכן נאמר הן אראלם צעקו חוצה מהו חוצה מאריהון לגו ואינון חוצה באים בני משפחה וקוברי' אותו שם בעל כרחו היינו עדת ישראל הם בני משפחה שלו שנאמר לבני ישראל עם קרובו והטעם מ"ש שם בתיקונים באלין עשר קליפין אתלבש קודשא בריך הוא ושכינתיה לקיימא ומלכותו בכל משלה בגין לנטרא להו לישראל ולכן קוברים אותו שם בעל כרחו של לוקח ובכן אבין משחז"ל כי הקב"ה עושה בעבור הצדיקים יותר מכבוד שלו שהרי עומד ומקריב לע"ז ולא יבשה ידו וכיון ששלח ידו על הצדיק מה כתיב מיד ותיבש ידו לפי כי עיקר מה שמתלבש באלין עשר קליפין הוא בעבור הצדיקים דאלו לכבודו לקיים ומלכותו בכל משלה אינו חושש אלא בגין לנטרא להו לישראל והיינו משחז"ל הקב"ה אמר למשה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים ומשה אמר לתת נקמת הקב"ה במדין זהו התכלית הקב"ה אמר נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים לפי כי הכלה הקדושה מתלבש באילין עשר קליפין בגין לנטרא להו לישראל אמנם משה רבינו עליו השלום אמר כי אין עיקר אלא לתת נקמת ה' במדין כי זה שמתלבש באלין עשר קליפין בגין לקיימא ומלכותו בכל משלה ולכן נקמת ה' עיקר והיינו כי באים בני משפחה בני ישראל עם קרובו וקוברים אותו שם באלין עשר קליפין בעל כרחו של לוקח היינו הקליפה דלא ניחא ליה בהכי לפי שמכלה אותם הקדושה ובמצביה עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא לקיימא ומלכותו בכל משלה ועוד כי מציל לישראל מידם

ומחזירים לו את דמיו אם נמצא להם זכות כמשחז"ל אבקש להעמיד את כל הרשעים אבקש ומי מעכב בידו אלא אבקש בפנקס אם נמצא להם זכות וזה הוא להשמיד את כל הרשעים כאמור. אשה שירשה קבר ממשפחתה היינו אשה יראת ה' שירשה קבר למטה בקליפה כאמור וזה ממשפחתה היינו הספירות שלה נקברת בתוכו היא אבל לא יוצאי ירכה בנימן הצדיק אלא אם ראתה אותו בחייה ובו נאמר בצאת נפשה כי מתה:
אביה אומר תקבר אצלי דהיינו בבריאה ובעלה הצדיק אומר תקבר אצלי תקבר אצל בעלה דהכי אמר בתיקונים באילין עשר קליפין אתלבש קודשא בריך הוא ושכינתי' וכו' הנה מבואר כי הצדקת נקברת אצל בעלה ויש גורסין אצל אביה ולא כן האמת כנזכר אלא אצל בעלה ואם יש לה בנים ואומרת אצל בני שנאמר הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי אני נקברת באותם עשר קליפין שהם בחינת המיתה ולכן קוברים אותה אצל בניה:
אביה אומר לא תקבר אצלי לפי כי הוא גזר עליה לכי ומעטי את עצמך ובעלה אומר לא תקבר אצלי שהרי נאמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל קוברים אות' אצל בעל' מטעם האמור באילין קליפין אתלבש קודשא בריך הוא ושכינתי' לקיימ' ומלכותו בכל משל':
[ב] לא יהלך בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת אחד ותפילין בראשו משום לועג לרש דאף על גב כי המובן בזה דאמרי למחר אתי לקמן והשתא מחרפין אותנו אמנם עוד יובן ענין לועג לרש עם מה שכתבתי בהלכות תפילין כי מה שאמר הכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ואמר רבי אלעזר אלו תפילין שבראש אין הרצון על עמי הארץ הגשמיים שהרי אנו רואים בחוש כי הם לועגים ולא מתייראין אמנם הפסוק ידבר על עמי הארץ הרוחניי' כי הם תמיד מקטרגי' על ישראל כמשחז"ל ביוה"ך באים ומקטרגים על ישראל לפני הקדוש ברוך הוא ואומרים הללו עע"ז והללו עע"ז הללו מג"ע והללו מג"ע הללו ש"ד והללו ש"ד ולכן כשרואים תפילים שבראש הם מתייראים מישראל ואיתא בזוהר כי תפילין שבראש שם אות שי"ן ולכן ר"ת אלו ש"ם יהו"ה נקר"א היינו שי"ן ומאחור הקשר אות ד' ובתפילין שביד אות יו"ד הרי שם שדי נגמר ולכן מתייראים מהם והעיקר מפני כי שם שדי הוא השולט עליהם וסוד הדבר מפי כי מטטרו"ן הוא מלך בעולם המלאכים כדאיתא בזוהר ובתיקוני' והוא שולט על שבעים שרים של האומות והוא נקרא בשם שדי כי כן מטטרון בגימטריא שדי כדאיתא בזוהר פרשת פנחס ובתיקונים ולכן מניחים בפתח שם שדי במזוז' להבריח המזיקין ואיתא פרשת פנחס דף רל"ח. וז"ל וצדיק דרכיב עליה קשיר ליה בקשירו דרצועין אות תפילין דאיהו אות יו"ד דשד"י חוליא על קדליה ש' תפילין שלשלת על קדליה וכו' ובגין יו"ד

דשדי דאיהו חולייא דשלשלת מינה מפחדין כל שדין ומזיקין ומיד דחזיין ליה במזוזות דתרעין בראין דבה אתמר וכו' כל שכן כד חזיין ליה באות תפילין וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי השדים גם המזיקים כלם הם בורחים משם שדי דכתיב במזוזה ובתפילין ולכן כאשר האדם לובש תפילין בבית הקברות או קרוב למת מצטערין כי הנה הכל בורחים מן האדם להיות שהוא לבוש תפילין והם נלכדי' בתוך הקליפו' שמענישי' אותם ואין להם יכולת להנצל מהם והיינו לועג לרש וגם חרף עושהו שהרי אלו לבש תפילין במקום אחר בורחין מפניו המזיקים והקליפות כשרואים אותם אין להם רשות לעמוד לפניו לא כן כשהולך בתוך בית הקברות כי שם הוא הגבול שלהם ושם הם שולטי' כדי להעניש החטאים לפי כי אין בורחים מלפני התפילין נמצא חרף עושיהו כביכול שאין יראים מפניו ואם הם מכוסים מותר:

[ג] לא יהלך בבית הקברות או בתוך ד' אמות של מת או של קבר וספר תורה בזרועו ויקרא בו דהא מצוה קעביד או יתפלל והוא הדין על פה אסור לקראת אלא אם כן לכבוד המת כמו שנתבאר ולכן ראינו כמה חסידים ואנשי מעשה הולכים ללמוד על גבי קבר אביהם הלא טוב להם מן הקדיש שאומרים ודאי ואמנם מצינו משחז"ל במדרש כי בתענית על הגשמים מוציאים ספר תורה ונותני' אותו בבית הקברות על גבי קבר אחד ומתפללים וכן איתא בזוהר ואין עושים זה לצורך מת ולא לכבוד המתים וכמה פעמים ראינו הדבר הזה ומעולם אין חוזרים משם ריקנים אלא נענים מיד והמטר יורד גם כי ענין זה מפורש בשום שכל בחז"ל מכל מקום יש ללמוד ליחיד שיכול להתפלל שם בבית הקברות על הידוע אצלו וזהו כוונת הפסוק אצלי מ"ש וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות וכו' כי הנה חז"ל אמרו שני פסוקים התנבא בארי ולא היה בהם כדי ספר ונתפלו בספר ישעיה והכי קאמר כאשר תלכו בגלות בין האומות וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים המצפצפים והמהגים תא ונהוי לעמא חד שהנה מצאנו ראינו כי הלא עם אל אלהיו ידרוש בעד החיים והיכן מתפללים אל המתים עליהם דורשים איש אל אלהיו וכן אתם עושים ולמה לא תדרשו אל האובות ואל הידעונים דעדיף טפי שהם המצפצפי' והמגהים ומשיבים על שאילת האדם לא כן הוא כשואל אל המתים אם כן מה נשתנה כי אין אתם דורשים נמי מאחר כי בדבר זה כלנו שוים לרעה לדרוש בעד החיים אל המתי' מה אתם משיבים לאותם האומרים לכם כך תדעו כי אנחנו הולכים לדרוש אל המתים לסיבה אחרת לתורה ולתעודה הוא משחז"ל מפני מה הולכים להתפלל בעצירת גשמים על הקברות חד אמר הרי אנו חשובים לפניך כמתים וחד אמר כדי שיתפללו עלינו המתים מאי ביניהו קברי ע"א איכא ביניהו ולכן ישראל משיבים לתור' ולתעוד'

זה שאנו הולכים להתפלל על המתים לא ככל הגוים בית יהודה אנו הולכים לתורה ולתעודה הנמצא במתים שלנו משא"כ בזולת אם לא יאמרו בדבר הזה אשר אין לו שחר חוזר לשני צדדים אם לא יאמרו אותם המתים שאנו הולכים להתפלל עליהם בדבר הזה כי אומרים לפני הקב"ה עשה למען תורתך נמצא אשר אין לו שחר על עצמו אינו מזריח כיצד יזריח על אחרי' וחוזר לישראל אם לא יאמרו לכנענים האומרים להם דרשו אל האובות יאמרו בדבר הזה כי אנו הולכים למתים לתור' ולתעודה שבהם להתפלל עלינו אשר אין לו שחר המת מה מועיל שנלך לבקש מלפניו הרי אין בו ממש ולכן מה טוב לבקש רחמים בעת צרה על המתים:

[ד] מותר ליכנס בבית הקברות או לתוך ד' אמות של מת או של קבר והוא לבוש ציצית והוא שלא יהיה נגרר על הקבר אבל אם נגרר אסור משום לועג לרש ומדינים הללו נקח לעבוד את ה' כי בכל דברים אלו שהם מצות מן התורה אסור ליכנס בהם בב"ה משום לועג לרש כ"ש וק"ו למתלוצצים ולמלעיגים על בני אדם כך אחז"ל הרי נאמר ועתה אל תתלוצצו כי המתלוצץ ייסורין באים עליו שנאמר פן יחזקו מוסריכם ומביא עליו כליה שנא' כי כלה ונחרצה שמעתי ואמרו חז"ל שלשה כיתות אין רואים פני שכינה כת לצים כת חנפים כת מספרי לשון הרע והרי כל הדברים הם בכלל לועג לרש חרף עושהו כההיא דר"ש בן אלעזר שנדמה לו אליהו איש כעור מאד וכו' עד שקבל עליו שלא לבזות בני אדם לעולם והכל משום לועג לרש חרף עושהו במה דברים אמורים בימיהם שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים לצורך עצמן אבל האידנא שאין אנו לובשים אותו אלא לשם מצוה אסור אפילו אינם נגררים והני מילי כשהציציות מגולים אבל אם הם מכוסים תחת הבגדים מותר וכן נהגו לתת הטלית קטן תחת הבגדים כמו שנתבאר הטעם בהלכות ציצית:

לא יהלך בבית הקברות אדם דקדושה או מסטרא דקדושה או בתוך ארבע אמות של מת זה סמאל או של קבר ההוא קליפה תקיפא וספר תורה בזרועו ויקרא בו או יתפלל שהרי אחז"ל מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר ושמחתים בבית תפלתי תפלתם אינו אומר אלא תפלתי והוא הדין על פה אסור לקרות אלא אם כן הוא לכבוד המת משום לועג לרש היינו מ"ש בזוהר פרשת בלק דף קצ"ב וז"ל מה עבד קודשא בריך הוא קרא לסמאל ואתא קמיה אמר ליה תבעי ורייתא דילי אמר מה כתיב בה אמר ליה לא תרצח אמר חס ושלו' ורייתא דא דילך היא ודילך יהא לא בעינא ורייתא דא אתיב ואתחנן קמיה אמר מארי דעלמא אי את יהבא לי כל שולטנו דילי אתעבר דהא שולטנו דילי על קטילא וכו' אבל אי ניחא קמך הא עמא בנוי דיעקב לון אתחזי וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי

הקדוש ברוך הוא הזמין התורה לתת אותה לסמאל ולא רצה לקבל אותה ואמר דלטוריי' על ישראל כי להם נאה התור' וכו' ולכן עתה כי יראה שלומד שם בתורה בספר או בעל פה נופל הוא בעיניו ואיכא משום לועג לרש ולכן נאסר בגשמי ובן יעשה למעל' כנזכר: מותר ליכנס לבית הקברות או לתוך ארבע אמות של מת זה סמאל או של קבר נוקבא דתהומא רבא והוא לבוש ציצית שלא יהא נגרר על הקבר של המת סמאל משום לועג לרש היינו מ"ש בזוהר פרשת שלח לך דף קס"ג. וז"ל השתא פריש במתיבתא דסיהרא קדישא ספירא איהו בחוורו כחוורו דשמשא ובההוא ימא דילה גו שבעין שנין נפקא נונא חדא ואפיק מניה גוון תכלת ואיהי נטלא גוון דא ותקינת ליה ואתחפייא לבר בהאי גוון לאו דהאי גיון לבושה דהא שש וארגמן לבושה אבל חופאה דלבר האי גוון הוא בגוונא דא הוה משכנא דכוליה בשפירו מרקמא לגו ולבתר ופרשו עליו בגד כליל תכלת מאי טעמא בגין דתחות ים דא אית מצילות ים כלל דכר ונוקבא ואית להון עינא בישא לאסתכלא וכד אסתכלן זמין לעינייהו גוון תכלת ולא יכלת עינייהו לשלטאה וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי על ידי תכלת שבציצית תחשכנה עיניהם מראות בסטרא אחרא ואין לך לועג לרש יותר מזה:

סימן שסח

[א] מאחר שהרשע הוא נקרא מת כמשחז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים והנה בלי ספק כי כל הגוף שלו הוא יצדק לומר עליו שהוא בית הקברות ל כי כל אבר אשר יחטא בו הרי הוא בכלל מת והוא לקברות יובל ולכן בא הדין להזהיר על בית הקברות שהם האיברים של האדם החוטא שנכללים בתוך גופו ואמר בית הקברו' אין נוהגים בהם קלות ראש מפני שאף על פי שחטא ישראל הוא וגם למוכיחים הרשע צריך שלא ינהגו בו בזיון רק בדרך כבוד שנאמר ויצוה אל בני ישראל והרי הם היו במצרים עובדי עבודה זרה מגדלי בלורית ערלים כמשחז"ל וצוה הקב"ה לנהוג בהם כבוד וכן הוא אומר הוכח תוכיח את עמתך אמנם הזהר ולא תשא עליו חטא ומה גם דאפשר שיעשה תשובה ויהי' יותר חשוב מן הצדיק כך אמרו חז"ל מקום שבעלי תשוב' עומדי' אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו ואין מרעים בהם בהמות היינו כאמור למעל' כי כינוי בהמ' משמש לשלש הבנות מדברי חז"ל ואמנם בהמות אלו הם בחינת עם הארץ או יהי' מחלק הצדיקים כמשחז"ל אדם ובהמ' תושיע ה' אלו בני אדם שהם ערומים ביר' ומשימי' עצמן כבהמה הנה לכל חלק מהם אין רשות לרעו' ולהתבונן לענין בית הקברות של הרשע דהיינו להתפרנס מאותם מצות שהיו ביד הרשע לפי שנאמר יכין רשע וצדיק ילבש דהיינו יכין הרשע

מצות ומפסיד אותם וצדיק ילבש אותם לפי כי נעשים לו חלוקא דרבנן שנאמר כסוי חטאה אמנם זה יהי' לו בזמן שהוא תוהה על הראשונות וזה לא מפסיד מעשיו ולכן בא הדין ברוב ענין ואין מרעין בהם. בהמות הם שני מיני בהמות הנזכרים ואפשר כי זה יהי' מש"ה הנה נא בהמות אשר עשית עמך חציר בבקר יאכל מאי קאמר אמנם כי הקב"ה יוכיח לאיוב על עיקר זה הנה נא בהמות צדיקים ערומים בדעת ומשימים עצמן כבהמ' ואין מהרהרים אחרי כמוך חציר כבקר יאכל כל אחד מהם מרויח בזה להתפרנס ממצות של רשעים ולכן אמר ואין מרעין בהם בהמות ואין מוליכין בו אמת המים לפי שנאמר אותי עזבו מקור מים חיים וגו' ולכן אין להמשיך בתוכו אמת המים הם שלא להזכיר פ' זה ולא יטייל בהם לפי כי כן אמרו חז"ל והתהלכתי בתוככם אטייל עמכם בגן עדן וכן בליל' אחר חצות נכנס הקדוש ברוך הוא בגן עדן לטייל עם הצדיקים כדאיתא בזוהר ולכן אין לטייל שם שלא להיות מזכיר עון היינו מ"ש בפי' התורה ליל תשעה באב נכנס אברהם אבינו לבית קדש הקדשים אחזו הקב"ה בידו והיה מטייל בו ארוכות וקצרות כי כן עשה הקב"ה לשתי סיבות רמז לו כי מתחל' לא הי' המקום ברשותו כביכול שנאמר כי קצר המצע מהשתרע עליו שני רעים כמשחז"ל לפי שהכניסו צלם בהיכל ולכן לא הי' זה ביתי אמנם עתה מה לדידי בביתי שהוא שלי והנה אני מטייל בו כדרך שיש לי נחת רוח כשאני מטייל בגן עדן עם הצדיקי' ולא יטייל בהם לקפנדריא ולא ילקט מהם עשבים ויש בזה שני דברים של רמז ראשונ' יאמר על מעש' המצות כד"א ועשב לעבודת האדם וזאת שנית ירמוז על הצלחת הרשעים שנאמר בפרוח רשעי' כמו עשב ולכן לא ילקט משם עשבים מענין המצות כי לאחר יעש' תשוב' והמצות הם שלו וכן אל ירע בעיניו על הצלחת הרשע שמפריח כמו עשב כמש"ה נתת שמח' בלבי מעת דגנם ותרושם רבו אמר דוד אני שמח בלבי מעת שאני רואה דגנם ותרושם של עע"ז רבו אם כך לעוברי רצונו קל וחומר לעושי רצונו ואם לקט שצריך ללקטן לצורך בית הקברו' לתקן קצת מעש' הרשע שורפן במקומן כי לא תהיה אחרית לרע ואין ביעור חמץ אלא שרפה להיות נידון בגהינם עד תום חלאת העון:

[ב] אילנות שנוטעים בבית הקברות הלא זה הדבר משחז"ל למלך שהיה לו פרדס והיה לו בן נתן לו הפרדס כל זמן שהבן עוש' רצון אביו רואה נטועה יפה עוקר' ונוטע' בפרדס אין הבן עוש' רצונו רוא' איזו נטיע' יפה בפרדס עוקר' וכו' כך הקדוש ברוך הוא בזמן שישראל עושים רצונו רואה איזה חסיד בכנענים נוטע אותו בישראל כגון רחב ויתרו וההפך היינו מ"ש אילנות שנוטעין בבית הקברות מאות' נטיעות יפות שהיו בישראל והם עתה בבית הקברות מות ירעם מפני העון שחטאו מותר ללקט פירותיהן דמאחר

שנעקרו מן הקדושה לגמרי ע"י דברי עונות שהם שקולים כעובדי עבודה זרה מענין הכעס וכיוצא כמשחז"ל הכועס כאלו עע"ג שנאמר לא יהי' בך אל זר איזהו אל זר שבתוך לבו של אדם הוי אומר זה הכעס ובזוהר מפרש כי באמת נעשה עע"ג מפ' חדלו לכם מן האדם אשר נשמה, באפו ר"ל שעוקר הנשמ' שלו באפו מן הכעס לפי כי במה נחשב הוא ע"ג ממש ששורה בלבו ולכן יאמר מותר לאכול:

מפירותיהן בעולם הזה מפני כי אין לזה תקנה לעולם כנזכר שם והיינו מ"ש מאחר שאינם על הקברות עצמן ר"ל אלה המצות שאוכל פירותיהן אינם על בית הקברו' עצמן היינו הגוף של החוטא שהוא קברו כאמור אין זה המעש' של המצו' על הגוף שלו לפי כי לא חשוב עוד הנשמ' שהלכ' ממנו וגם המעש' לא יחשב לו פיגול יהיה וזה יזכ' בו מעכשיו מאחר שנעש' כעסן:

[ג] קבר חדש נמדד ונמכר ונחלק והנה נתבאר כי הקבר הוא כינוי לגוף של החוטא שנעש' דוגמת קבר לנפשו וזה שנעשה קבר מחדש על ידי המעשה ונקרא חדש ר"ל שעדין לא נתגלגל אדם זה אלא חדש הוא עתה חטא על הנפש ולכן נמדד בשיעור מה שחטא שהנה הקב"ה מותר לאדם שלשה פעמים שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ולכן נמדד לפי שהקב"ה מודד מד' כנגד מדה לראות מהו עונשו ונמכר אחר כך כפי רשעו נמכר לזולת בגוף אחר ונתגלגל ואם באולי תוהה על הראשונות נמכר באמת כמש"ה וכי ימכור איש זה הקב"ה את בתו זו הנשמה לאמה כדאיתא בזוהר פרשת משפטי' וזה יהיה לו אם רעה בעיני אדוניה ונחלק בסוד הגלגול פעמי' שלש עם גבר כי בענין הגלגולי' הוא רע ומר ביותר כי מתגלגל החוטא בכל חלק נשמתו בגוף אחד הוא נחלק הנפש מתגלגל בגוף אחד והרוח מתגלגל בגוף אחר והנשמ' מתגלגלת בגוף אחר כדי לתקן אותם ראשון ראשון הרי כי נחלק נמי והישן החוטא כי כבר הוא מגולגל אינו נמדד שהרי עמדו עליו בדין פעם ראשונה וגזרו עליו על פי מדותיו ולכן בפעם זה אינו נמדד וגם איני נמכר לפי כי אף על פי שהיה רשע גם בפעם שניה הרי קבל עונש ועליו נאמר ושבח אני את המתים שכבר מתו כדאיתא בזוהר שמדבר על המגולגל ולכן אמר שכבר מתו פעם אחרת שהרי קבלו עונשם ולכן אינו נמכר בערך אותם שנאמר בהם לעם נכרי לא ימשול למכרה ולא נחלק פעם אחרת אף על גב שלא תקן החלק שנתנו לו לתקן נפש או רוח או נשמה אותו חלק חוזר ומתגלגל עד שנתקן ואינו נחלק פעם אחרת כבראשונה:

וכאשר נתבונן משחז"ל אצל ויצום אל פרעה מלך מצרים צום לחלוק כבוד למלכות משל למלך שהיה לו פרדס ונטע לתוכו אלני מאכל ואלני סרק אמרו לו עבדיו אדוננו הללו

למה לך א"ל לבנות מרחצאות וכו' כך כשם שקלוסו של הקדוש ברוך הוא עולה מגן עדן מן הצדיקים כך עולה מגהינם מן הרשעים שנאמר עוברי בעמק הבכה זה גיהנם וכו' גם ברכות יעטה מורה אומרי' יפה דנת יפה התקנת גהינם לרשעים וכו' ואיתא בזוהר פ' פנחס סטרא אחרא קודשא ב"ה יהיב ליה שולטנא על עלמא ולא אצטריך לאנהגא ביה קלנא דהא גו קדושה דילן אית למיהב חד שערא דעגלא בגין דלא יקטרג עלן הנה למדנו מזה ומזה כי אין לנהוג בזיון בסטרא אחרא לפי כי כן נאמר ונוגה לו סביב ולא סגי בלאו הכי שנאמר ואתה מחיה את כולם והיינו מ"ש בית הקברות היינו סטרא אחרא מקום של הקליפות שנקברים שם המתים סטרא אחרא נוקבא דתהומא רבה אין נוהגים בהם קלות ראש בכל הדברים אשר נצטווינו בסטרא דקדושה לפי כי הם צורך להקדוש ברוך הוא בהם וצורך לעולם ואין מרעין בהם בהמות הגם כי צריך לנהוג בהם כבוד היינו לתת להם חיות אבל לא לרעו' בהם בהמו' של הקדוש' אע"ג שנאמר דודי ירד לגנו וגו' לרעות בגנים היינו סוד בהמה. אמנם לא תרד בתוך בית הקברו' רק אות' בהמה רבוצ' על אלף הרים. ואין מוליכין בו אמת המים של הקדוש' שהרי נאמר ויצום אל בני ישראל ואל פרעה צריך לנהוג בו כבוד אל בני ישראל דהיינו אותם מלכין קדמאין דמיתו שהם בני ישראל עליון שלכן נקראי' כל ישראל בני מלכים והבן ולכן יש דברים שאין עושים בבית הקברו' מפני כבוד סטרא דקדושה כאמור ויש דברים שאין לעשו' אותם מפני סטרא אחרא והיינו לא יטייל בהם לקפנדריא לחלוק להם כבוד ולא ילקט מהם עשבים שהדוגמא למש"ה ועשב לעבודת האדם ואיתא בזוהר פ' פנחס דף רי"ז וז"ל ועשב לעבודת האדם אלין אינון נשמתהון דצדיקייא דההוא אדם דרכיב ושליט על בהמ' דא אכיל ואעיל לון לגויה ובזכותהון אתזן כל עלמא וכו' ולכן אמר ולא ילקוט מהם עשבים נשמות הללו שנאמר וללקוט שושנים אל תקרי שושני' אלא ששוני' אבל אלו הנשמו' שהם נלקטי' מסטרא אחרא אף על גב כי הם מן הקדושה אין מלקטי' אותם וכדאיתא בזוהר פרשת בלק דף קפ"ו וז"ל תא חזי ההוא שטן עילא' נחית ואגלים בדיוקנא דשור ואינון רוחין בישין דאתדנו לאעלא בגהינם לחיך לון ברגעא חדא וחטף לון ויהב לון לדומה בתר דבלע לון ודא הוא דכתיב כלחוך השור את ירק השדה וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי עשב היינו אותם נשמו' שנתחייבו לגהינם ולכן לא ילקט מהם עשבי' והיינו סוד הפ' לא תחסום שור בדישו דכיון דברשות קא עביד כי אותם נשמו' נתחייבו לגהינם אין למנוע אותו השור מליקח אותם ולכן אין מלקטים מהם עשבים ואם ליקט שצריך ללקטן לצורך בית הקברו' לפי כי מכלי' בהם כדאיתא בזוהר פ' משפטי' עת אשר שלט האדם דסטרא אחרא באדם אלו ישראל ולוקח הנשמות ההוא טיקלא דעשיקת

נשמתין לרע לו וסימניך הארון שנשבה בשדה פלשתי' שעש' נקמה בהם ולכן אם ליקט שורפן כי כן הם חייבים לידון בגהינם כאמור:

אילנות שנוטעי' בבית הקברו' הם דוגמא לנשמות שנתחייבו להיות נטועים שם כמשחז"ל למלך שהיה לו פרדס נתנו לבנו כל זמן שהבן עושה רצון אביו הוא רוא' איזו נטיע' יפה עוקר' ונוטע' בפרדס כגון יתרו ורחב וכאשר אין עוש' רצונו עוקר כל אילן טוב משם הם אילנות אלו שהם נטועי' בבית הקברו' של הקליפ' כאמור אמנם הענין יותר עמוק כי פרדס זה היא כנסת ישראל נתנה לישראל הגשמיים כל זמן שהם עושי' רצונו רואה נטיעה יפה מבית הקברות אלו בסוד מלכין קדמאין דמיתו עוקרה ונוטע אות' בפרדס להיות לה בצורך אור חוזר לצורך הייחוד וכאשר אין ישראל הגשמים עושי' רצונו ועושי' פגם ח"ו באותו עת רצון עליון עוקר נטיע' יפה מן הפרדס ונוטעה בבית הקברו' אלו והיינו סוד מ"ש בתיקוני' ה' תתא' מקננא בעשיה ונאמר ובפשעיכם שולח' אמכם היינו אמכם זו ולכן אילנו' שנוטעין בבית הקברות היינו אילנו' של סטרא דקדוש' הנקרא עצי ה' שנטועי' שם כמ"ש בתיקונים באילין קליפין אתלבש קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו' מותר ללקט פירותיהן להיות בסוד אור חוזר מאשר על הקברות עצמן:

קבר חדש והענין כי הנה הקליפ' נקרא זקן וכסיל והסיב' מ"ש בזוהר פרשת שלח לך דף ק"ט. וז"ל ואדוני זקן וכי אע"ג דאיהו זקן לא אתחזי לחולד' אלא לאו מלתא אמרה לגבי דאברהם אלא בגין לאזערא גרמא דאתדבקת בההוא זקן וכסיל דלא אתחדש ולא עביד תולדין דאלמלא הוא עביד תולדין הוה מטרטשא עלמא וכו' ולכן אמר קבר חדש דהיינו מסטרא דקדוש' כאמור כי בו קוברים מת מצוה הצדיק באשר מפני הרעה נאסף הצדיק נקרא חדש לפי שמתחדש תמיד בסוד חידוש הלבנה ולכן נמדד כמ"ש רבי אלעזר פרשת פקודי בסוד קו המדה ונמכר שנאמר ורחוק מפניני' מכרה ונחלק שהרי כשיורדת בעולמו' בכל העולם ימצא חלק ממנה בין רב למעט אבל קבר ישן שהוא מן הקליפה כי לעולם הוא ישן לפי כי אין להם חידוש כאמור אינו נמדד שלכן נאמר וימצא בשנה ההיא מאה שערי' ואמרו חז"ל והרי אין הברכה שורה על הנמדד אלא מדדו להוציא מעשר דהיינו כי סטרא דקדושה נמדד אבל סטרא אחרא אינו נמדד לפי. שהוא בסוד נהירו דקיק ולא נמכר לפי כי אין לו בעלים כך אמרו חז"ל אותה שעה שנשא שלמה בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים וכו' וכדאיתא בזוהר פ' פנחס גער חית קנה והסוד משחז"ל לא נתמלאת צר אלא מחרבנה של ירושלים שנאמר ולאם מלאום יאמץ אם כן לא יש שם דבר של עיקר למכור כי הכל גנוב הוא אתה ולא נחלק לפי כי אין שם שיעור לחלוק ועוד אפשר לומר רא והא בקליפה וקבר חדש כל מה שנתחדש בה אחר כך מחרבנה של

ירושלם ולפי כי העיקר היא של הקדושה נקר א חדש ולכן נמדד ונמכר ונחלק כאמור וישן זה חלק אדם רשע נהירו דקיק שהיה מתחלה אינו נמדד כי אין שם מדה ולא נמכר ולא נחלק לקוים לפי כי הכל הוא מדה אחת:

סימן שסט

[א] אזהרה גדולה נמצא בדין זה להיות האדם חש על עצמו כך אחז"ל עם הארץ אסור להתלוות עמו בארץ דמאחר כי על עצמו לא חש כיצד יחוש על אחרי' והנה על עיקר זה באה האזהרה והכי קאמר הכהן מוזהר שלא ליטמא במת והיינו מ"ש בזוהר פרשת משפטים דף צ"ה. וז"ל ובת כהן השתא אית למימר מה בין קרא דאמר ובת איש כהן ובין קרא דאמר ובת כהן ולא כתיב איש וכו' כהן סתם רב ועילאה יותר מאיש כהן ועל דא אית נשמתא ואית רוחא ואית נפש וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי כל החלקים נפש רוח ונשמה נקראים בת כהן ובדברי חז"ל כתוב לאמר נפש כי תחטא משל לאחד שהיה לו נשים א' בת כהן וא' בת עם האר ומסר להם תרומה וטמאו אותה והיה מריב עם בת כהן ולא עם בת עם הארץ וכו' הנה מה נעמו דבריהם כי חלק הנפש קראו לה בת כהן וחלק הגוף להיות נמשך הבשר מסטרא אחרא קראו לה בת עם הארץ ולכן חזר הדין הכהן מוזהר דהיינו לפי החלקי' שלהם כלם נקרא בת כהן לכן נמצא האדם מכונה בשם כהן ולכן מוזהר שלא ליטמא במת זה סמאל שהוא מת כדאיתא בזוהר פ' שופטי' על פי שנים עדי' יומת המת דא סמאל מת מעיקרו ולא לכל טומאות לפי כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח של שיטות והיינו הפורשו' ממנו של מת זה סמאל כחות שלו הנכנסי' באדם ומחטיאי' אותו ולא לגולל סיבה אחרת רחוקה כי בגלגל שלה נעשה העון ולא לדופק הוא המחשבה שבלב שהוא דופק לעשו' העון ולא לאבר מן החי היינו קריבות של עבירה שנאמר לא תקרבו לגלו' ערוה שיש בו להעלו' ארוכה אם היה מחובר כי האדם אף על פי שעש' ענין של קריבות אם היא מחובר ליצר הטוב ולהקדוש ברוך הוא עדין יש בו להעלו' ארוכה לשוב מן העביר' ולא לעשו' אותה עכ"ז אסור ולא לאילן המסיך על הארץ היינו חבר רע כי האדם עץ השדה המסיך על הארץ הלזו וענפיו מובדלי' זה מזה מפני העון האיברי' שלו מובדלי' יתפרדו כל פועלי און יש שחטא בהם ויש איברי' כי לא חטא בהם ולכן הם נבדלי' וטומאה תחת אחד מהם מן העון ואין ידוע תחת איזה אבר מהם מן העון מוזהר לפרוש מאבר זה או אבנים היוצאי' מן הגדר אף על גב שיהי' אדם זה תלמיד חכם המכונה לאבן כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה ארץ אשר אבניה ברזל אלו תלמידי חכמי' היוצאים מהגדר הוא גדרן של חכמי' ואין

מקיימי' דבריהם וטומאה של העון תחת אחת מהם ואין ידוע תחת איזה מהם מוזהר האדם לפרוש ממנו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' אם דומה הרב למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו ואם לאו פורש ממנו וכן שדה אדם שלם המכונה לשדה תפוחים כד"א ויבא יעקב מן השדה ונאמר ויצא יצחק לשוח בשדה שנחרש בו קבר מפני העון שהוא חופר גומץ ונוקב שם ה' ואין ידוע מקומו שעש' העון איזה אבר פגם מוזהר לפרוש ממנו וכל ארץ העו"ג היינו חקות העכו"ם אסור לכהן זה האדם ליטמא בהן שנ' ולא תלכו בחקות הגוי מוזהר האדם על כל אלו הדברים כדי שלא לטמא התרומה שמסר לו הקב"ה חלק הרוחני שנתן לו יתברך שמו:

ולענין השורש של כהן זה יהי' מה שחז"ל למה משכן משכן שני פעמי' מלמד שהראה הקב"ה למשה משכן למעל' ומזבח בנוי והמלאך מקריב עליו נשמותיהן של צדיקי' בזמן החרבן והנה כהן זה מוזהר שלא לטמא למת היינו סמאל שהוא מת לאפוקי מטטרו"ן אינו מוזהר על זה לפי כי לעולם הוא נלחם עם סמאל מלחמות ה' כדאיתא בזוהר פרשת בשלח וכן נמי מדת החסד שהוא כהן למעלה כדאיתא בזוהר פרשת יתרו דף ס"ו. וז"ל תא חזי ברזא דשמא קדישא אית מלך וכהן דמשמשא ברזא דקדוש' בין לעילא בין לתתא אית מלך לעילא דאיהו רזא דקדש הקדשי' ואיהו מלך עילאה ותחותיה אית כהן רזא דאור קדמאה דקא משמש קמיה ודא איהו כהן דאקרי גדול סטרא דימינא אית מלך לתתא דאיהו כגוונא דההוא מלך עילאה ואיהו מלך על כולא ותחותיה אית כהן דמשמש ליה רזא דמיכאל כהנא רבא דאיהו לימינא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי מיכאל הוא כהן גדול למטה ואור קדמאה הוא מדת החסד הוא כהן גדול למעל' ולכן בא הדין במאמרו הכהן מוזהר שלא ליטמא למת היינו סטרא אחרא והענין לפי כי החסד הוא רודף אחריהם כדאיתא בזוהר פרשת צו דף ל"א. וז"ל ואל זועם בכל יום וכו' אל בכל אחר נהירו רב דחכמתא עילאה הוא וקיימא בקיומיה ואלמלא דהאי אל אתער בעלמא לא יכיל עלמא למיקם אפילו שעתא חדא מקמיה דינין תקיפין דמתערין בעלמא בכל יומא וכו' וכד אתער אברהם בעלמא כל אינון דינין דמרתכחין בכל יומא ויומא דחי להו לבר ולא קיימין קמיה הה"ד ואל זועם בכל יום נזעם או זעום בכל יום אינו אומר אלא זועם בכל יומא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי הכהן הוא החסד עליון זועם בכל יום למאריהון דדינים אמנם אינו נטפל עמהם ולא עם הקליפה והיינו כי מוזהר הכהן זה שלא ליטמא במת היינו הקליפה ולא מפני כי יעיר בבקר בבקר לזעום למאריהון דדינין לא מפני כך יגע בהם כלל ולא לכל טומאות הפורשות המנו של מת זה כחות הטומאה כי רבים הם ולא לגולל ולא לדופק והם כחות של הנקבה דסמאל שהיא הקבר שלו

והללו הם הכחות שלה שמגלגלת עם האדם בדבריה ערבים ותחבולות להחטיא אותו ודופקת על האדם לרעה תמורת הקדושה שנאמר קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי וכן הקליפה והחזיקה לו ונשקה לו וגו' ולא לאבר מן החי היינו הכלה הקדושה שהיא אבר מן הצדיק הנקרא חי וכן נמי הצדיק הוא אבר מן החי היינו סוד חי העולמים שיש בו כדי להעלות ארוכה דאף על גב כי מדת החסד הוא שושבינא דמטרוניתא כדאיתא בזוהר פרשת בשלח אמנם הללו שנכנסים בקליפה אין להם להתערב עמהם להחיות אותם לתקן אותם מאחר כי הם מתלבשים בקליפה כמ"ש בתיקונים באלין קליפין אתלבש קב"ה ושכינתיה וכו' והם אבר מן החי שיש בו כדי להעלות ארוכה ולהתפרש מן הקליפה אם היה מחובר למעלה ולא לאילן המסך על הארץ היינו אילן דסטרא אחרא אשרה המסך על הארץ ענפיו ומובדלים זה מזה בסוד הפירוד וטומאה תחת אחד מהם ואין ידוע תחת איזה מהם אם בסוד הזכר היינו אילן או בחינת הנקבה המשך על הארץ וכן שדה שנא' ויבא עשו מן השדה שדה אדום שנחרש בו קבר קליפה תקיפא כנ"ל וכל ארץ הכנענים של העולמות אסור לכהן עליון ותחתון אסור לכהן ליטמא בהן כאמור:

סימן שע

[א] מוסכם הוא מחז"ל כי רשעים בחייהם קרויים מתים ואמנם יש נמי מי שלא הרשיע כל כך דהיינו מי שעבר על כריתות ומיתות בית דין נקרא מת לפי כי כך הוא כבר מת בכח אמנם בעשותו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם נקרא חולה שאין בו סכנה כאמור למעלה אמנם יאמר עתה כי ימצא אדם החשוב כמת ונקרא חלל רשע אף על פי שעודינו חי בצדקו כי לא עבר על כריתות ומיתות בית דין מי שנשברה מפרקתו ורוב בשר עמה הוא הענין שביארתי כי יותר רע ומר הוא לאדם הפורק ממנו עול מצות מן העובר עבירות לפי כי העובר עבירות נתקן על ידי אש גיהנם מעביר הכתם הנעשה בנפש ונשרף המעשה שהם בגדים הצואים ונכנס להתענג בגן עדן לאורך ימים אמנם המתחסר ממצות מעשיות הוא מחוסר אברים לפי כי המצות נתנו רמ"ח כנגד רמ"ח אברים שבאדם ומי שאינו מקיים אותם נמצא כי הוא מחוסר אברים של הגוף ואיברים של הנפש ואינו מועיל לו גיהנם דאלו ישב שם אלף שנים פעמים אינו יכול גיהנם לבראת לו אבר ולכן צריך להתגלגל כנ"ל. ואמנם מאחר כי באו האברי' מכוונים אל המצות ימצא במצו' מהם כנגד אברים החיצונים ומהם כנגד אברים הפנימיים. ולכן אינם דומים המצות בהשואה אחת ולכן שנינו הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה דהיינו כי התמורה מכוונת כנגד איברים פנימיים ומצוה קלה מכוונת כנגד אברים חיצונים

ואמנם גם באברים החיצונים אינם שוים זה לזה כי המצוה שהיא כנגד העין אינה שוה למחוסר אצבע וכן לכל הפרטים יבין האדם מדעתו ואין להאריך בזה ואמנם גם לענין העובר על מצות לא תעשה אינם שוים כי כן יש דברים אף על פי שאין בהם כרת ומיתת בית דין נקרא חמורה כגון שבועת שוא כמ"ש הר"ם במז"ל בהלכות יום הכפורים אף על פי ששנינו יום הכפורים מכפר גם לשאינם שבים על עבירות קלות אינו מכפר על שבועת שוא שהיא בכלל החמורות ובזה יובן דין זה על שני צדדין אלו. ראשונה יאמר מי שנשברה מפרקתו והדוגמא לזה אדם שהוא קשה עורף שהוא יותר רע מעובד ע"ז שכן אמר הקב"ה לישראל ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא ומעשה העגל עבר עליו ולא זכר אותו הרי כי יותר רע ומר קשה עורף מעוע"ג כי זה יהיה שונא את התוכחות ולכן יאמר מי שנשברה מפרקתו דהיינו קשה עורף שונא את התוכחו' כי זה מוכן לכל העבירות מאחר שנשברה ורוב בשר עמה כי הבשר מורה ההפך כמשחז"ל יבא לכל בשר להשתחות לפני מי שלבו רך כבשר ואדם זה נשבר הרוב מן השבח הזה ממנו וכן מי שנקרע כדג מגבו היינו המתפלל אחורי בהכ"נ כההוא דהוה מתפלל אחורי בהכ"נ אתא אליהו ז"ל אדמי ליה כטייעא אמר ליה כדו בר קיימת קמיה מרך נטל ספסירא וקטליה הרי זה נקרע מגבו כדג אפילו הוא עדיין חי אין זה מענין העבירות הכתובות בתורה. חשיב כמת כענין הרשע שעבר על כריתות ומיתות ב"ד ומטמא הקרב אליו אוי לרשע ואוי לשכינו וכן לענין הטובה מי שאינו עושה מצות מי שנשברה מפרקתו היינו הפורק מכתפו עול מצות ורוב בשר עמה ורוב המצות מתלוים עמה וכן מי שנקרע מגבו שאינו כורע במודים שאין לו תחיה אפילו עדיין חי שהוא צדיק בכל דרכיו חשוב כמת שהרי אין לו תחיית המתים כדאיתא בסנהדרין ומטמא ללמד ממנו. אבל גוסס היינו העובר על כריתות שבתורה ומי שנשחטו בו סימנים דהיינו כי כל איש הישראלי יש בו שני סימנים כמשחז"ל כי כל ביתה לבוש שנים אל תיקרי שנים אלא שנים ציצית ותפילין מילה ופריעה וכו' ולכן זה שנשחטו בו שני סימנים מאלו שהם שנים שנים או פצוע פצעים הרבה מן העבירות כי אין יסורין בלא עון אין מטמאין לזולת עד שתצא נפשם ויהיה רשע גמור ומכל מקום אסור להכנס לבית שיש בו גוסס דמאחר כי עבר על כריתות ומיתות בית דין רחוק הוא ממנו ענין התשובה כי מאחר שהוא גוסס כפי פשוטו איך יתכן לו לעשות תשובה:

סימן שעא

[א] מאשר נתבאר אצלי בפסוק בית רשעי' ישמד ואהל ישרים יפריח דהכי קאמר כי נמצא הפרש בין צדיק ורשע ורב הוא לפי כי הצדיק מהביל עולם הזה ולכן אינו עושה עיקר ישיבתו אלא בבית הכנסת ובית המדרש והרשע עושה בהפך כי ביתו עיקר והולך לבית הכנסת בדרך הזדמן והיינו מש"ה בית רשעים לפי כי הרשעים עושים עיקר מן הבית ולכן ישמד אמנם ואהל ישרים לפי כי הצדיק עושה עיקר מבית הכנסת ובית המדרש הנקרא אהל כמש"ה מה טובו אהלך יעקב לכן יפריח ולכן העה"ז נחשב לרשע באהל לפי כי אין לו עיקר ומה גם כי הנה זאת תורת הבית הקובע מקום לתורתו ולתפלתו אבל הרשע נאמר בו צואה בלי מקום ולכן בא הדין ברוב ענין אסור לכהן היינו האדם אשר ירדוף אחרי השלמות להיות כהן משמש לפני הקב"ה ליכנס תחת אהל שהמת תחתיו שהדוגמא בו לענין הגשמי וגם לענין הרוחני כי הנה בגשמי הוא הדבר האמור כי האיש הנלבב יתרחק מן הרשע הוא המת לא יכנס באהל שלו אפילו הוא גדול הרבה וכן אזהרה בנפש אדם שנקרא כהן כנ"ל לפי כי נמשכה מאיש כהן ולא יתכן לנפש קדושה להכנס תחת אהל שהמת תחתיו הוא הגוף אפילו הוא גדול מאד בתורה ואפי' לבית אחר או לעליה אחרת והענין הוא כי לכל הדברים דבר והפכו הם בסגנון אחד כי כמו שהאדם על ידי מעשיו הטובים גורם המשכת שפע בכל המדרגות כך הוא לענין מעשה הרע כי הפגם אינו בעשיה בלבד אלא עד אפס מקום בכל העולמות שיש לו חלק מהם והנה איתא בתיקונים מעשיה נפשין מיצירה רוחין מבריאה נשמתין והכי איתא בסבא דמשפטים ולכן יאמר נא אסור להכנס באהל המת כי מן הגשמי יובן נמי לענין הרוחני שהרי אמרו בא לטמא פותחין לו מטמא עצמו מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא כי הנה בזה יכלול כל העולמות ראשונה הא דאמרן אסור להכנס תחת אהל שהמת תחתיו הוא הרשע כאמור אפילו הוא גדול הרבה ואפילו לבית אחר דהיינו מקום מושבו. בגן עדן לפי כי מטמאין אותו או לעליה אחרת היינו עולם שלמעלה מזה היינו עליה אחרת הפתוחה לאותו בית שהרשע שם בנקב שיש בו טפח על טפח והוא ענין העון שבוקע ועולה ופנה למעלה באותו נקב שנוקב מעשה הרע כמו שחז"ל לקודח בספינה ואמנם יהיה טפח על טפח לפי כי מעשה הרשע פוגם בשני שמות והם הויה אדני שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותינו כי בצלמנו סוד הויה כדמותינו אדני והנה בריאת נשמת האדם הוא כשמתחברים השני שמות אלו בזה יאהדונהי והיו"ד הוא סוד טפח כנ"ל ולכן טפח על טפח משמע על שני יודין שבתחילה ובסוף ובזה מדוייק מ"ש טפח על טפח ולכן נוגע העון ועולה למעלה כאשר הבתים

זה על זה עד עולם כי זה מוכיח שעלה הטומאה של הרשע זה למעלה בכל העולמות הנזכר ואם סתם הנקב מותר לו ליכנס לבית האחר הלא זה הדבר מ"ש בזוהר פרשת פנחס כמש"ה והוקענום לה' נגד השמש ואחז"ל כי החוטא היה השמש קופח על ראשו אז יודעים שחטא לפי כי ישראל היו תחת ענני כבוד ובתוך הענן נעשה נקב על ראשו להפרע ממנו שנא' ונוקב שם ה' מות יומת ולכן אם הרשע סתם הנקב של העון כדאיתא בזוהר כי יכרה איש בור ולא יכסנו אז חייב אמנם אם כסה הנקב אינו חייב כלום ולכן מותר לו ליכנס בבית מן העולמות שעשה בהם והכל בסוד הבתים אשר לו בכל עולם כפי התשובה שעשה וסתם הנקב מותר להכנס שהסתימה חוצצת אפילו לא בטלו להיות שם עולמית ר"ל כי לא עשה תשובה בדבר שהוא קיים לעולם אלא דמאחר שפירש מן העון נסתם הנקב אבל אין זה דבר קיים עד שיעשה תשובה בפרט כדאיתא בזוהר פרשת פנחס והוקע אותם לה' נגד השמש נגד ברית קדישא ומכאן דבעי בר נש לתקנא להההוא אתר דחב ביה ומאן דלא עביד הכי לית. ליה תקנתא לעלמין ולכן יאמר נא שהסתימה חוצצת אפילו לא ביטלה להיות שם עולמות רוצה לומר עד זמן של התחייה והני מילי שסתם כל הנקב של העון אבל אם לא סתם כל הנקב שלא עשה תשובה גמורה אלא מיעטו מטפח על דרך מה שאמרו חכמים זכרונם לברכה אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות וכדרך זה נמצא העון מתמעט אבל אינו סתום לגמרי ולכן אם נתנו להיות שם עולמית רוצה לומר אותה מצוה שעשה אם מניחים להיות קבועים בו עולמית ממעט וחוצץ בפני הטומאה כדרך שעבירה מכבה מצוה כך נמי מצוה מכבה עבירה ואם לאו שאינם קבועות בו אינו ממעט: [ב] ארובה שבין בית לעליה היינו כי העון שעשה לא היה במזיד או שבא לידו בהזדמן ולפי כי שנה ברשעו נעשה ארובה בין בית תחתון לעליה לעולם שלמעלה ממנו ואין בה פותח טפח לפי כי היה לו בהזדמן ולכן לא הגיע הפגם לעשות נקב גדול פותח טפח וכזית מן המת מאותו עון של הרשע למטה בבית מכוון כנגד ארובה הבית טהור והעליה טהורה לפי כי יש עון שפוגם למטה ואינו עושה רושם למעלה ויש עון שפוגם למעלה ולא למטה כדאיתא בזוהר, וכדאיתא בתיקונים דף ק"מ ולפי כי העון פנה למעלה נמצא הבית התחתון טהור והעליה טמאה: [ג] שני חדרים פתוחים לביתו ובכל אחת חצי זית והדוגמא לשני חדרים שבלב והם פתוחים לבית הוא גוף האדם ובכל אחת חצי זית שנאמר לב חכם לימינו זה יצר הטוב ולב כסיל לשמאלו זה יצר הרע וכאשר אדם חוטא מתגבר יצר הרע ונכנס הרוח בלב האדם כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח של שיטות ואותו הרוח מתפשט גם לצד הימין שבלב הרי כי כל חדר מהם יש בחצי זית

מן הטומאה של העון מהמת ודלתותם נעולות מן התשובה וכן מוכרח להיות הדוגמא למעלה בעולם העליון הבית טמא היינו הגוף כל האיברים נטמאו מן העון והם טהורים כי סוף שחלק הלב שיש בו יצר הטוב מתגבר ונטהר ודוחה הטומאה לחוץ ונטמא הגוף מאותו רוח של שיטות:

[ד] חצר המוקפת זיזין היינו דוגמא לגוף האדם ונקרא חצר לפעמים לפי שהאדם פרוץ במעשיו אין בו יראת ה' כמו שאמר הכתוב החכם עיניו בראשו ולכן הגוף לגבי דידיה הוא בית מושב אמנם אשר לא שת לבו לענין זה נעשה לו חצר המוקפת זיזין ואכסדראות והם האיברים כי הם משונים זה מזה וטומאה באחד מהבתים של האיברים אם כל פתחי הבתים והחלונות נעולים מענין התשובה טומאתה יוצאת לחוץ לתחת הזיזין והאכסדראות ואם נפתח חלון או פתח של תשובה מצד האחר ואותם של צד החצר כולם נעולים מן התשובה אין הטומאה יוצאת אל תחת הזיזין ואם נפתח גם כן אחד מהם בתשובה לצד הזיזין הטומאה יוצאה מהבית זה הגוף לתחת הזיזין הם האיברים וכן אם טומאה של העון תחת הזיזין הם האיברים נכנסת מתחתיהן לבית לכן גגים הבולטים למעלה שהדוגמא לאבר הלשון הבולט מן הפה ולחוץ על פתחי הבתים היינו הפה וטומאה באחד מן הבתים בגוף מן העבירה כל הבתים מן האיברים שפתחיהם של פיהם הם פתוחים לדבר דברים שהם דברי עונות טמאים כי אין טומאה חמורה מן הפה שנמצא בו שבועת שוא ושקר ונבלות ודברים בטלים וכיוצא:

[ה] אסור לקרב תוך ארבע אמות של מת הוא הרשע שהוא מת בחייו או של קבר אף על גב כי אין בו עבירות במעשה זולת כי לשונם ומעלליהם אל ה' למרות עיני כבודו בשבועת שוא ושקר ונבלות ודברים בטלים אשר שנא כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה הרואה הרים וגבעות אומר שיש לפני יגיעה חס ושלום לא יעף ולא יגע ובמה אני מתייגע בעומד ומדבר דברים בטלים שנאמר הוגעתם ה' בדבריכם והיינו הקבר כד"א קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון במה דברים אמורים שאין הקבר זה הפה והגרוף מסויים במחיצות עשרה טפחים היינו מה שאמרו חכמים זכרונם לברכה אמר הקדוש ברוך הוא ללשון בראתי לך שתי חומות אחת של עצם הם השינים ואחת של בשר השפתים ואת יוצאת ומדברת לשון הרע ולכן הני מילי שאסור ליקרב בצד קבר זה הלשון שאין הקבר זה מסויים במחיצות אלו ואומרים שפתינו אתנו מי אדון לנו והיינו גבוהות עשרה טפחים כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם כנגד עשרת הדברות לפי כי המספר לשון הרע כופר בעיקר שנאמר מי אדון לנו אבל אם הוא מסויים במחיצות גבוהות עשרה טפחים כנגד עשרה מאמרות ומקיים מה שאמר הכתוב אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה

יצא עתק מפיכם או בחריץ עמוק עשרה טפחים כנגד עשרת הדברות אין צריך להרחיק ממנו אלא ארבעה טפחים כי המספר לשון הרע להיות כי הוא שקול כנגד שלש עבירות הנקראים גדולות שהם עובד גלולים שנא' חטאה גדולה גלוי עריות שנאמר איך אעשה הרעה הגדולה שפיכות דמים שנאמר גדול עוני מנשא ונאמר לשון מדברת גדולות לכן מרחיקין ממנו ארבע אמות לפי שהוא כולל ארבע עבירות גדולות רוצה לומר שהרי הוא כופר בעיקר הנאמר בו גדול אדוננו ורב כח גדול ה' ומהלל מאד וכופר בעשרה מאמרות שנברא בהם העולם שנאמר בהם עושה גדולות עד אין חקר זה מעשה בראשית ונאמר לך ה' הגדולה זה מעשה בראשית אמנם זה שיש לו מחיצות הללו גם כי לפעמים מדבר לשון הרע באקראי אינו כל כך חמור ומרחיקין ממנו ארבעה טפחים בלבד כנגד ארבע עבירות שנכללים בזה:

[ו] מת המונח בספינה היינו הרשע מת בחייו שנתון בספינה זה הגוף כמ"ש בזוהר פ' ויקהל אם היה קטנה מקטני אמנה שמתנתנדת כשדורכין בה מניע לנו מן האמונ' אסור לכהן היינו הירא ה' להכנס בה לדבר עמו: ועתה אמרתי אגלה אזנך בדינים הללו על דבר אמת כי הנה המין אמר לחכם אלהיכם כהן הוא שנא' ויקחו לי תרומה וגו' ולכן על עיקר זה הוא אומר אסור לכהן זה להכנס תחת אהל שהמת סמאל תחתיו היינו המקו' שהוא שם היינו מ"ש בזוהר פרשת בלק דף ר"ה. וז"ל ה' ממית ומחיה וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה ה' ממית והא שמיה סמא דחיין איהו לכלא אלא ה' ממית למאן הוא ממית להההוא משיכו דסטר אחרא כיון דמשיכו דסטר אחרא חמי לזיו יקריה דקב"ה מיד מית כיון דההוא משיכו דסטר אחרא מית ואתעבר מן עלמא מיד מחיה למאן מחיה להההוא משיכו דרוח קדשא דאתי מסטרא דקדושה מחיה לה ואוקים ליה וכו' נמצא כי אין הקב"ה נכנס באהל המת זה סטר' אחרא רק בהגלות יקריה דקב"ה עליו הוא מת ואין הטומאה וסטר אחרא יכולה לעמוד לפניו אם כן כי קבריה למשה ע"ה אין צריך טבילה כי לא היה שם טומא' מעיקרא שנאמר וימת שם משה על פי ה' בנשיק'. וכאשר נאמר על דרך הקודם כי שנים הם כהנים בסטרא דקדוש' כנ"ל מן הזוהר פרשת יתרו אחד הוא מיכאל שהוא כהן גדול בעולם היצירה משמש לפני מלכות בית דוד והשני אור קדמאה מדת החסד משמש בק"ק למעלה ולכן בא הדין על שניהם כאחד ואמר אסור לכהן אחד מהם להכנס באהל המת סטרא אחרא אפילו הוא גדול הרבה ואפילו לבית אחר היינו עול' אחד או לעליה אחרת בתוך העולם עצמו מקום עליון הפתוחים לאותו בית בנקב שיש בו טפח על טפח כי זה המורה שנכנס דרך שם הטומא' מבית לבית עד עולם ואם סתם הנקב מותר לו להכנס לבית האחר שהסתימ' חוצצת אפילו לא ביטלו

להיות שם עולמית. ואמנם הנני מודיעך סוד גדול הצריך לענין זה לדעת הדינים האלו והוא כי הלא יש לך לדעת באמת כי העולמות שברא המאציל יתברך שהכללות שלהם הם ארבע עולמות אבי"ע הם זה על גב זה ובלי ספק כי יש עולמות רבים בתוך כל אחד ואחד הנכללים באותו עולם אמנם יש הפרש אחד מעול' האצילות לשאר העולמות כי הנה באצילות לא יש מסך מבדיל בין המאציל אליו אלא המאציל בעצמו מתלבש בעשר ספירות שבתוכו וכדאיתא בזוהר ובתיקונים איהו וחיזי חד בהון אבל בשאר כל העולמו' יש מסך יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים אמנם בתוך המסך יש עמוד אחד שבו מתערב עולם עליון עם שלמטה ממנו בסוד הסולם שראה יעקב וזה אין בו ארובה ולא פתח כלל רק סתום הוא ואין מי שמכיר בו זולת המאציל המתפשט דרך שם להחיות כל העולמות נמצא כי כל עולם נבדל מעולם שעל גביו לגמרי ואמנם על ידי המעשה של התחתונים יש כח מסור בידם להעלות הכל למעלה כי הנה התפלה יש מלאך ממונה שמעלה התפלה למעלה וקושר כתר לחי העולמים כדאיתא בזוהר פרשת תרומה וכן ההפך כח מסור ביד סמאל לעלו' להשטין לפני הקב"ה ובזה ימצא כי פעמי' יש נקב מעולם לעולם בעבור מעשה התחתונו' טומא' בוקעת ועולה מהו בוקעת רוצ' לומר בוקע אותו המסך אחד או שנים מה שהם ועול' למעל' להשטין לפניו ית' נמצא כי הטומא' עול' למעלה פעמים לאחר שנעשה הנקב באותו עולם מצד העון אד עלה מן הארץ שבר וחרטה ודברי וידוי וחוזר וסותם הנקב ובזה יובן מ"ש בזוהר פרשת נשא דף קכ"ב וז"ל פתח רבי יהודה ואמר כי יפתח איש בור וגו' מה כתיב בתריה בעל הבור ישלם ומה על דא כך מאן דגרים לאבאשא עלמא בחובוי עאכ"ו אלא תוהנא דאף על גב דאבאיש עלמא אמאי אית ליה תשובה דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתוודו את חטאתם והשיב אלא ודאי דא מהניא להו בגין דעביד תשובה כביכול הוא עביד ליה ממש דהא מה דפגים לעילא אתקין ליה ובמה בתשובה ותשובה אתקין כולא אתקין לעילא אתקין לתתא אתקין לגרמיה אתקין לכל עלמא עכ"ל וראוי להבין מה נתקשה ר"י שאמר תוהנא אמאי אית ליה חשובה ואמר אחר כך אלא דא מהניא ליה והרי מתחלה הוקש' לו על זה ואמר אמאי אית ליה תשובה כנראה כי הוקשה לו כי למה יהיה מועיל לו ענין התשוב' ואם כן למה חוזר ואומר אלא ודאי דא מהניא ליה והרי לא אמר ענין מחדש ואם כן כיצד ימצא כי בהכי נסתלק ממנו הקושי אמנם הענין כפי פשוטו הוא כי רבי יהוד' ע"ה לאחר שעשה ק"ו גדול מענין בעל הבור ישלם אז אמר ומה על דא כך דהיינו ענין גרמא מכ"ש מי שהוא עשה במעשה מאן דגרים לאבאשא עלמא בחובוי אלא תוהנא מה שהוקשה לו דהא כתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו'

צריך להשיב הגזל' ונותן חומש וכיצד יהיה חוטא נשכר ואינו נותן כלום לא לשמים ולא לבריות חזר ואמר אלא דא מהניא להו י"ל כי ענין זה מועיל להם שהוא ענין מעשה בגין דעביד תשובה וכענין שנאמר לשם והשיב את הגזלה כמו כן נמצא בזה אתקין לעילא אתקין לתתא ועוד מתקן לעצמו אתקין לכוליה עלמא ולכן חזר הדין כדרך שהחוטא עושה נקב בעונו העובר בכל עולם ועולם כפי שורש הבחינות שלו נפש רוח ונשמה כך הוא נוקב וכן נמי כאשר יעשה תשובה הוא סותם הנקב ממש ולכן מתחייב כי העוש' תשובה יתבונן באיזה מקום פגם ופנה למעל' בשמות הקדש ויתקן העון באותו שם ממש ואם חטא בשני דברים ועשה תשובה מעון אחד ולא תיקן העון השני לא הפסיד התיקון הראשון וז"ש ואם סתם הנקב מותר לו ליכנס לבית האחר שהסתימה חוצצת אפילו לא בטלו להיות שם עולמי' חזר ואמר והני מילי שסתם כל הנקב היינו שעשה התיקון לגמרי אבל אם לא סתם כל הנקב דהיינו כי לא עשה התיקון לגמרי כתקנו אלא מיעטו מטפח אם נתנו להיות שם עולמו' זה התיקון חוזר ושינה עליו דאלו התיקון האמיתי בפעם אחד בלבד שמתקן אין צריך תיקון עוד אבל בזמן שמעטו דהיינו כי לא עש' התיקון התקנו לגמרי אף על פי כן אם נתנו להיות שם עולמי' חוזר ושונה עליו מועיל וחוצץ בפני הטומאה שלא תעבור ממקום למקום ואם לאו אינו ממעט ארובה שבין בית לעליה דהיינו באותו עולם הנקרא בית יש עליה על גביו ואין בה פותח טפח וכזית מן המת של סטרא אחרא נתון תחתיה בבית כנגד ארוב' הבית טהור והעליה טמאה מפני כי הוא עולה להסטין ונמצא כי אין טומאה בבית רק בעלי' שעלה למעלה להשטין:

שני חדרים פחותי' לבית באותו עולם ובכל א' כזית מן המת של סטרא אחרא ודלתותיהם נעולי' כמו ש"ה פתח ה' את אוצרו ויוצא כלי זעמו הבית טמא והם טהורים כי לא עלה הטומאה למעלה ואם נפתחו גם הם טמאי': חצר המוקפת זיזין ואכסדראות וטומאה דסטרא אחרא באחד מהבתי' אם כל פתחי הבתי' והחלונו' נעולי' טומאה יוצאת לתחת הזיזין והאכסדראו' דאין לה מקום להכנס ואם נפתח חלון או פתח חצר האחר ואותם של צד החצר כלם נעולים אין הטומא' יוצאת לתחת הזיזין שנאמר כי עלה מות בחלוננו ואם נפתח גם כן אחד מהם לצד הזיזין הטומא' יוצאה מהבית לתחת הזיזין וכן אם טומא' של סטרא אחרא תחת הזיזין נכנסת מתחתיהן לבית לכן גגים הבולטי' לחוץ למעל' על פתחי הבתי' שבאותו עולם וטומא' באחד מן הבתי' כל הבתי' שפתחיהם פתוחים טמאי' לפי שהוא עולה שם סטרא אחרא להשטין ולטמא המקו' של הקדושה אסור לקרב אדם דקדושה תוך ארבע אמות של מת זה סמאל או של קבר נוקבא דתהומא רבא במה דברים אמורי' שאין הקבר מסוים במחיצו' גבוהו' מעשרה טפחי' אבל אם

הוא מסויים במחיצו' גבוהו' עשרה טפחי' דהיינו עשר ספיראן דמסאבותא שהם רשו' בפני עצמו או בחריץ עמוק עשרה טפחים נוקבא דתהומא רבא אין צריך להרחיק ממנו אלא ארבעה טפחים: מת המונח בספינה איתא בזוהר דף ס'. וז"ל רבי שמעון פתח הנה מטתו שלשלמה וגו' שם אניות יהלכון כד"א היתה כאניות סוחר וגו' תאנא אלף ות"ק מארי תריסין מארי דשולטנותא אתאחדן מהאי ערסא דאינון גברין בידודה הוא נער ארבע מפתחן רברבן תנינייא אזלי תחו' ספינה דהאי ימא רבא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי הספינה הוא כנגד כנסת ישראל מה שיורד בעולמו' למטה ולכן אמר מת דא סטרא אחרא מצד סמאל הנקרא מת כאמור אם היא קטנה כד"א וישבו מארץ ישראל נערה קטנה שמתנדנד' כשדורכין בה בסוד הנעוע הנזכר בזוהר פרשת פנחס דף רי"ח וז"ל שאילנא ליה מאי האי דכל כנענים לא עבדין אלא ישראל בלחודייהו דכד לעאן באורייתא מתנענן הכא והכא בלי לימודא דבר נש בעלמא ולא יכלין למיקם בקיומייהו וכו' יתיב שעתא ובכה אמר ווי לבני עלמא דאזלין כבעירי חקלא בלא סכלתנו במלה דא בלחודוי אשתמודען נשמתהון קדישין דישראל אתגזרו מגו בוצינא דדליק דכתיב נר ה' נשמת אדם והאי נר בשעתא דאתאחד בגו אורייתא דלעילא לא שכיך נהורא עליה אפי' רגעא חדא ורזא דא אלהים אל דמי לך וגו' הנה מבואר מדברי המאמר כי המד' האחרונ' זה דרכה להתנועע שנא' אלהי' אל דמי לך ולכן אם מתנדנדת כשדורכין בה אסור לכהן ליכנס בתוכה לפי כי כבר יש בה כדאי לקיים אלהים אל דמי לך לאתאחדא לעילא ולא ירד הקדושה למטה:

סימן שעב

[א] מחז"ל למדנו גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה והדוגמא בזה הוא הנרצה בדין זה אף על פי שהכהן אסור ליכנס לבית הפרס או לארץ עו"ג אם צריך לילך שם לישא אשה או ללמוד תורה ואין לו דרך אחרת יכול לעבור דרך שם והדוגמא לזה יהיה כי האדם השלם שהוא מבקש להשלי' כחות נפשו הוא הכהן שמכרן לאל עליון בתורתו ובמעשיו ובלי ספק כי השלם זה אסור ליכנס לבית הפרס שהוא ספק טומאה כמשחז"ל הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו או לארץ העו"ג אם צריך לילך שם:
לישא אשה דהיינו לקנו' נשמה חדשה שהוא דוגמא לאשם כדאיתא בזוהר בענין אברהם ושרה דהיינו דבר שאינו הגון לעיני בשר או ללמוד תורה ואין לו דרך אחרת יכול לעבור דרך שם כגון משחז"ל כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' אם הרב דומה למלאך ה' תורה יבקשו מפיהו ואם לאו לאו ואמנם אם אין לו לעבור דרך אחרת יכול לעבור דרך שם

וללמוד ממנו אפי' מוצא ללמוד במקו' אחר הרי אחז"ל כי אם בתורת ה' חפצו אין אדם למד תורה אלא במקו' שלבו חפץ וכן אבל העובר דרך שם היינו אדם החוטא שמתאבל על מעשיו כמה שחז"ל און בן פלת שישב כל ימיו באנינו' יכול לילך אחריו לנחמו וכן מטמא בטומא' של דבריהם אשר חז"ל הגידו לא יתחבר אדם לרשע אפי' לקרבו לתורה וכן שנינו הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע יכול לטמא בטומאה זו של דבריהם לדין עם עכו"ם זה היצר להחזירו למוטב ולערער עמהם מפני שהוא כמציל מידם אותה נשמה של ישראל שהוא חוזר בו וכן כל כיוצא בזה:

[ב] קברי עכו"ם היינו הרשע כי הגוף שלו הוא הקבר שלו לפי כי כך אמרו חז"ל אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח של שיטות. ולכן יצדק כי גוף החוטא הוא הקבר שלו שהמת הרשע בתוכו ואפשר כי זה יהיה כונת הפסוק קרבם בתימו לעול' היינו קברם ולכן נכון לכהן זה האדם השלם המכהן להקב"ה ליזהר מלילך עליהם דמאחר כי הפליא לעשו' ונשתרש בחטא כי גוף ונפש טמאי' הם אינו דומה לדין הקודם ואמנם יצדק הענין על הכועס שהוא עכו"ם שנא' לא יהיה בך אל זר ולפי כי אין לו תקנה כנזכר בזוהר לכן נכון ליזהר שלא ילך עליהם כדאיתא בזוהר בפ' חדלו לכם מן האדם שאסור להתלוות עמו שהוא מטמא כמו עו"ג:

סימן שעג

[א] אחר ההנחה שנתבאר למעלה כי הכהן הוא דוגמא לאדם העובד להקב"ה ורודף אחר השלימות לכן מכונה לכהן ובלי ספק כי אין זה לאדם זה בדרך השאלה אלא כי לכהן יחשב לפני הקב"ה ואחרי מותו יהיה מלאך משרת כמו ש"ה ונתתי לך מהלכי' בין העומדי' האלה ולכן הוא אומר כשם שהכהן זה מוזהר שלא לטמאת כי אין מזהירין אלא לנזהר כך מוזהרי' הגדולי' על הקטני' כי הגדול שבישראל בתורה ובמצוה מוזהר על הקטן להדריך אותו בדרכי ה' וביותר אם יראה בו שהוא, מקטני אמנה אז מוזהר עליו שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך והזהיר הכתוב ולא תשא עליו חטא רוצה לומר השמר לך לא תעשה בסגנון אחר לומר הרי קים לן זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן דהיינו כי חלק הרע שבו הולך לו לרשע ובכן יהיה כונת הפסוק יגמור נא רשעי' ותכונן צדיק כנ"ל השמר ולא תעמי' עליו חטא שלך לזכות לחלק שלו בגן עדן אלא הוכח תוכיח כאמור:

[ב] אפילו בעל מום דהיינו שחטא להיות כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ולא יחטא לכן אפילו בעל מום שנמצא בו עון אשר חטא מוזהר מליטמא ולהתקרב לרשע כנ"ל אבל

חלל דהיינו רשע כד"א ואתה חלל רשע נשיא ישראל וכהנת היינו מי שחשש כחו כנקבה כד"א נשתה גבורתם היו לנשי' מהעדר התורה והמצות שנים אלו שהם העובר עבירות והמבזה המצות ואינו עושה אותם מותרי' ליטמא להתקרב אצל הרשע המת כי אין מפסידי' כלו':

[ג] כל המתי' האמורי' בפסוק שכהן מטמא להם מצוה שיטמא והיינו כי צריך לחלק ברשעי' כי יש רשע שצריך האדם להתקרב אליו ולהחזירו בתשוב' ויש רשע כי צריך להתרחק ממנו כמו ששנינו הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואיך יתכן לקיים דבר והפכו שהנה מצוה מן התור' להוכיח לרשע מומו ולכן באה ההודעה בדין זה בדרך כלל כל המתי' שהדוגמא על הרשעי' האמורי' בפ' כפי פשוטו שכהן מטמא להם כך הוא לענין הדוגמא שלהם מצוה ליטמא להם להתקרב אצל הרשע להחזירו למוטב ואם לא רצה מטמאי' אותו על כרחו לקיים הוכח תוכיך את עמיתך אחד האיש ואחד האשה כאמו': [ד] אלו הם הקרובי' שמטמא להם אשתו נשוא' הענין הוא כמש"ה גומל נפשו איש חסד שאם על עצמו לא חש כיצד יחוש על אחרי' וכן אחז"ל איזהו חסיד המתחסד עם קונו ולכן קרוב אדם אצל עצמו להתבונן בשלו תחילה וכאשר נתקן אז מתחייב להוכיח לאחרי' שנאמר התקוששו וקשו קשט עצמך ואחר כך קשט אחרי' ולכן תדע ממוצא דבר זה אלו הם הקרובי' שמיטמא להם אשתו נשוא' בחינת הנשמה הקבועה עמו כי הנה ביארתי בחלק הקודם כי האדם על ידי מעשה המצות ציצית ותפילין ניתוסף בו רוח ונשמה אמנם אינם קבועות בו אלא בכל יום ניתוסף בו כפי ההכנה הנמצא בו והכונה והוא דוגמא למצות שעושה כי בכל יום חוזר ועוש' אותם ואמנם ותצא באדם נפש רוח ונשמה קבועי' כפי מעשיו לפי רוב השני' כדאיתא בזוהר פרשת משפטי' זכה יתיר יהכין ליה רוח זכה יתיר יהבין ליה נשמה ולכן הוא אומר אשה הנשואה לו שהוא כשרה מיטמא לה במות' כשהולכ' ממנו הסיבה הוא לפי שנכנס בו רוח של שיטות ונטמא אבל אבל פסול' הנשמה דהיינו מסטר אחרא או גרושה שנתגרשה ממקומ' ואין זה מיתה לפי כי מיתה היינו שהלכה לגמרי מן הגוף אבל גרושה היינו שנתגרשה ממקומה ויורדת למטה באיברים כי היא גולה וסורה ממקומה כדאיתא בתיקונים או ארוסה כי עדין לא נקבעה בלבו לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו ומיטמא לאמו היא התורה כד"א ואל תטוש תורת אמך ונאמר כי אם לבינה תקרא אפילו נתחללה כגון צורבא מרבנן דשנן שומענוה לבנו ולבתו היינו נפש ורוח שהם זכר ונקבה דקים ליה שכלו חדשיו דהיינו מ"ש בזוהר פרשת משפטי' כשנכנס לי"ג שנה ה' אמר אלי בני אתה כי עד עתה היה בסוד סטרא אחרא ברשו' יצר הרע אמנם היום

נכנס בסוד הקדוש' וכאשר הוא בן עשרי' שנה נאמר כי בן הייתי לאבי ונכנס בו בחינת הרוח והיינו שכלו חדשיו או שהם משלשי' יום ואילך כד"א מן השלשי' הכי נכבד אפי' הם פסולי' שהגיע להם חטא בשוגג אלא אם כן הם בני שפחה בישא וארמי' של סטרא אחרא שנכנס בו רוח של שיטות כאמור אבל לאחיו ולאחותו מאמו אינו מיטמא והדוגמא לאותם הבאי' בתוספת כאמור שהם דרך מקרה כי משפחת אם אינה קרוי' משפחה ולאחותו ארוסה היינו נפש חדשה אפי' ארוסה לכהן לאיש צדיק ולא לאנוסה ומפותה היינו מ"ש בזוהר פרשת תצא דף רע"ז. וז"ל פקודא דא לדון במפתה וכו' מאן דאשתדל בהלכה שלא לשמה ורווח לה בתפישה איהי לגביה וכו' פקודא בתר דא לישא אנוסתו וכו' הנה מבואר ממאמרי' אלו כי העוסק בתור' שלא לשמה זוכה לתוספ' רוח או נשמה אבל הוא בערך אנוסה ומפותה ולכן לא יטמא להם במותם כאשר מסתלקו ממנו אבל מטמא לאחותו ארוס' שנתגרש' ממקומ' על דרך הנ"ל שהיא גולה ממקומה בעבור העון ובוגרת מוכת עץ היינו חלק הרוח שהיה בו מתחלה דוגמא לבוגרת כאשר נפל במקרה בלתי טהור ועזב עסק התורה שהיא עץ ולכן ודאי כי מתחסר מן השלימות שבו איזה חלק ומיטמא לשומרת יבם היינו חלק הרוח הנמשך מעולם היצירה מטטרון כדאיתא בזוהר פרשת משפטי' זכה. יתיר יהבין ליה רות מסטרא דממטרו"ן כי בו סוד היבום כנ"ל וזה הרוח הנקרא שומרת יבם או חלק הנפש שהוא מתאוה ושומר מתי יבא אצלו רוח לפי כי הם סוד זכר ונקבה כנ"ל אפילו אם כתב בכתובת' אי מיתת בלא בני' מהדרא כתובה לבני נשא כמפורש במקומו:

[ח] כל אלו מיטמא להם אפילו שלא לצורך דמאחר שהלכו ממנו נקראי' מתי' והוא מיטמא להם ויש אומרי' דוקא לצורך ואי לא לא:

[ו] אינו מטמא להם אלא עד שיסתם הגולל אבל כל זמן שהאדם בעולם הזה עודינו על האדמה אינו נטמא לפי כי יעשה תשובה וחי בהם:

[ז] אסור לכהן זה. השלם בעבודת הבורא והוא כהן לאל עליון אסור להטמא למת שהוא רשע אפילו בשעה שמיטמא לקרוביו הללו הנזכרי' לפיכך כהן שמת לו מת מן החלקי' הללו הנזכר צריך ליזהר לקוברו בסוף בית הקברו' היינו כי הגוף שלו הקברות לפי כי שם נקברי' אלו המתי' לפי כי על כל חלק שמת על ידי העון אותו האבר שם הוא בתוך הגוף וכדי שלא יכנס בבית הקברו' הישן יטמא בקברו' אחרי' של רשעי' כשיקבור מתו כי אין לו ליטמא לזולת להתחבר לרשע כנ"ל:

[ח] כהן שפירשו אבותיו מדרכי ציבור הדוגמא לזה הוא המתבאר למעל' כי אב מכונה למוח לפי כי כן בגשמי נמשך ממנו הטיפה ונוצר האדם ובכן יהיה המחשב' וההרהור

אבותיו שלו וכאשר פירשו מדרכי הציבור כי הם מכלל מה שאמר הכתוב הוי חשבי און ופועלי רע על משכבותם והוא יותר דבר רע מהעבירה כמשחז"ל הרהורי עבירה קשי' מעבירה שנאמר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו ולכן אמר בהווה אדם השלם והוא כהן לאל עליון שפירשו אבותיו הם דעותיו מדרכי ציבור וכל יצר מחשבו' לבו רק רע כל היום כגון רשע להכעיס זה רע ממנו שמוסר נשמתו ורוחו לאיבוד אינו מטמא להם כמשחז"ל מחשב' רעה אינה מצטרפה למעשה ולא להרוגי בית דין כי האדם ראוי לו למסור נפשו ונשמתו כמש"ה כי עליך הורגנו כל היום כשאומר ה' אלהינו ה' אחד וכן כשנופל על פניו ואומר אליך ה' נפשי אשא ובלילה כשאומר בידך אפקיד רוחי בכל אלו נקרא האדם הרוגי ב"ד לפי כי מקבל על עצמו מיתות ב"ד לרצונו כדאיתא בזוהר פרשת צו ולא למי שמאבד עצמו לדעת את התור' כמשחז"ל אין התור' מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ולא לספק כגון שנתערב ולדה בולד חבירתה כגון מי שמסתלק ממנו הרוח ונכנס בו אחר בסוד עיבור כי לכן אנו מברכי' שלא עשאני עבד או ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון שהדוגמא למי שהרויח רוח או נשמה מגולגלת ואין ידוע אם הוא בן תשעה לגוף הראשון שהוא מתוקן ונתגלגל או בן שבע לאחרון דהיינו כי עדין לא נשלם התיקון והיינו כעין קטן שלא כלו חדשיו שאמרו חז"ל בכל אלו אין הכהן המיטמא להם במותם לפי כי אינם מכלל אדם רשע שנקרא מת:

[ט] אין הכהן מיטמא לאבר מן החי מאביו כי כבר נתבאר כי אביו היינו מחשבת המוח שגרם לפרוש אבר מן החי אדם הצדיק על ידי מחשבת פיגול ולא לעצם מעצמות וכן המלקט עצמות אביו שנאמר בהם ותהי עונותם על עצמותם אע"ג שהם נפסלו בעבור אותם עונות הנרשמי' עליהם אינו מטמא להם אף על פי שהשדרה קיימת לפי כי לא נמצא בא עון וכמשחז"ל מי שאינו כורע במודי' שדרתו נעשית נחש חסר ממנו כל שהוא אפילו הוא מונח אצלו אינו מטמא לו שאינו מיטמא אלא לשלם לפי כי אז נקר שע חלל רשע ויש מי שאומר דהני מילי כשחסר לאחר מיתה כי נעשה חלל רשע אבל אם חסר ממנו אבר בחייו מפני כי חטא בו ואחר כך מת שנעשה רשע מיטמא לו אפילו שאינו שלם כאמור:

סימן שעד

[א] חזר והגיד בדין זה החיוב הנמצא על האדם השלם להשגיח על הזולת למונעו מדרך רע ולהתחבר עמו ולהטפל בו ולכן אמר מצוה להטמאו' למת מצוה היינו מי שממית עצמו על התורה או שהוא מכלל הנאמר בהם כי עליך הורגנו כל היום אפי' הוא כהן

גדול בתורה ובמצות והוא כהן לאל עליון ונזיר מן הפרושי' מחמדו' העולם הזה והולך לשחוט את פסחו הוא זובח תודה כמו שחז"ל זובח יצרו ומתודה עליו ולמול את בנו מדעו' נפסדו' ברוח מבינתו ומצא מת מצוה האמור מטמא לו אם שמץ דבר נמצא בו להחזירו למוטב:

[ב] אינו נקרא מת מצוה לענין זה אלא אם כן מצא ראשו ורובו טמוע בחטא שחטא במחשבה ומעשה ואם מצא ראשו ורובו חוץ מאבר החי שלא נתקן בו חוזר עליו ליטמא בשביל אותו אבר להשיבו אליו:

[ג] איזהו מת מצוה שמצאו בדרך או בעיר של עכו"ם הוא היצר ואין לו קוברים לכסות עליו על אותו עון לקיים כי קבור תקברנו ביום ההוא ומקום שמצאו אינו יכול לקראת ישראל שיענהו ויבא ליטפל בו ולוקוברו דהיינו כי לא ידעו בו רבי' באותו עון אשר חטא אסור לו לזוז משם ולהניח זה המת אפילו לילך אל העיר להביא קוברים למען ילמדו ויראו את ה' אלהיהם אלא הוא יטמא עצמו ויקברנו כמו שחז"ל אם ראית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בלילה כי ודאי עשה תשובה וכל ענין זה שייך באדם עצמו אשר הוא כהן שלם בעבודת בוראו ונזדמן חטא על ידו צריך לעשו' תשוב' בלילה כי הוא עצמו נקרא מת מצוה שאין לו קוברי' כי מי יוכל לתקן מעשיו ונשמתו אלא הוא בעצמו כמש"ה כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני אבל אם היו ישראל קרובי' למקו' המת היינו איברים שלא חטאו כי עדין הם בקדושתן בכלל ישראל שהמוצא את המת שחטא קורא אותם והם עוני' לו ובאי' לקוברו אין זה מת מצוה שיטמא עליו הכהן המכהן להקב"ה אלא קורא אותם והם קוברי' אותו באו בני העיר הם האיברים כאמור כמש"ה עיר קטנה זה הגוף אם יש לו כל צורכו להחזירו ולתקנן מושך ידיו הכהן זה:

[ד] כל הקרובי' שהכהן זה השלם מיטמא להם כנ"ל שהם אביו ואמו ובתו ואחיו ואחותו מאביו הבתולה מתאבלים עליהם כד"א ואשלם ניחומי' לו ולאביליו כדאיתא בזוהר פרשת משפטי' ועוד הוסיפו עליהם אחיו מאמו ואחותו מאמו היינו רוח ונפש כנזכר לעיל בין בתול' שנכנס מחדש בו בין נשואה כי מזמן רב הרויח נפש זו ואחותו נשואה מאביו נפש שהלך לזולת שמתאבלי' עליהם כי כל חלקי' אלו המתחסר מהם הוא העדר גדול והחלק הוא נקרא מת לפי שמסתלק מסיבת העון שנכנס בו רוח של שיטות מתחלה ולכן מתאבלי' עליהם האיברי' והמלאכים המלוי' אותם הנקרא אביליו אף על פי שאין כהן מיטמא להם כי האדם השלם כאשר מתחסר חלק אינו מיטמא לפי שלא נעשה חלל רשע מכל מקו' העדר גדול הוא וראוי למתאבלי' אלו להחריד עליו וכשם שהוא מתאבל על אשתו היא הנשמה שהולכת ממנו מפני העדר התורה והמצוה כך היא מתאבלת

עליו שנאמר ואשלם ניחומי' לו ולאביליו ודוקא אשתו כשרה שלא נסתלקה ממנו מפני העון אלא מהעדר התורה והמצוה כי לא מצאה היונה מנוח והלכה לה היינו כשרה ונשוא' אבל פסולה שנסתלקה מפני עון או ארוסה כי עדין לא זכה שתהיה נשואה לו לא אבל בנו ובתו ואחיו ואחותו שהם בחינות שונות מנפש ורוח כנ"ל אפילו הם פסולים מחמת עון מתאבל עליהם לפי כו בחינות אלו אין מסתלקים אלא על ידי עון מזיד וגדול הוא חוץ מבנו ובתו אחיו ואחותו משפח' יהודית שהרויח לשעה ונשתמש בהם ושאינה יהודית נמי כדאיתא בזוהר וכי ימכור איש זה הקדוש ברוך הוא את בתו הנשמה לאמה להשתמש האדם בה שאינו מתאבל. עליהם לפי שלא היו עמו בדרך קבע:

ממלכת כהנים וגוי קדוש מצוה להטמאות למת מצוה שנרמז בשלש מדות צדקו יחדיו ראשונה הכלה הקדושה כי אמרה ואם אין מתה אנכי גם הצדיק שנאמר הצדיק אבד כי מפני הרעה נאסף הצדיק ועל הכל יתגדל מה שאמרו חכמים זכרונם לברכ' אין התור' מתקיימת אלא במי שממית את עצמו עליה וכל אחד משלשה אלה נקרא מת מצוה כי הנה רחל נקראת מת בדרך היינו כאשר יורדת בעולמות מתקיימת המצוה אשר גזר עליה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך ומה גם בדרך כשהולכת בעולם היצירה עושה מצוה עם מטטרון להציל לו מרעתו שהוא נער קטן שוטה ואז רוח עברה בו ואיננו כי לקח אלהים ואין לך מצוה גדולה מזו שהיה נער שוטה פעמים צדיק פעמים רשע וכאשר רוח עילאה עברה בו נעשה זקן ביתו זה שקנה חכמה גם הצדיק נקרא מת מצוה לפי כי כך אמרו חז"ל מי שבאה לידו דבר של עבירה וניצול ממנה נותנים לו שכר כעושה מצוה ואין לך עבירה יותר מאשר נטפלה לו אשה רעה והחזיקה בו ונשקה לו ותאמר שכבה עמי וניצול ממנה כי מפני אשה רעה זו נאסף הצדיק וניצול מג"ע בסוד נשג"ז הרי שעשה מצוה והשלישית יותר בה אימא עילאה הנקרא מי כדאיתא בזוהר פרשת בראשית והיא ממיתה עצמה לקיים התורה ת"ת ישראל אין לך מצוה גדולה מזו ולכן על כולם הוא אומר מצוה להטמאות למת מצוה אפילו הוא כהן גדול ימין עליון נהירו דאבא עילאה חסד אל כל היום ונזיר כי פורש מן הדין לגמרי הוא היין והולך לשחוט את פסחו בחינת הדין כדי להכחיש כח של סמאל כדאיתא בזוהר פרשת פנחס דף רנ"א וז"ל ודא שאיל יוסף לשלטאה אפוי על דחלן דמצראי וכו' למהוי כולהו מתכפיין תחות שם ה' מסטרהון ולא שליט בעלמא אלא שם ה' ואתכפיין כל ממנן תחות ידיה ולאחזא לון דהוא עתיד לאתפרעא מנהון הה"ד ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' כד אטעיין לבריין ועבדי גרמייהו אלהות וכו' וכל זה נעשה בהווה במדת החסד כדאיתא בזוהר פרשת צו דף ל"א: וז"ל אל בכל אתר נהירו רב דחכמתא עילאה הוא וקיימא

בקיומיה ואלמלא דהאי אתער בעלמא לא יכיל עלמא למיקם אפילו רגעא חדא מקמיה דינין תקיפין דמתערין בעלמא בכל יומא וכו' בכל יומא ויומא דחי להו לבר ולא יכלין לקיימא קמיה הה"ד ואל זועם בכל יום נזעם או זעום בכל יום לא כתיב אלא זועם בכל יומא ויומא דדינא אשתכח בעלמא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי מדת אל הוא כהן לאל עליון הולך לשחוט את פסחו המיוחד לו יעיר בבקר בבקר לדחות אותו לחוץ ולמול את בנו בסוד יוסף הצדיק כאשר נתבאר בהלכות מילה כי האזמל הכורת הערלה שמתגבר על הצדיק הוא קליפת נוגה והמוהל הוא מדת החסד המוצץ ומוציא הדם לחוץ הוא בחינת הדין ומצא מת מצוה רחל בדרך מיטמא לו לדחות ממנו הקליפות והדינים גם הצדיק מי מציל אותו מן הערלה שהוא מתגבר עליו ונעשה מת מצוה הקובר אותו מדת החסד כדלקמן ולענין מת מצוה בסוד אימא עילאה גם מדת החסד מיטמא לו שלא יינקו משם החיצונים ואין להאריך בזה:

אינו נקרא מת מצוה לענין זה אלא אם כן מצא ראשו ורובו אם לענין רחל שיורדת בעולמו' הראש באצילו' ובבריאה והרוב ביצירה כדאיתא בתיקונים שית ספיראן מקננן ביצירה ולענין הצדיק כי מפני הרעה נאסף הצדיק צריך למצא ראשו סוד אות י' כדאיתא בזוהר פ' ויצא וראשו מגיע השמימה הוא אות יו"ד דשד"י שביסוד וכן בפ' אחרי מות וסליק מלכא עילאה לעילא וסליק ליו"ד רישא דיסוד עמיה ולכן צריך למצא ראשו ורובו וכן לענין מת עליון שממית את עצמו על התורה עד שימצא ראשו ורובו בזמן שממית עצמו על התורה ואם מצא ראשו ורובו חוץ מאבר אחד חוזר ליטמא בשביל אותו אבר לדחות ממנו הטומאה סטרא אחרא כאמור:

איזהו מת מצוה שמצאו בדרך או בעיר של עכו"ם היינו בדרך שיורדת בעולמות רחל או בעיר של עכו"ם עולם העשיה כי שם הם הרבים הקליפות ואין לו קוברים וממקום שמצאו אינו יכול לקרות ישראל עליון שיענהו ויבא ליטפל בו ולקברו אסור לו לזוז משם ולהניח את המת זה אפילו לילך אל העיר למעלה להביא קוברים כיתות של קדושה אלא יטמא עצמו ויקברנו אבל אם היו ישראל סטרא דקדושה קרובים למקום המת שהמוצא את המת זה קורא אותם והם עונים לו ובאים לקוברו אין זה נקרא מת מצוה שיטמא לו הכהן חסד עליון לדחות ממנו הקליפות אלא קורא אותם לסטרא דקדושה והם קוברים באו בני העיר היינו עיר אלהינו אם יש לו כדי צרכו מושך את ידיו כל הקרובים שהכהן זה מטמא להם שהם אביו ואמו בסוד אבא ואימא ובנו ובתו היינו הצדיק והצדקת בת היתה לו ובכל שמה ואחיו היינו הגבורה ואחותו כאשר מדה זו בסוד אחות דכתיב פתחו לי אחותי מאביו שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ באב' יסד ברת' ועוד הוסיפו עליהם אחיו

ת"ת ישראל מאמו הוא ואחותו הצדקת מאמו בינה היא אמו כי משם יצא כדאיתא בזוהר פ' פקודי חסידה בראשים ביתה כי ממנה יצא מדת החסד בין בתולה בין נשואה ואחותו נשואה לת"ת ישראל מאביו חכמה שמתאבלים עליהם בבא עליהם צרה וצוקה אף על פי שאין כהן מיטמא להם איש החסד וכשם שהוא מתאבל הצדיק על אשתו שהולכת בגלות בקליפות כך היא מתאבלת על הצדיק כאשר הוא עני ורוכב על חמור ועל עיר ודוקא אשתו כשרה הצדקת ונשואה עמו אבל פסולה בסוד קליפת נוגה או ארוסה עדיין לא אבל בנו ובתו ואחותו ואחיו בסוד הקצוות אפי' הם פסולים כאשר מקננן ביצירה כדאיתא בתיקונים שית ספיראן מקננן ביצירה מתאבל עליהם לפי כי שם נמצא סמאל בחי' המות ולכן מטטרון בסוד המיעוט היינו המות כי ברע הוא חוץ מבנו ובתו אחיו ואחותו משפחה יהודית נוקבא דמטטרון ושאינה יהודית בסוד קליפת נוגה המתערב' עמו שאינה מתאבל עליהם במותם כי שמחה הוא לו שניצול מהם:

[ה] מאשר אמרו חז"ל אשרי איש ירא את ה' חד אמר אשרי המתגבר על יצרו בעודו איש וחד אמר אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש כי למדנו מדבריו כי מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולי' לעמוד ולכן בזה יובן מ"ש גר שנתגייר לפי כי גר שהוא דוגמא לבעל תשובה כי כמו שהגר שנתגייר כקטן שנולד דמי כן הענין יהיה העושה תשובה כקטן שנולד דמי ולכן יאמר גר שנתגייר ואדם זה היה עובד לעכו"ם זה היצר ועשה תשובה מאשר חטא על הנפש הוא ובניו הם המעשים עבירות שעשה נעשות כזכיות והם בניו כמשחז"ל פרי צדיק עץ חיים מה הם פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים או עבד שנשתחרר היינו משחז"ל ועבד חפשי מאדוניו עשה רצון יצר הכעיס את יוצרו עשה את רצון יוצרו הכעיס את יצרו ולכן יאמר עבד שנשתחרר האדם שהוא עבד ליצרו ונשתחרר כמש"ה טוב נקלה ועבד לו זה היצר כמו שחז"ל כי האדם העובד להקב"ה היצר שהאדם עבד לו נהפך ונעשה עבד לאדם לעשות רצונו ולכן נצטוה האדם לעבוד את ה' בשני יצרים שנאמר ולעבדו בכל לבבכם זה וזה גר שנתגייר עם בניו ועבד שנשתחרר הוא ואמו היא התורה וכדאיתא בזוהר פרשת פנחס דף רמ"ז:

וז"ל ובזמנא דיצר הרע דאיהו חשך מכסה על יצר הטוב דאיהו אור כמאן דתפיס בבית האסורין ואוף הכי כד יצר הטוב איהו תפוס ברשו דיצר הרע הכי אינון תפוסין חיילין דיצר הטוב ברשו דחיילין דיצר הרע ובזמנא דיתבר בר נש רוחיה בכל איברין דיליה קדם ה' מה כתיב לאמר לאסורים צאו ולאשר בחשך הגלו עכ"ל הנה מבואר מדברי המאמר כי האדם והאברים שלו בזמן שיחטא הם נקראים אסורים בערך עבדים ליצר הרע וכאשר עבד זה האדם נשתחרר מיצר הרע הוא ואמו והרוח שלו היינו תורתו שלא

היתה רצויה לפני הקב"ה אין מתאבלין זה על זה שהרי נתקיים מש"ה ואשלם ניחומים לו ולאביליו:

[ו] כל מי שמתאבל עליו מתאבל עמו אם מת לו מת דהיינו כאשר יחטא ודוקא בעודו בפניו לענין העון אבל שלא בפניו אין צריך לנהוג אבילו' מאחר כי לא נודע אליו חטאתו אשר חטא עליה חוץ מאשתו הנשמה כנ"ל אף על פי שמתאבל עליה כשהולכת ממנו אינו מתאבל עמה בהיות' עמו על דבר אחר אלא על אביה או על אמה והם הרהורים רעים ומחשבה רעה כנ"ל משום כבוד חמיו וחמותו היינו הקב"ה ושכינת עזו שנתנו לו נשמה זו לזכו' בה לפי כי כן איתא בתיקונים ובפרשת משפטים זכה יתיר יהבין ליה רוח וכו' ועל זה נאמר ה' אמר אני בני אתה וכן נמי שזוכה לנשמה בו נאמר כי בן היית לאבי הרי כי הקב"ה ושכינת עזו קוראים לו בן בעבור הנשמה שקנה נמצא כי יצדק בהם חמיו וחמותו אבל על אחיה ואחותו או בנה ובתה מאיש אחר הם חלקי הנשמה שזוכה בהם האדם ע"י עבור והיינו מאיש אחר אינו מתאבל עמה ומכל מקום אינו יכול לכופה להתקשט והיינו ארבעה דברים שהאשה עושה לבעלה הוא התועל' הנמצא לאדם מן הנשמה והם על דרך מ"ש בזוהר פ' בשלח ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה ארבעה אלין למה אלא אלין כלהו תיקונא דכנסת ישראל כדלקמן וכן יהיה לאדם מחלק הנשמה שהיא האשה המיוחד' לו כאמור ארבעה דברים של שלימו' בתורה כדאיתא בתיקונים ולכן יאמר אין יכול לכוף אותה להתקשט מפני שהיא מתאבל' עליו אבל מוזגת לו את הכוס כד"א ושתו ביין מסכתי אלו הם דברי הגדה ולהציע לו המטה הבין שמועה ולרחוץ פניו ידיו ורגליו מן העון כדאמרת רחצתי את רגלי והרצון מדברים הנמצאים בפנים חמשה דברים ראיה שמיעה דיבור וכיוצא מוכנים אל החטא מבלי ידיעת האדם וידיו לא אסורו ורגליו מעון עקבי וכן היא אינה מתאבל' עמו אלא כשמתו חמיה או חמותה שנסתלקו ממנו בעונו אבל שאר קרוביו מן האברים שמתו מסיבת העון אינה מתאבל' שנאמר אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון אימתי כשאין ברוחו רמיה כדאיתא בזוהר פ' וארא דף כ"ד אימתי לא יחשוב ה' לו עון בזמן שאין ברוחו רמיה דקשה מדקאמר לא יחשוב ה' לו עון מובן כי עשה עון ולמה לא יחשוב ה' לו עון ואיך יתכן כי יש בו עון ואין ברוחו רמיה אמנם הענין מובן בנדרש על משה רבינו ע"ה כי כשחטא בסלע הבין כי אמר לו הקב"ה קח את המטה להכו' בסלע כמו שעש' בצור ולכן באופן זה מי שחטא לא יחשוב ה' לו להיות עון מזיד אלא שוגג הוא ועוד כי הנה לעולם הקב"ה מוותר על עונות ראשונים שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ודקדקתי כינוי גבר דהיינו על משה הנקרא גבר כמשחז"ל לגבר אשר דרכו נסתרה

וביארתי כי זה משה האיש כי לא ידע איש את קבורתו לא היה כן לזולת ומה גם בחיים דרכו דרך ארץ נסתרה ממנו ופירש מן האשה ויסך אלוה בעדו שפירש עליו זיו הדרו בשעת מתן תורה כשקטרגו עליו המלאכים שנאמר פרשז עליו עננו לחז"ל ולכן לאיש אשר אלה לו אין האשה מתאבלת עמו על בנו ובתו וכו' של מעשים רעים שהרי הקב"ה מוותר לאדם שלשה פעמים אבל אינה מתקשטת בעדי הנשמה וגם הלבושים חלוקא דרבנן אינו שלם כי עשה בו רושם אבל מוזגת לו הכוס וכו' וכן היא אינה מתאבלת עמו אף על גב שנא' ואשלם ניחומים לו אלא חמיה או חמותה אבל שאר קרוביו שמתו מן האברי' אינה מתאבלת עמו וסימן לדבר ותקרא שמו אי כבוד אל מות חמיה ואש': [ז] אין מתאבלים עם הקרובים שמתאבלי' עליהם אלא כשמתאבלים על קורבה דשאר בשר היינו החלקים שהיה לו בקבע נפש רוח ונשמה כי כאשר אחד מהם מסתלק מתאבל עליו לפי כי זה מורה כי גדול עונו כמזיד וכבר מחל לו הקב"ה שלש פעמים כגון בנו ואחיו שמתאבל על בן ובת שלהם אבל על קורבא דקידושין הם החלקים שהאדם מרויח כאשר הוא עשה מצות שמתקדש בהם כמו שמברכים אשר קדשנו במצותיו כגון שמתה אשת בנו או אשת אחיו או בעל בתו או בעל אחותו אינו מתאבל עליהם:

[ח] תינוק כל שלשים יום ויום שלשים אין מתאבלי' עליו כבר נתבאר כי כאשר האדם זוכה נקרא בן שנאמר ה' אמר אלי בני אתה וכן נמי בעשותו אחת ממצות ה' מוליד בן שנא' פרי צדיק עץ חיים מה הם פירותיו של צדיק מצות ומעשי' טובים וכאשר אותה מצוה עשה אותה בהזדמן הנולד מזה נקרא נפל כי איננה קבועה בו שלשים יום ולכן אין מתאבלי' עליו ואין פורשים ממנו המלאכים שנקראים אביליו כדאיתא בזוהר אפי' גמרו שערו וצפרניו והם שני דברים הנמצא בהם העדר גדול דהיינו הגאוה שהוא כופר בהקדוש ב"ה והגזל לענין דברים שבין אדם לחבירו אפילו גמרו שני' אלו והיה שלם בהם אין מתאבלי' עליו ומכאן ואילך שנקבע בו מעשה המצוה מתאבל עליו אלא אם כן נודע שהוא בן שמנה כי נמצא בו העון הנקרא שמנה הוא לשון הרע למנצח על השמינית וביארתי בזה כמו שאמרו חז"ל על המילה שנתנה בשמינית אמר דוד המלך עליו השלום מה מועיל השבח זה הושיעה ה' כי גמר חסיד לפי כי שוא ידברו וגו' שפת חלקות ומאחר שעושים פגם בלשון מה מועיל הברית לפי כי שנים אלה יחדיו יהיו תמים ברית הלשון וברית המעור ואם ברית הלשון היותר חשוב פגום מה מועיל ברית המעור ולכן אמר ומשם ואילך מתאבל עליו אלא אם כן נודע שהוא בן שמנה כי נמצא בו עון זה וכן בדברי חז"ל על י"ג דברים נגעי' באים על האדם וכו' מה מקיים ושבע זו שביעית שהיא קשה מן הכל משלח מדנים נמצא שהם שמנה כנ"ל בהלכות ציצית ולפי שהוא תמורה אם

נודע שהוא בן שמנה אין מתאבלים עליו דאיהו אפסיד אנפשיה ואי קים ליה בה שכלו חדשיו אין מחסור כל דבר כגון שבעל ופירש הי' בו משחז"ל שנה ופירש קשה מכולם ונולד חי לתשעה חדשים גמורים אפילו מת ביום שנולד ונסתלק מתאבלים עליו כי זה ימצא על ידי עון גדול:

[ט] יש מי שאומר שתאומים שמת אחד מהם תוך שלשים יום והשני חי ומת אחר שלשים כי זה ימצא בענין רוח ונשמה שבאדם שהם אחים תאומים ונסתלק אחד מהם תוך שלשים יום והשני אחר כך אין מתאבלים עליהם לפי שלא היו קבועים בו אלא זמן מועט כענין הלבנה:

[י] על רבו שלמדו חכמה דהיינו מ"ש רבי אליעזר חכמה בראש רבי יהושע חכמה בלב בזמן שנמצא אתו הרהורי' רעים ומחשבות רעות נוהג דברי אנינות אלא מברך ומזמן ומתאבל עליו בחליצת סנדל וכל דיני אבילו' יום אחד כך אחז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה:

[יא] נשיא היינו סוד הנשמה אף על פי שהכל מיטמאין לו אין מתאבלין עליו לפי כי אין הנשמה שולט בה ענין מיתה רק מסתלק בלבד ופנה למעלה מפני העון:

סימן שעה

[א] הנה נתבאר בזוהר ענין האבילו' מה הוא לענין הרשע פרשת משפטים דף ק"ו. וז"ל תא חזי מה כתי' וילך שובב בדרך לבו וכתיב בתריה דרכיו ראיתי וארפאהו וגו' מהו ואשלם ניחומים לו ולאביליו אלא קודשא בריך הוא עביד טיבו עם בני נשא וכיון דעאל מי"ג שנין ולהלאה פקיד עמיה תרין מלאכין נטורין דנטרין ליה חד מימיניה וחד משמאליה כד אזיל בר נש באורח מישר אינון חדאן ביה ואתקיפו עמיה בחדווא מכריזין קמיה ואמרין הבו יקרא לדיוקנא דמלכא וכד אזיל באורח עקימו אינון מתאבלן עליה ומתעברן מניה כיון דאתקיף ביה קודשא בריך הוא ואנהיג ליה בארח מישר כדין כתיב ואשלם נחומים לו ולאביליו וכו' הנה מבואר מדברי המאמר מי הם המתאבלים על החוטא ואמנם מצינו שהקב"ה נצטער נמי על החוטא שנא' חי אני אם אחפוץ במות המת ואחז"ל כתיב דוייג וקרי דואג שהי' הקדוש ברוך הוא דואג שלא יצא לתרבו' רעה וכיון שיצא אמר ויי שיצא זה לתרבו' רעה ושנינו בשעה שהאדם מצטער מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן הקדוש בריך הוא מצטער על רשעים קל וחומר על הצדיקים וכו' ולכן חזר והגיד מאימתי חל האבילות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בעפר והענין כפי פשוטו לפי כי כן חמשה זמנים נמצאים לאדם לעשות תשובה דהיינו

מש"ה וזכור את בוראך בימי בחורותיך הרי מיעוט ימים שנים עד אשר לא יבואו ימי הרעה מיעוט ימים שנים ארבעה זמנים ולבסוף ממתין עד דכדוכה של נפש שנאמר תשב אנוש עד דכא ולכן כל ימי רשע יש תקוה אמנם מאימתי מתחיל האבילות בעצם אדם משנקבר אבל כשהוא בחיים הקדוש ברוך הוא מקבל שוחד של התשובה שנא' שוחד מחיק רשע יוקח להטות ארחות משפט ואמנם הדוגמא לזה הוא מה שנתבאר למעלה כי הקבר לרשע הוא הגוף שלו לפי שהוא טמוע בתוך הקליפה ולכן יאמר מאימתי חל האבילו' דאף על גב דכתיב ואשלם ניחומי' לו ולאביליו הם המלאכי' המלוים אותו שהם פורשים ממנו ומתאבלים עליו כשהוא חוטא ר"ל על איזה חטא שיהי' בדלים ממנו אינו כן לכן תדע ותשכיל כי כל זמן שיש תקוה שיעשה תשובה אין פורשים ממנו אמנם דע אימתי חל האבילו' עליהם לפרוש ממנו משנקבר כי הגוף שלו נקרא קבר לרוב רשעו ונגמר סתימת הקבר בעפר דהיינו כי נסתם פתח של התשובה בפניו מיד מתחיל האבילות לאותם המלאכי' המתאבלים עליו מתעטף ראשו כד"א כי עונותינו רבו למעלה ראש אבל אינו חולץ מנעליו עד שמגיע לביתו האמיתי קרבם בתימו לעולם וחליצת המנעלים יובן עם מ"ש בזוהר פרשת חקת דף ק"ף. וז"ל קם רבי אלעזר ואמר וזאת לפנים בישראל וגו' ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך אמאי נעל הכא אלא אתמר דפקיד ליה על אתתא לאתפרשא מינה וכו' ועל דא כל מה דיהיב מיתא לבר נש בחלמא טב נטיל מיניה מן ביתא ביש בנין סנדליה מ"ט בגין דאתעבר רגליה מהאי עלמא וכניש לון וסליק לון לעלמא אחרא אתר דמותא שאריה ביה וכו':

הנה מבואר מדברי המאמר כי חליצת הנעל על המת מורה העדר מעולם זה ושכן חררים במדבר ולכן אינו חולץ מנעליו עד שמגיע לביתו לומר כי עדין הקב"ה נותן יד לפושעי' ובמה ארך אפים לפניו ועדין יש תקוה אם ישוב אליו בכל לבו:

[ב] מי שדרכן לשלוח המת למדינה אחרת לקברו ואינם יודעים מתי יקבר כי יהיה דוגמא לרשע שנאמר שנא שלח אמר ה' שלח מעל פני ויצאו ואינם יודעי' מתי יקבר ונסתם התשוב' בפניו מעת שיחזרו פניהם המלוים היינו המלאכים המלוים את האדם כאמור מתחילי' למנות עליו שבעה ושלשים שהם הימים אשר נידון בהם הרשע בגוף ונפש וכדאיתא בזוהר פרש ויקהל ומתחילין להתאבל עליו כנ"ל וההולכים עמו מוני' לו משיקבר כאשר נסתם פתח התשובה בפניו ואם גדול המשפח' הולך עמו היינו יצר הטוב אף אלו שבכאן אינם מונין אלא משיקבר כי מאחר שנסתם פתח התשובה בפניו אין עוד תקנה וגדול משפחה היינו דביתא סמיך עליה הוא יצה"ר כאמור וגריר' כולהו

בתריה האברים והמלאכים לא שנא אח לא שנא בן קטן בגשמי כי העיקר הוא על רמז זה ויש אומרים והוא שיהא בן י"ג שנים דהיינו כי אז נכנס בקרבו יצר הטוב כאמור:

[ג] אם מפנין המת מקבר לקבר מאחר כי המת זה הרשע נקבר שנסתם פתח התשובה בפניו ומת בעונו בלי ספק כי הקב"ה מלא רחמים וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ולכן אמר אם מפנין המת היינו הרשע מקבר לקבר היינו מגוף לגוף אחר בסוד הגלגול אם קברוהו בקבר ראשון היינו הגוף ראשון על דעת להיות קבור שם עולמית מבלי שיתגלגל אלא שאחר כך נמלכו מן השמי' בעבור מעשיו כדאיתא בזוהר פרשת וירא דף ק"ט וז"ל והוא מסיבו' מתהפך הקב"ה מסבב סיבובין ואייתי עובדין בעלמא לאתקיימא ולבתר דחשיבו בני נשא דיתקיימון אינון עובדין קב"ה מהפך לון לאינון עובדין מכמ' דהוו בקדמיתא וכל זה לפעלם דבני נשא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי הקב"ה עושה מעשים ואחר כך מהפך אותם בעבור המעשה של הגשמיים היינו מה שאמר קברוהו מת זה הרשע אדעתא לה ו' קבור שם עולמית באותו הגוף ולא יבא בגלגול אלא שאחר כך נמלכו מן השמים לפנותו כי ילך בגלגול לטוב לו דהיינו לפנותו משם מאותו גוף הראשון אין מונין לו אלא משיקבר בקבר ראשון היינו גוף ראשון והיינו שני דברים הבאים כאחד ראשונה כי מוני' לו לתת דין וחשבון על מעשיו אשר לא טוב עשה בקרב עמיו ועוד מונים לו לטובה כמשחז"ל אדם שהוא בחיים מונים לו למיתה מת מונים לו לחיים וכן לזה אף על פי שחטא ישראל הוא ואין מונים לו משיקבר בקבר ראשון בגוף ראשון אפילו פינוהו תוך שבעה אבל אם בתחלה קברוהו על דעת לפנותו מאותו הגוף ולהחזירו בגלגול כשיזדמן להם מתחילין אבילו' מיד המתאבלי' עליו ופורשים ממנו כדאיתא במאמר הנ"ל ואם פינוהו תוך שבע' חוזרין ומונין משיקבר שנית על הדין שלו ואם לא פינהו עד לאחר שבעה כבר עבר אבילותם ואין מתאבלי' עליו פעם אחרת כי מי יודע אם יתקן מעשיו בגלגול שני ואם מתחלה היה דעתם לפנותו משם בגלגול דתוך שבעה אין מתחילין למנות השני דברים שהם הפכיים לתת דין וחשבון לזמן התחיה עד שיקבר בקבר השני היינו גוף השני כאמור:

[ד] חזר והגיד בדין זה על המת חלל רשע אם נתנו אותו בארון הוא דוגמא אל הגוף שלו שהוא עץ בעלמא ונתנו אותו בבית אחד באותו הגוף לפי שהיתה העיר במצור היינו הגוף שלו בעצמו כמשחז"ל עיר קטנה זה הגוף שהיתה במצור היינו משחז"ל עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים ובנה עליה מצודים גדולים מן העונות וכו' הנה מבואר מדברי חז"ל כי זה העיר הוא הגוף המצודים גדולים מן היצר מפני העונות והיינו מ"ש לפי שהעיר במצור מונין לו מיד שבעה ושלשים בין לענין העונש בין לענין

התחיה כאמור אע"פ שדעתן לקברו בבית הקברות היינו גוף אחר ולאו דוקא גוף אחר בלבד אלא עד כמה דהיינו בית הקברות רבים הם כמש"ה רוחי חובלה ימי נזעכו וגו' כי אמר איוב כמה הגיע לי מן היסורין אלו כי במקום שהיסורין ממרקין העון נהפוך הוא כי רוחי חובלה ע"י כי אני מטיח דברים כלפי מעלה ולכן נמי ימי נזעכו ומתמעטים בהכרח מפני העונש ולכן קברים לי צריך לבא בגלגול לתקן העון הקודם נמצא כי כמה קברים מתוקנים לו ולכן אף על פי שדעתם לקברו בבית הקברות בגלגול פעם ושתים אחר המצור כאשר יעבור הקטרוג של היצר וסתימת הארון היינו כאשר נסתם פתח התשובה הוי כקבורה וחל עליהם אבילות מיד על המלאכים המלוים אותו כאמור לעיל:

[ח] הרוגי מלכות כבר נתבאר למעלה כי יש אדם הנקרא חולה שאין בו סכנה דהיינו העובר על מצות לא תעשה אין בו סכנת מות אמנם העובר על כריתות ומיתות בית דין. נקרא חולה שיש בו סכנה ולכן הרוגי מלכות והיה כינוי לעובר על מיתות ב"ד ולכן נקרא הרוג מלכות שמים לפי כי כך אמרו חז"ל אף על פי שבטלו ארבע מיתות בית דין אמנם דין ארבע מיתות בית דין לא בטלו מי שנתחייב הרג נמסר למלכות נמצא כי הרוגי מלכות היינו כפי פשוטו אמנם להיות כי אין מיתה בלא חטא מורה כי נתחייב הריגה למלכות שמים שאין מניחים אותם ליקבר עד תום חלאת עונם מאימתי מתחילין להתאבל עליהם שהרי אף על פי כי עדיין לא נהרג מן המלכו' הגשמי' בפועל כבר הוא נקרא הרוג בכח מן מלכות שמים ולכן צריך שתדע מאימתי מתחילין להתאבל עליהם אותם המלאכים המלוים אותו כנזכר במאמר ואשלם ניחומים לו ולאביליו. וכן מאימתי מתחילין למנות שבעה ושלשים בכח מאחר כי הרוג הוא כאמור משיתיאשו לשאול למלך לקוברן היינו משעה שנסתם פתח התשובה בפניהם ויהי גופם קברם קרבם בתימו לעולם ולכן אין לשאול מלפני המלך הקדוש להתפלל עליהם כי כן אמרו חז"ל מצוה להתפלל על הרשעים בעולם הזה שיעשו תשובה ולא ימותו שאלו מת תרח מהיכן יצא אבבהם אבינו ע"ה ואלו מת אחז מהיכן יצא חזקיה וכו וכמה מן השלימים היו מתפללים על הרשעים כגון רב קטינא ור' מאיר וכיוצא ותפילתם היתה עושה פירות ועושים תשובה אמנם לא מצינו בזולת שהיו נענים כך ולמה כן מוכרחים אנו להבין כי קודם שיסתם פתח התשובה בפניהם אז מועיל להם התפלה להחזיר אותם למוטב אמנם לאחר שנסתם פתח התשובה אינו מועיל ודבר זה פסוק מלא הוא ותשובו ותבכו לפני ה' ולא הקשיב ה' לכם והרי שערי דמע לא ננעלו ואף על פי כן לא הועיל להם לפי שנסתם פתח התשובה בפניהם ולכן יאמר משיתיאשו לשאול למלך הקדוש לשאול בדרך בקשה ותפילה וקברן ר"ל להניח אותם בגוף זה הנקרא קבר להם כנ"ל ולקיים כי

קבור תקברנו העון ביום ההוא אף על פי שלא נתייאשו מלגנוב אותם ר"ל על דרך מה שחז"ל אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות ובהכי אפשר לגנוב אותם אף על פי שחטא:

[ו] מי שהודיעוהו שצלבו בעיר אחרת קרובו עכו"ם היינו היצר ולפי כי אין אדם חוטא אלא אה כן נכנס בו רוח של שיטות והוא מן היצר ולכן מי שהודיעוהו היינו מ"ש דרכיו ראיתי וארפאהו כיון שרואה הקב"ה כי הרשע לא שת לבו לתקן מעשיו ולא דעת ולא תבונה לעשות אמר הקב"ה אנא איצטרכנא לאתקפא בידיה הה"ד דרכיו ראיתי דאזלין בחשיכה ולא בעא לאתבא בתיובתא מכניס הקב"ה הרהורי תשובה בלבו והיינו וארפאהו והיינו מ"ש מי שהודיעוהו היינו מן השמים הקב"ה הודיע אותו שצלבו עכו"ם יצר הרע קרובו על דרך משחז"ל קרוב אדם אצל עצמו בעיר אחרת כי להיות שהיה העון רחוק ממנו ואינו משים אל לבו ושכוח הוא אצלו דוגמא לדבר הנעשה בעיר אחרת היינו גוף אחר כאלו הוא אינו החוטא כלל ונהג אבילות בעצמו מיד מפני ההודעה ואחר כך נודע לו ידיעה אחרת שעדיין עומד בצליבה כי לא שב ממעשיו כראוי. ולכן לא בטלה ממנו גזרת הצליבה לפי כי דין ארבע מיתות לא בטלו אותו אבילות לא עלה לו מאחר כי לא עשה תשובה וחוזר ופונה משיקבר הענין כמש"ה כי קבור תקברנו ביום ההוא משיתיאשו מלהתפלל לפני הקב"ה שיתן לו לב לקוברו העון שעשה בין רב למעט: [ז] מי שטבע במים דהיינו שנידון בדין חנק לפי שעבר על מש"ה אותי עזבו מקור מים חיים וגו' ולכן נגזר עליו שנפל למים שיש להם דוגמא לאותם בארות נשברים אשר לא יכילו המים ויש להם סוף או שיצא קול שהרגוהו לסטים כי הנה קול זה הוא כמש"ה אנכי הגדתי והשמעתי כי מן הקב"ה היה הדבר שהשמיע אותו על דרך האמור שמכניס הרהורי תשובה בלבו ולכן יצא קול שהרגו אותו לסטים דהיינו שנתחייב הריגה למקום כאמור או נמסר למלכות או לסטים הורגים אותו או שגררתו חיה בדיני שמים והיינו מש"ה והשבתי חיה רעה מן הארץ כדאיתא פ' בחוקותי דף קי"ג והשבתי חיה רעה מן הארץ דאחיה בישא לתתא ומאי איהי אגרת בת מחלת היא וכל סיעתא דילה וכו' ובעבור העון נמסר בידה וחיה רעה זו גררתו מאימתי מונים דהיינו השני דברים אחד לרעה לתת לו העונש הראוי לו ומונין לו לחיים נמי משיתייאשו לבקש מלבקש עליו רחמים מצאוהו איברים איברים מפני ריבוי העונו' כי חטא בכל אבר ואבר שבו ומכירין אותו בסימני גופו מה מעשיו אין פונין לו עד שימצא ראשו ורובו מן העונות שעשה שאם אין מכיר במעשיו לתקן אותם אין מועיל בו כלום ולכן צריך לתקן הדברים התלויים בראש אשר חז"ל הגידו ויהי דוד בא עד הראש אין ראש אלא ע"ז שנאמר אנת הוא רישא די

דהבא וכן כל העונות אשר יעשה אותם האדם ונחשב כמו עובד עבודה זרה ורובו נמי העבירו' שהיה נמצא בו ברוב לפי כי לעולם המפשפש במעשיו לעשו' מהם תשובה אין מחייבים אותו לחפש כל מה שעשה שהרי שנינו אין בודקין חורי בית העליונים מעשרה טפחי' וגו' וכן בראיית נגעים ולכן אומר אין מונין לו אלא עד שימצא ראשו ורובו או יתיאשו מלבקש היינו מתיאשים מלבקש עליו רחמים לפי כי גדול עונו מנשוא וכבר נסתם פתח התשובה בפניו כאמור ואם נמצא אחר שנתייאשו ממנו מלהתפלל אין הקרובים צריכים להתאבל הם המלאכים המלוים כמ"ש במאמר ואשלם ניחומים לו ולאביליו אלו אין צריכים לחזור ולהתאבל כי הנה כבר פירשו ממנו ונתאבלו עליו משעה שהרשיע אלא הבנים בלבד הם הבנים משחיתים שעשה ממעשיו הרעים אם הם שם בשעה שנמצא הרשע שלו מתאבלים עליו אותו היום דלא גרע מליקט עצמות אביו כדלקמן אבל אם אינם שם מזומנים להנקם ממנו ושמע והכינו אחר שעבר היום אין צריכים להתאבל כי אין מועיל להם ענין האבל כלל שהרי נעשה רשע גמור חלל רשע כאמור: [ח] הנה נתבאר למעלה כי הדוגמא בזה הוא חוזר על החוטא עצמו כמו שחז"ל קרוב אדם אצל עצמו ולכן יאמר נא מי שמת לו קרוב היינו נשמתו הקרובה לו כי מפני רשעו נקרא מת כמשחז"ל רשעי' בחייהם קרויים מתים ולא ידע ר"ל לא נתן אל לבם לדעת מה עשה עד שבא והגיע למקום שמת שם לפי כי הוסיף ברשעו עד מקום שנקרא מת לפי שעבר על כריתו' שבתורה כאמור כי לכן נקרא מת באמת בכח והיינו למקום שמת שם המת לא ידע בדעתו להתבונן על מה שעשה מתחילה עד שמת לו קרוב אחר חלק הנשמה או הרוח שהלך ממנו מפני העון שעשה ולפי כי לא ידע ולא שת לבו גם לזאת חזר והרשיע והחטיא עד שבא והגיע למקום שמת שם המת כי נעשה רשע גמור עד שנקרא מת או שהגיע למקום קבורה רוצה לומר למקום שראוי לקבורה היינו כי היה ראוי לקיים מה שאמר הכתוב כי קבור תקברנו העון ביום ההוא על דרך מה שאמרו לו חז"ל אם ראית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בלילה שמא עשה תשובה אלא ודאי עשה תשובה וכן הוא הראוי לכל אחד מישראל שכן שנינו לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח ולית ביה משום יוהרא ומה גם כי צריך האדם לחשוב מה מעשיו שעשה ביום ולהתוודו' עליהם כדאיתא בזוהר פ' קרח אצל כי אין מעשה וחשבון בשאול אשר אתה הולך שמה אלין אינון מאריהון דעבדין דחושבנא בכל ליליא ממעשיהם ומתוודים עליהם והיינו מקום קבורה לקיים כי קבור תקברנו ביום ההוא אם היה במקום קרוב שהוא מהלך עשרה פרסאות דהיינו הדוגמא אף על פי שעבר על עשרת הדברות ובכן נמצא כאלו החריב העולם, שנברא בעשרה מאמרות כמו ששנינו בעשרה מאמרות נברא

העולם והלא במאמר אחד יכול להבראו' אלא להפרע מן הרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרו' והיינו מ"ש אם היה במקום קרוב שהוא מהלך עשרה פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד דהיינו משחז"ל מצאו כתוב בספר בן סירא אם יום תעזבני ימים אעזבך משל לשנים שנזדמנו לתוך פונדק אחד והפלי'ג האחד דרך יום כה והפלי'ג השני דרך יום כה צריכים שני ימים לפגוע זה בזה והיינו מ"ש שהוא מהלך פשרה פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד ולא תשאר פרסה אפילו בא ביום השביעי דהיינו מחמת היראה מה שעתיד לידון בשבעה ימים אחרי מותו בגוף ונפש כדאיתא בזוהר פ' ויקהל ועונש נוסף אם הוא מחלל שבת יום השביעי שנאמר בו ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי שמכריזים ואומרים זה שכפר בהקדוש ברוך הוא כפר לתורתו כי תולעתם לא תמות מן הגוף ואשם לא תכבה מן הנפש ולכן אם מצא מנחמים אצל גדול הבית הוא הלב כי שם הוא יצר הטוב עולה לו ומונה עמהם תשלום שלשים לענין העונש וכן אם היה במקום רחוק שנתרחק יותר מן הקדושה מהקדוש ברוך הוא בעונו אפילו בא ביום שני כמו שאמר הכתוב יומים אעזבך מונה לעצמו שבעה ושלשה לענין העונש גם לענין התחיה כאמור:

[ט] במה דברים אמורים כשלא שמע שמת לא הבין ולא נתן אל לבו שמת והיה חלל רשע עד שבא אבל אם נודע לו ביום השני דהיינו יומים אעזבך והתחיל להתאבל לא יקצר אבילותו בשביל שבא אצלם לא להועיל לו:

[י] מי שהוא אבל על מעשיו הרעים ובתוך שבעה אשר יזכור ימי העונש או אם מחלל השבת יום השביעי מת לו מת אחר מפני העון שעשה נסתלק ממנו חלק הרוח מונה שבעה למת אחרון ועולים לו לתשלום שבעת ימי אבילות הראשון עד ישוב אל ה':

[יא] מי שהתפלל ערבית שהתבונן בדעתו כי העריב שמשו על מעשיו הרעים ועדיין הוא יום היינו מה שנתבאר למעלה כי חמשה זמנים לחוטא לעשו' תשובה ארבעה במספר הימים שנאמר וזכור את בוראיך בימי בחורותיך וימי הרעה הרי הם ארבעה ימים והאחד תשב אנוש עד דכה עד דכדוכה של נפש ואדם זה התפלל לפני הקדוש ברוך הוא על מעשיו ועדיין הוא יום מכלל הימים הנזכרים ונעשים ושמע והבין שמת לו מת מן הרוח או אבר מאיבריו נקרא מת לפי שחטא בו יש מי שאומר שמונה מיום המחרת לענין העונש ולענין התחיה כאמור ואותו יום אינו עולה לו:

סימן שעו

[א] לא נעלם ממך מה ענין המנחמים על המת כאשר הובא למעלה מאמר מן הזוהר פ' משפטים פסוק ואשלם נחומים לו ולאבליו דהיינו המלאכים המלווים את האדם שנאמר כי מלאכיו יצוה לך לשמרך כאשר יחטא הם פורשים ממנו ומתאבלים עליו ולכן נקראו מנחמים כד"א ואשלם ניחומים וגו' ולכן בא הדין זה ואמר אין המנחמים אלו רשאים לפתוח היינו לפתוח בתנחומים וזה לא יתכן להיות לו תנחומים אם לא שיעשה תשובה שנאמר דרכיו ראיתי וארפאהו ואחר הרפואה של התשובה. ואשלם ניחומים לו לו ולאביליו ולכן אין המנחמים אלו המלאכים רשאים לפתוח לפני האבל הוא הרשע בתשובה עד שיפתח האבל הרשע תחילה והאבל מיסב בראש וכיון שנענע האבל הרשע בראשו כענין שנראה שפוטר המנחמים אינם רשאים ליישב אצלו והענין כי הנה ודאי הוא כי אין חמור מעון עבודה זרה הוא הראש והוא בראש הוא הנרצה אצלי בפסוק ויהי דוד בא עד הראש בקש דוד לעבוד עבודה זרה ואין ראש אלא עבודה זרה שנאמר אנת הוא רישא די דהבא מהו שאמר ואין ראש בלשון שלילה רוצה לומר לא יצדק עון מקביל הראש זולת עבודה זרה ראשונה לפי שהוא הראש שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים ואין ראש אלא עבודה זרה לא ימצא עון התלוי במחשבה רק ע"ז שנאמר למען תפוש את ישראל בלבם אמנם שאר העבירו' קים לן מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה ולכן כאשר הרשע אבל זה נענע ראשו שהדוגמא רוצה לומר כי הנה נתעורר במחשבתו שהוא בראשו על ענין עו"ג שהוא בראש כאמור ולאו דווקא עו"ג ממש אלא על כל הדברים שהם ענפים ממנה וכגון הכעס שנא' לא יהיה בך אל זר וכגון הגאוה שהוא בראש והוא כופר בעיקר שנאמר בו וכראש שיבול' ימלו וכיוצא הנה הניענוע זה שניענע בראשו ירצה לרמוז כי כבר נענש מחשבתו מדרכים ומעשים הקודמים שהיה מכלל חושבי און ופועלי רע ועתה לא כן מכאן ואילך ולכן נענע ראשו כענין שנראה שפוטר המנחמים כי אין לו בהם צורך עוד להיות מכלל שנאמר ואשלם ניחומים לו ולאביליו ולכן אינם רשאים ליישב אצלו לנחמו אמנם פשוט הוא כי חוזרים ומלוים אותו כבראשונה: [ב] הבא לכבד חבירו ולקום לו מפניו אומר לו שב הנה חבר זה היינו יצר הטוב כמו ששנינו חבר טוב וכאשר האדם רוצה לכבדו ולקום מפניו על דרך מה שאמרו בזוהר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן פרשת קדושים דף פ"ז וזה לשונו אזהר ליה לבר נש עד לא יסתלק בסיבותא דיקום בקיומא טבא בעלמא בנין דדין הוא הדורא ליה לסוף יומוי דלית שבחא ליה לבר נש כד איהו סיב ולא יכיל למהוי ביש אלא שבחא דיליה כד איהו בתוקפיה ואיהו טב ושלמא מלכא צווח ואמר גם במעלליו יתנכר נער

והנרצה אצלי כך גם במעלליו יתנכר כד"א והיא מתנכרה מתחלף ממה שהיה אם זך ואם ישר פעלו אין ניכר אחר כך מה שהיה אם זך ואם ישר פעלי אין ניכר אחר כך מה שעשה בזמן הנערות אם יעשה תשובה ולכן אמר הבא לכבד את חבירו זה יצר הטוב ולקום מפניו לקיים מפני שיבה תקים לשוב בתשובה בזמן הבחרות אומר לו שב שהרי נתקיים מש"ה בדוגמא שלו אלא א"כ הוא חול' עדיין חולי הנפש שעבר על מל"ת הוא אבל שהרי נעש' רשע ומתאבל על מעשיו דמשמע שכ באבילי' שלך שב בחולי שלך:

[ג] מת שאין לו מנחמים דהיינו כי חלל רשע זה נסתם פתח התשובה בפניו ולכן אין לו אבלים להתנחם כי כאשר עדיין יש תקוה אין בדלים ממנו המלאכים השומרי' ומתאבלי' עליו אמנם כאשר אבדה תקותו כי נסתם פתח התשובה בפניו מה להם להתאבל עוד ולכן באים עשר' בני אדם כשרים היינו משחז"ל מעשרה שליטי' אשר היו בעיר הם י' אברים שבאדם עינים אזנים ידים רגלים ויקיים משחז"ל אם עשית חבילו' של עבירות עשה כנגדן חבילו' של מצות עינים רמות והיו לטטפות בין עיניך וגו' ובסגנון זה יהיו עשרה אברי' אלו כשרים אף על פי כי אינם צדיקי' לגמרי ויושבים במקומו כי יזכרו מקומו הנצחי דבר והפכו על דבר מה שאמרו חכמים ז"ל כל אדם יש לו שני חלקי' חלק בגיהנם וחלק בג"ע ולכן יושבי' במקומו שהדוגמא להזכיר מקומו המוכן לו בגן עדן שמאבד אותו והוא מוכן לאותו מקו' המיוחד לו בגיהנם כך יעשו שבעה ימי אבלות שראוי להתאבל עליו ונפשו עליו תאבל ושאר העם מתקבצי' עליה' הם שאר איברים שלו נותני' בדעתם להתקבץ כי הם מפוזרי' מפני העונות שמפרידים אותם ובכן חוזרי' ומתקבצי' וקרב אותם אחד אל אחד ואם לא היו שם עשרה קבועים דהיינו שלא תיקן אותם על דרך המצות המקבילי' להם עיני' רמות והיו לטטפות בין עיניך וכיוצא היינו עשרה קבועי' בכל יום ויום מתקבצים עשרה משאר העם הם עשרה אברי' שלו אמנם לפי כי לא תיקן אותם כאמור לכן כמו זר נחשבו והם נחשבי' עשרה משאר העם ויושבי' במקומו על דרך הנ"ל: [ד] עכשיו נוהגי' שאחר שנגמר סתימת הקבר וכו' ואחר כך תולשין עשבי' ג"פ ובכל א' יש פ' א' והעיקר להאמין דאע"ג שמתגלגל האדם ג"פ כל הגופי' יש להם תחיה ויציצו מעיר מעיר כעשב הארץ אע"פ ששבו מאחרי ה' ולכן משליכים העשבים אחרי גוום כד"א ואותי השלכת אחרי גויך ורוחצין ידיהם במים אע"פ שלא נגע בקבר רק נכנס לבית הקברו' ואין מנגבין אותם:

סימן שעז

[א] לא נעלם מעין הקורא כי במין הישראלי יש שני סוגי בני אדם האחד הם נקראי' בנים שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם וחלק מהם נקראים עבדי' שנא' כי לי בני ישראל עבדי' ולכן אנו אומרי' בר"ה אם כבנים אם כעבדי' וזה יהיה כפי עבודת האדם לפני הקב"ה כי העובד מאהבה הוא דוגמא לבן שעושה רצון אביו מאהבתו אותו והעובד לפני הקב"ה מיראה הוא דוגמא לעבד כי עובד לפני רבו מיראתו אותו וכאשר תרצה להתבונן מאי בינייהו הלא לך לדעת כי העובד מאהבה זוכה לחלק הנשמה ונשמת שדי תבינם להדבק בקונם אמנם העובד להקדוש ברוך הוא מיראה אינו קונה נשמה ולכן מתרעם בקללות ואומר תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ולכן הוא אומר העבדים והשפחות אין עומדים עליהם בשורה והענין כי הנה בענין העובד מיראה נמי יש הפרש כדאיתא בזוהר פרשת בראשית דף י"א. וז"ל פקודא דא יראת ה' וכו' יראה אתפרש לתלת סטרין תרין מנייהו לית בהו עיקרא דיראה אית בר נש דדחיל מקב"ה בגין דייחון בנוהי ולא ימותון או דחיל מעונשא דגופי' או דממוניה ועל דא דחיל ליה תדיר אשתכח יראה דאיהו דחילו דקודשא בריך הוא לאשוי לעיקרא אית בר נש דדחיל מקב"ה בגין דדחיל מעונשא דההוא עלמא ועונשא דגהינם תרין אלין לאו עיקרא דיראה אינון ושרשא דילה ירא' דאיהו עיקר למדחל בר נש למאריה בנין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא לכל עלמין וכלא קמיה כלא כמה דאתמר וכל דארי ארעא כלא חשיבין ולשואה דעתיה בההוא אתר דאקרי יראה עכ"ל הנה מבואר מדברי המאמר כי העובד מיראה יש הפרש בענין העבודה ולכן חזר הדין כי אינו דומה האדם השלם היודע את רבו ומורד בו כי הוא מפסיד הנשמה הקדושה שנתן בו לכן על זה ידוו הדווים ודאי ויתאבלו עליו כהמר על הבכור אבל זה העובד מיראת העונש כאשר יחטא ואשם אין זה ההפסד נחשב ולכן העבדים והשפחות שהדוגמא לעובד מיראת העונש להקדוש ברוך הוא אין עומדים עליהם בשורה וגם כאשר ישוב מאשר חטא על הנפש אין אומרי' עליהם תנחומי אבלי' כמו שאמר הכתוב ואשלם ניחומים לו ולאבליו אלא אומרי' לאדם בלשון תפלה כאשר יחטא ופללו אלהים המקום ימלא חסרונך כי לא נודע מה הוא חלק הרוח או חלק מהנשמה ולכן אומרים סתם המקום ימלא חסרונך כנזכר במאמר מן הזוהר דרכיו ראיתי וגו' כי אמר הקדוש ברוך הוא דרכיו של רשע זה ראיתי דאזלין בחשוכא ולא דעת ולא תבונה לחזור בתשובה ולכן וארפאהו מכניס בלבו הרהורי תשובה וכו' ולכן מתפללי' עליו בלשון זה המקום הגימל חסד עם הרשע ומכניס בלבו הרהורי תשובה כך יעשה לך ובזה ימלא חסרונך אותו החלק שהלך ממך מפני העון כך אומרי' לו כשם שאומרים

לאדם המעלה על שורו וחמורו כאשר יחטא התבונן מש"ה ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע ולמה לא תרגיש מה מעשיך ותשוב עד ה' כי רחום וחנון וימינו פשוט' לקבל שבים:

והדוגמא למעלה נמי כי יש עבדים ושפחות מסטרא דקדושה שנאמר בהם כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה ויש עבדים ושפחות מסטרא אחרא כדאיתא בזוהר פ' תצא דף רע"ז וז"ל דשכינתא דכתיב בה ומלכותו בכל משלה ואית לה כמה עבדים וכמה שפחות עבריות וכמה עבדים וכמה שפחות נכריות וכו' ולכן יאמר העבדים והשפחות הם הנכריות אין עומדים עליה בשורה ואין אומרים עליהם תנחומי אבלים לפי כי כך הם נאבדים מן העולם וכדאיתא בזוהר פרשת תצא רע"ז ושם נאמר סמאל עבד הוה לקודשא ב"ה ונוקבא דיליה שפחא הות למטרוניתא ובגין דעבדו גרמייהו אלוהות עתיד קודשא בריך הוא לאעברא לון מעלמא ואיתא בתיקונים דעתיד קודשא בריך הוא לאעברא ליה ולשבעין ממנן דשבעין אומין ולכן אמר אין אומרים עליהם תנחומי אבלים אלא המקום ימלא חסרונך והענין לפי כי באותו הזמן נאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ובזמן הזה הלבנה פעמים מליאה פעמים חסירה כאשר השכינה מתחסרת מעבדים ושפחות אלו אז טוב לה כי הגיע מש"ה להתקיים והיה אור הלבנה כאור החמה ולכן אומרים לה המקום עליון ימלא חסרונך לפי כי בזמן החרבן נאמר אמלאה החרבה כמשחז"ל לא נתמלאת צור אלא מחרבנה של ירושלם והיא נשארה חריבה וחסירה ולעתיד חוזרת צור ונחרבת ומתרוקננת כמש"ה גם עליך תעבור כוס תשכרי ותתערי כתרגו' ותתרוקני כך אומרים כשם שאומרי' לאדם דקדושה על שורו וחמורו היינו שור מועד וחמור שנאמר בהם לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו:

אבל סמאל כי יש בו תרתי לריעותא כי הוא רשע מת כמש"ה על פי שנים עדים יומת המת דא סמאל מת מעיקרו והוא נמי מנודה לשמים רחוק ה' מרשעים אין מברין אותו רק התמצית שלו ואין אומרים לו תנחומי אבלים על כל השבעים שרים וסטרא דיליה: מנודה שמת מנחמים אביליו סטרא דקדושה שגרש להם כמה רעות כנ"ל:

סימן שעח

[א] הנה נתבאר כי האבל הוא אבל לב על עונותיו כי להיות שהיה חלל רשע נקרא מת כמו שאמרו חז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים ואין הענין להם בדרך השאלה אלא באמת לפי כי הקדושה שבתוכו והנשמה הולכים להם ונשאר מת באמת אמנם לפי כי דבר זה להם בא בכח ולא בפועל אמרו קרויים מתים ולא אמרו הם מתים ואמנם אין

לך אדם מישראל שאין בו מצוה כך אחז"ל כפלח הרמון רקתך ריקנין שבך מלאי' מצות כרמון ולכן אמר אבל זה הרשע אסור לאכול משלו מאותם מצות שיש לו בעולם הזה בסעודה ראשונה ובכן יהיה מחלק אותם שהם רשע ורע לו לפי שהקב"ה עדין מרחם עליו אולי יעשה תשובה אבל בשניה דהיינו בגן עדן מותר והענין נלמד ממשחז"ל לא כל אדם זוכה לשתי שולחנות היינו מזונו' בעולם הזה וטובה וגם לשולחן שבגן עדן והטובה אשר יש לצדיקים וכן נמי בנדון דידן סעודה ראשונה היינו בעולם הזה מן ההצלחות הגופניות וסעודה שניה שלעתיד דאף על גב כי הרשיע ונקרא מת לא יתחסר מלהיות נמצא בו מצות ולכן זה יהיה רשע ורע לו לטוב לו לעתיד כי יאכל מן הסעוד' המזומנ' לצדיקים בגן עדן אפי' ביום ראשון וכבר נתבאר כי ענין האבילות שבעה ימי' הם דוגמא לחיי האדם שנאמר ימי שנותינו בהם שבעי' שנה ולכן אפי' עשה מצות ביום ראשון כי עדין אינו בר מצוה לפי שמספר שניו עשרה ולא הגיע לי"ג ויום אחד שלא תאמר הרי אין אדם זה חייב במצות ולכן נמצא שהוא אינו מצווה ועושה עם כל זה הנה שכרו אתו ואוכל שם סעוד' שניה זו כאמור ומצוה על שכיניו שיאכילוהו משלהם כדי שלא יאכל משלו דהיינו כי יהיו מתפללי' עליו ומזכות שלהם יהי' אוכל כאשר ישוב אל ה' וירחמהו ויכול אחר להאכיל את חבירו בימי אבלו על דרך האמור והוא יחזור גם כן ויאכילנו משלו בימי אבלו ובלבד שלא יתנו כן בתחלה נמצא שמחטיא אותו שהרי ברית כרותה לשפתים:

[ב] אשה שאירעה אבל הנה נתבאר למעלה כי האדם שאין בו תורה ומצוה הוא מכונה אל האשה שאין בה לא תורה ולא מצוה וכן הוא אומר נשתה גבורתם היו לנשים ולכן אדם זה נמצא בו תרתי לריעותא ראשונה כי הוא מחוסר תורה ומצוה ועוד נמצא בה שאירעה אבל ממעשים הרעים אין לאנשים להדריכה על ידי תפילה כאמור דמאחר כי אין בו תורה מה מועיל בו התפלה אבל נשים כמוה בלתי תורה מברים אותה ממאכל התורה להועיל לו. אשה נשואה דהיינו כי האשה הוא האדם שאין בו תורה היתה כאלמנה והוא הנרצה אצלי בפסוק איכה ישבה בדד העיר רבתי עם והשיב תדע כי חלק האחד שאין בהם תורה נתחייבו לפי כי היתה כאשה אלמנה תשש כחו כנקבה ונאמר על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורתי וחלק השני שהיו רבתי בגוים רבתי בדעות שרתי במדינות היתה למס כד"א נהייתי ונחלתי בעבור שהיו עובדי עבודה זרה הוא למס הוא סמל כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה ולכן אשה נשואה מי שהורע כחו יהיה בערך אשה אמנם לא בעבור העדר התורה כי היתה נשואה לתורה שאירעה אבל מן העון הנמצא בו אינה יכולה לאכול סעודה ראשונה שהוא בעולם הזה משל

בעלה בזכות התורה וכן מי שיש לו סופר או שכיר אם אוכל בשכרו כי הנה סופר או שכיר היינו חלקי רוח או נשמה שקונה האדם על ידי מעשיו אם אוכל בשכרו על דרך מה ששנינו אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואירעו אבל מפני העון לא יאכל סעוד' ראשונה בעולם הזה משל בעל הבית דהיינו אוכל מפירותיהן אבל מי שזן עני או יתום הדוגמא לבחינת נפש דוגמא לעני ויתום היינו בחינת הרוח כדאיתא בתיקונים או לבנו ובתו הם בחינת נפש ורוח העיקריים בלא תינאי ואירעם אבל מפני העון כאמור יכולים לאכול סעודה ראשונה בעולם הזה משל בעל הבית אוכל מפירותיהן: [ג] אם רצה האבל הוא הרשע שלא לאכול ביום הראשון ושלא להיות נהנה בעולם הזה מאותם מצות הנמצאות עמו מותר לאכול משלו אחר כך אפילו סעודה ראשונה:

[ד] היו נוהגי' להתענו' ביום מיתת החכמים שהדוגמא לזה היות האדם השלם מצטער כשהזולת חוטא מאחר כי כל ישראל הם ערבים זה לזה וחוטא אחד יאבד טובה הרבה:

[ה] מי שנקבר בערב שבת סמוך לחשיכה הוא הדבר שנתבאר למעלה כי ערב שבת הוא דוגמא לעה"ז כי כן אומרים לאדם הטוען שם ואומר הניחוני ואעשה תשובה אומרים לו העולם הזה דומה לשבת ועולם שיצאת ממנו דומה לערב שבת מי שטרח בערב שבת אוכל בשבת ומי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת ולכן אומר מי שנקבר בערב שבת דהיינו במקום שהיה ראוי לו לתקן מעשיו ולטרוח למצא מה לאכול שם בשבת נקבר על ידי שהרשיע ונעשה מת בחייו וזה היה לו סמוך לחשיכה כאשר העריב שמשו קודם הכנס השבת לעתיד יש מי שאומר שמברין אותו אז כאמור בדוגמא שלו דהיינו להתפלל עליו ולהטעימו מלחם התורה אולי יועיל לו ולי נראה דכיון שאינו חובה טוב שלא להברותו אז מפני כבוד השבת וכן נוהגין אמנם כפי הדוגמא שלו ע"ד האמור ראוי להברות אותו כאמור:

וכאשר נחזור להבין דינים אלו לצד עילאה הכי קאמר אבל היינו הצדיק שנא' הצדיק אבד שאבד לכלתו ולכן הוא אבל לב אסור לאכול משלו בסעודה ראשונה בסוד הלחם אשר הוא אוכל כמו ש"ה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי כדי שיבא לו מלמעלה מה לאכול לקיים מה ש"ה צדיק אוכל לשובע נפשו אבל בשניה מותר אפילו ביום ראשון שהוא דוגמא למדת החסד ראשון הוא מימי' עליונים שבעת ימי בראשית ומצוה על שכיניו המדו' הסמוכות לו שיאכילוהו משלהם הם הנצחי' המריקים מעליה' הזהב כדי שלא יאכל משלו כאמור ויכול אחד להאכיל את חבירו בימי אבלו הכלה הנקרא' חבר טוב שנא' והוא חברתיך ואשת נעוריך והוא יחזור גם כן ויאכילנו בימי

אבלו באשר הכלה בסוד המיעוט ויוצאה בגלות ובלבד שלא יעשו תנאי מתחלה לפי כי התכלית הוא כדי שיבא לאבל זה אורות מלמעלה מחדש להתייחד עם כלתו כאמור: אשה כשרה שאירעה אבל מפני החרבן והגלות אין לאנשים להברות אותה דמאחר שירדה בעולמות אין ראוי כי ילך נמי הצדיק אחריה כדי להברות אותה לפי כי אין נעשה ייחוד למטה אבל נשים מברין אותה הם המדו' שבעולם למטה נקר' נשים כדאיתא בזוהר פרשת שמות איש וביתו באו כל דמקבל מאחרא נקרא ביתא דיליה ולכן הללו לפי שנקראי' מעלמא דנוקבא לכן הוא אומר אבל נשים מברים אותה ואשה נשואה שהוא מתחברת עם בעלה הצדיק שאירעה אבל כאמור אינה יכולה לאכול סעודה ראשונה משל בעלה וסוד הענין כי שני מיני ייחודים הם לחתן וכלה אמנם האחד מהם נפסק בעבור החרבן והגלות והיינו מה שאמרו חכמים זכרונם לברכה ולא אבא בעיר וכי משום דבקרבך קדוש לא אבא בעיר אלא נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושל' של מעלה עד שיכנס ישראל בירושלם של מטה וסוד הענין בקיצור כי הנה למעלה נמי יש נמצא שני זווגים בין אבא ואימא ולהיות כי בזמן החרבן נפסק הזווג האחד של חתן וכלה לכן נשבע הקדוש ברוך הוא ביה חכמה שלא יכנס בירושלם של מעלה הוא אימא כדאיתא בתיקונים עד שיכנס ת"ת ישראל בירושלם של מטה היא הכלה ונתחסר נמי הייחוד העליון היותר חשוב היינו להוציא נשמו' חדשות כדאיתא בזוהר בהיכלות פקודי היכל חמישי וז"ל ומיומא דאתחרב בי מקדשא לא עאלו תמן נשמתין ול הוא אומר אשה נשואה זו הכלה הקדושה אינה יכול' לאכול סעודה ראשונה בסוד ייחוד זה עם בעלה החתן כאשר הגיא לה אבל מן הגלות והחרבן כאמור וכן מי שיש לו סופר שנאמר בו איה סופר את המגדלים או שכיר הוא מטטרו"ן כדאיתא בזוהר מטטרון איהו שכיר מחי עלמין לקבלא צלותא אם אוכל בשכרו כדאיתא שם ביומו תתן שכרו דא צלותא דשחרית ולא תבא עליו השמש דא צלותא דמנחה ואירעו אבל כאשר מזדווג עמו זקן וכסיל לא יאכל סעודה ראשונה החשובה בזמן כי הצדקת מתלבשת בתוכו כד"א כי רוח עברה בו דא רוח עילאה לא יאכל משל בעל הבית הוא הצדיק שהם מתחברים צדיק וצדק ונעשה הייחוד על ידו כדאיתא בזוהר גם בתיקונים מטטרו"ן על ידיה מתייחדין צדיק וצדק בשית יומין דחול אבל מי שזן עני היא הכלה הנקרא עניה או יתום בסוד הצדיק כי יוסף הוא יתום מאם או לבנו ולבתו שהם בסוד העולמו' בלא תינאי כי הוא נותן להם לרצונו כפי חפצו ואירעם אבל בדרך מקרה בלתי טהור יכולים לאכול סעודה ראשונה כאמור משל בעל הבית אם רצה האבל זה שלא לאכול ביום הראשון היינו על ידי מדת

החסד הוא ראשון מותר לאכול משלו מן האוכל שנאמר בו והיה האוכל לפקדון לארץ מותר אפילו סעודה ראשונה מאותו הייחוד שנפסק מאחר שאינו שלם כבראשונה:
היו נוהגים להתענות ביום מיתת החכמים לפי כי כך אחז"ל מצינו שסילוקן של צדיקים יותר מחרבן בית המקדש שנאמר הנני יוסיף להפליא וגו' וכל כך למה ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר והענין בקיצור כי סילוקן של צדיקים שנאמר כי מפני הרעה נאסף הצדיק יותר רעה גדולה מחרבן בית המקדש שהוא בסוד הכלה דאלו בחרבן בית המקדש נאמר ותרד פלאי' כי הכלה ירדה ממדרגה שהיה לה עם הנקרא פלא והוא פליא בסוד חכמה עילאה כדאיתא בזוהר פ' צו דף ל"א וז"ל פלא דא חכמתא עילאה דהוא פליאה ואתכסייא מכולא כד"א כי יפלא ממך דבר והיינו אותו שבח הנמצא לכלה שנא' ה' בחכמה יסד ארץ באבא ויסד ברתא ופרד פלאים פלאים ממדרגה זו והקללות מאה חסר שתים שנאמר והפלא ה' את מכותך דהיינו הפלאה לדעת אבל בהסתלק הצדיק שנאמר כי מפני הרעה נאסף הצדיק נאמר הפלא ופלא היינו כי מרגישים למעלה באותו שביל דקיק הנקרא פלא כאמור וגם בנתיב לא ידעו עיט שהוא פלא ואינו דומה למש"ה ותרד פלאים דאלו התם אמר כי המדה אחרונה ירדה ממדרגה עליונה הנקרא פלא בדרך כל המקומות הנקרא פלאים עד שירדה למטה אבל בזה נאמר הפלא ופלא כל כך למה ואבדה חכמת חכמיו הרי כי יתבטל הייחוד של חכמה ובינת נבוניו תסתתר ולכן קשה מאד דהיינו כי נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלם של מעלה כאמור עד שיכנס ישראל בירושלם של מטה ולכן טוב להתענות ביום מיתת החכמים ח"ו: מי שנקבר בערב שבת היינו יום הששי מדת הצדיק סמוך לחשיכה ועדיין לא קדש היום יש מי שאומר שמברין אותו אז לקיים אכלו רעים ולי נראה וכו' הא ליתי כפי הסוד לפי שהוא מצוה והיינו נמי כבוד השבת כי כן מתקיים אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי היינו האבל אף על גב כי אסור בתשמיש זה היחוד אינו משלו כאמור וגומר אכנו רעים הם המלוים אותו וגו' וגם זה הוא בחי' ייחוד שנעשה באותה שעה כדלקמן:
[ו] הנה ענין הבראה של מת הדוגמא לה היינו מש"ה אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים ואחז"ל האכילהו לחם של תורה והענין כי שונא זה הוא כמשחז"ל כי תראה חמור שונאך במה הכתוב מדבר ברואה דבר ערוה בחבירו והוא יחידי אין יכול להעיד עליו כי הא דטובי' חטא וזיגוד מנגד מצוה לשנאתו שנאמר יראת ה' שנאת רע ולכן אמר אם רעב שונאך זה ועודינו לא ישוב ומשביעו רעב האכילהו מלחמה של תורה היינו עיקר ההבראה בנדון זה ואם צמא עדיין לדבר עבירה השקהו מים של תורה כמשחז"ל לפי כי גחלים של גיהנם אתה חותה על ראשו לפי כי הן תוחלתו נכזבה שהיה

לו עדיין מאותו חלק שיש לו בגן עדן וה' ישלם לך ישלימנו לך ואם יש בך איזה עון הם גחלים מחלק גהינם אתה חותה אותם על ראשו ולכן יאמר נא אף על גב כי כן ענין ההברא' מן התורה את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון והאבל לב על מעשיו אסור לאכול משלו לפי כי איבד זכותו אמנם אין מברין על הקטן היינו משחז"ל קטן שלא כלו לו חדשיו מאחר כי יש אתו דבר ה' זו תורה אלא אם כן הוא בן ל' יום שלמים דהיינו כי נמצא בו עון אשר צריך להיות נידון שלשים יום בגיהנם בגוף ונפש כדאיתא בזוהר פ' ויקהל או קים ליה בזה שכלו לו חדשיו דהיינו כנחז"ל אמרו משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש וזה כלו לו חדשיו אלו ולא ינקה בהם מרוב עונותיו:

[ז] מרביצין ומכבדין בבית האבל והדוגמא יהיה ההפך מן האבל לב הוא החלל רשע לתת לו הנחה והשקט בעולם הזה כדי שיירש גיהנם כמו שאמרו חז"ל למה רשעים דומים בעולם הזה לאילן שהוא כלו עומד במקום טומאה וקצת מענפיו נוטים למקום טהרה נקצצו ענפיו נמצא עומד כלו במקום. טומאה כך הרשע נותנים לו שלום והשקט על מצית שעשה בעה"ז נמצא יורש גיהנם ולכן מכבידין ומרביצין לפני אבל זה הרשע כדי לאבדו מן העולם ומדיחין קערות כוסות וצליחיות וקיטוניות והדוגמא לאברים שחם באולי ימצא שעשה מצוה באבר פרטי נותנים לו חלק מן הטובה מקביל לו להריח איזה טובה הנמצא בו ולהדיח עליו הרעה בגיהנם ולכן אין מביאין שם לא בשמים כנגד מעשה הטוב ולא מוגמר שהוא כנגד שם טוב אבל מביאים אותם בבית שהמת שם כדי להעביר רוח רע היינו ע"ד משחז"ל מה ענין סוטה אצל והכהן הגדול מאחיו אלו זכתה יצא ממנה כהן גדול וכאשר לא זכתה הרי צבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה לאלה בקרב עמה כך מביאים בשמים אלו בבית של המת חלל רשע לומר אלו זכה היה לו מעשה טוב וריח לו כלבנון וכתר שם טוב שהולך מסוף העולם ועד סופו ועכשיו הבאיש ריחו ותעל צחנתו: ולכן אין מברכים עליהם לפי כי אין הנאה מהם ולכן אין אגדה ושמועה בבית האבל חלל רשע אלא יושבים ודוממים:

[ה] כיון שנקבר המת זה דהיינו כי נתקיים מש"ה לא תלין נבלתו כאשר נבלה עשה בישראל על העץ אלו ישראל שנא' כימי העץ ימי עמי וקיים בו קבור תקברנו כמו שחז"ל אם ראית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בלילה לפי כי ודאי עשה תשובה וכן שנינו לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד תכה ועוד נאמר בזוהר פ' קרח כי אין מעשה וחשבון כי צריך האדם כל לילה קודם שישן לחשב מה שעשה ביום ויתודה עליהם היינו חשבונות של מצוה ואחר כך יפקיד רוחו ביד קונו נמצא מקיים כי קבור תקברני ביום ההוא ונקה האיש מעון והיינו מ"ש כיון שנקבר המת אע"ג כי נעשה מת לפי מעשיו

והוא חלל רשע כיון שנקבר מאחר שמקיים כי קבור תקברנו ביום ההוא מותר לאכול בשר כך אמרו חז"ל עם הארץ אסור לאכול בשר ואמנם מאחר כי נמצא בו דבר טוב זה שהוא מאותם מאריהון דחושבנא וקיים לקבור מעשיו הרעים מותר לאכול בשר ולשתות יין בגשמי וגם מן הרוחני של תורה שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי דאלו בתחלה נאמר ולרשע אמר ה' מה לך לספר חוקי והאבל זה אסור בדברי תורה ועתה מותר בהם מעט לא כביר לשרות אכילה שבמעיו שהיה חוטא בה למלאת רסן בטנו כי זה הוא תחילת קלקולו של אדם שנאמר ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ולכן שותים מעט יין מן ההגדה בתוך הסעודה כדי לשרות אכילה שבמעיו כאמור אבל לא לרוות:

[ט] מקום שנהגו להברות לאבל לב הרשע בבשר ויין שהדוגמא ללימוד התורה כנ"ל ומיני מטעמים עושים כי זה יהיה הדוגמא לקיים אם רעב שונאך האכילהו לחם של תורה וכו' כנ"ל ומברים תחלה בבצים להעיר לב הרשע שנעשה כביצה מוזרת על ידי העבירות שעשה או בעדשים כי תבשיל זה זכר לאבילות כי על ידי כך יצא עשו מן הכלל כפר בעיקר ואמר למה זה לי בכורה אותו שנאמר זה אלי למה לי ואחר כך אוכלים כל צורכם מאחר שעשה רמז לדברים אין לאכול עם האבל זה חלל רשע כל כך בני אדם להודיע רשעו ולהברו' לו על דרך הנ"ל אם רעב שונאך האכילהו לחם כל כך בני אדם עד שיתחלקו לשני מקומו' כי הנה חז"ל אמר כל אדם יש לו שני חלקים חלק בגיהנם וחלק בגן עדן זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן נתחייב נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם ולכן אין להברות בני אדם כל כך עם האבל עד שיצטרכו להתחלק בשני מקומו' כי יהיה מוכן מזה על אותם השני מקומות הנזכר שיובן שאומרים לאבל זה התבונן כי כבר נתקיים משחז"ל כי הרשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם שנאמר ומשנה שברון שברם ולא נכון לעשות כן לפי כי לעולם יש תקוה והקב"ה ימינו פשוטה לקבל שבים הוא הנרצה אצלי כמש"ה במות אדם רשע תאבד תקוה כל זמן שהוא על פני האדמה יש תקוה אולי יעשה תשובה אמנם במות אדם רשע תאבד תקוה שיעשה תשובה וכן תוחלת אונים אבדה אותו תוחלת ממושכה שהיה לו ליירש פי שניים כמו הבכור שנאמר בו כחי וראשית אוני תוחלת אינים שנא' לכן בארצם משנה יירשו שנוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן אבדה אמנם עתה צדיק מצרה נחלץ מאותו חלק שהיה לו בגיהנם שהוא צרה כד"א ואף הסיתך מפי צר נחלץ ונמלט ממנו ויבא רשע תחתיו זה הרשע נטל חלקו וחלק הצדיק בגיהנם ולכן אין לאכול שם הרבה בני אדם שיתחלקו לשני מקומות לפי כי כי עדיין יש לו תקוה:

[יא] היכא שצריך למנות שבעה אחר הרגל לא נעלם מעין כל קורא היות שלימו' איש הישראלי אחר המיתה לפי כי אז מתפשט מן הגוף הגשמי ומתלבש בגוף רוחני כדאיתא בזוהר פ' תרומה דף ק"ן. וז"ל גן עדן איהו בארעא נטיע באינון נטיע דנטע קב"ה דכתיב ויטע ה' גן בעדן מקדם וכו', ואתר דא איהו מדורא לרוחין קדישין וכו' ואינון דזמינין למייתי להאי עלמא וכלהו רוחין ומתלבשן בלבושין דגופין ופרצופין כגונא דהאי עלמא ומסתכלן תמן בזיו יקרא דמאריהון עד דאתיין להאי עלמא בשעתא דנפקי מתמן למיתי להאי עלמא מתפשטן אינון רוחין מההוא גופא ולבושא דתמן ומתלבשין בגופא ובלבושא דהאי עלמא וכו' וכד מטא זמנא לנפקי מהאי עלמא וכו' וכד אתפשט מהאי לבושא מתלבשא בההוא גופא אחרא דבגנתא דעדן ולית חידו לרוחא בר בההוא גופא דתמן וכו'. הנה מבואר מדברי המאמר כמה שמחה יתירה נמצא לאדם כאשר הולך לגן עדן ונפטר מן העולם הזה ולכן נקרא יום שמחת הצדיק כדאיתא בזוהר יומא דהילולא דר"ש וכיוצא ולכן הוא אומר היכא שצריך למנות שבעה אחר הרגל דהיינו כי הרגל לגבי דידיה הוא יום המיתה ושמחת בחגיך וצריך למנות שבעה הם שבעת ימי השמחה ונהפוך הוא עתה כי צריך, למנות שבעה לעונש שהוא נידון בגוף ונפש כנ"ל. ולכן נמי אם שמע שמועה בשבת היינו מה שמשיבין לחוטא מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת וזה שמע שמועה זו בשבת הטענה שאומרים לו צריך להברותו הבראה ראשונה שבימי אבלות כמש"ה אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' כנ"ל:

[יב] אין מברין על שמועה רחוקה שהדוגמא לעון הקודם זמן רב אין עושים לו תקנה זו שהרי נשתרש בחטא:

[יג] פריס מנחם גדול די בהון כי עליו מוטל להוכיח ובשבת פריס באורחיה כי אין להעיר ענין תשובה בשבת כנ"ל לפי כי כל הדברים יגעים הנעשים בסוד התשובה חרטה וידוי דמניה נאסרו בשבת לפי הם מנדים לשבת ומה גם כי ימנע מלקיים עונג שבת:

סימן שעט

[א] אשר חז"ל הגידו כ"ו דורות זן הקב"ה עולמו במדת החסד לפי כי לא היה בהם תורה ולכן נאמר בהלל הגדול כ"ו פעמים כי לעולם חסדו ולכן מכלל זה יהיה נמי אשר מת בפועל מאחר דקים לן כי אין מיתה בלא חטא אם כן צריך לתת שבח להקב"ה אשר זן ומפרנס אותו ולא מנע ממנו הפרנסה בעבור חטאו וביותר טוב להודות לה' על אדם זה כאשר מת בכח בלבד לפי שחטא והקדוש ברוך הוא היה מפרנס אותו ולא נמנע ממנו מכל המצטרך לאדם ולכן בין כך וכך צריך לברך להקדוש ברוך הוא על הרעה

לפי כי לא רעה זו היא אלא טובה שמתכפרים עונותיו ואמנם חכמים זכרונם לברכה התקינו שמזכירים בברכו' באחת ענין צידוק הדין והענין כי הנה נתבאר בזוהר פרשת תרומה דף ק"ס. וזה לשונו כד בריך בר נש בכוס של ברכה אצטריך למחדי ולאחזאה חדוה ולא עציבי כלל וכו' שמאל לאו איהו בברכת מזונא ובגין כך שמאלא לא תסייע לימינא וכו' הנה מבואר כי בברכת המזון לא נזכר בחינת שמאל כלל אלא הכל הוא בחי' החסד והעיקר כדי שלא לתת מקום לסטר' אחר' להתעורר ולהתאחז וליקח משם מזון ולכן עתה בבית האבל צריך לתת להם מקום כדי שלא יקטרגו לפי שכבר נתגבר סטרא אחרא ושלט המיתה שם ולכן כשמברכין ברכת המזון בבית האבל אומר ברכה זו בנוסח הכתוב ומצדיק עליו את הדין דיין אמת שופט בצדק שליט בעולמו לעשות בו כרצונו וכו' ואין הענין כפי המובן כי לפי הנראה לעיני כל בשר משמע שהוא הפך מן הקודם שאומר דיין אמת שופט בצדק ואיך נחזור ונאמר שליט בעולמו לעשות בו כרצונו דמשמע בהיפך וכן הרגישו חכמים זכרונם לברכה בפ' ובמצביה עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא איתי די בידיה וגו' א"ל רשע בייה אני מעביר על מדותי חזר ואמר כל מעבדוי קשוט ואורחותי' דין וגו'. אמנם הענין הוא כך אמרו חכמינו זכרונם לברכה אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה אלא בתחלה בממונו אחר כך בגופו והנה לפעמים פוגע בנפשות תחלה כנרא' למראית העין כי הקדוש ברוך הוא עשה דין אמת שופט בצדק וכך עשה מן הדין אף על גב כי שליט הוא בעולמו לעשות בו כרצונו אמנם לא יעשה ה' דבר אלא מן הדין כמו שאמר רבי יוחנן אין הקדוש ברוך הוא עושה דבר עד שנמלך בפמלייא של מעלה שנאמר בגזרת עירין פתגמא ולכן מש"ה ובמצביה עבד בחיל שמיא אין הרצון לומר שהוא משנה אותם ממשלתם אלא הכי קאמר וכמצביה עבד בהצטרף בחיל שמיא ועל פי בית דין יעשה והיינו שליט בעולמו לעשו' בו כרצונו וכו' עוד יהיה עם מה שביארתי, בפסוק צדיק ה' בכל דרכיו וגו' כי פסוק זה כפל ענין במלות שונות אמנם הכי קאמר צדיק ה' בכל דרכיו לפי כי לא יעשה דבר עד שנמלך בפמליא של מעלה אמנם וחסיד בכל מעשיו כי המעשה שהיא הפירעון הוא העושה ולכן עושה לפנים משורת הדין והוא הנרצה לי בפסוק פלס ומאזני משפט לה' לפי שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם חסידיו ולכן יש לו שני מיני משקלות פלס ומאזני משפט לה' וכל זה יהיה באמצעות בית דין גוזרים הדין שנאמר בגזירת עירין פתגמא אמנם מעשיהו כל אבני כים כשבא לעשות מעשה על גזר דין אז כל אבני כיס שאמרה התורה לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה אבני כיס אלו בהם שוקל הקדוש ברוך היא הפירעון כי לרשע נותן לו באבן קטנה לרחם עליו לפנים משורת הדין ולצדיק נמי נותן באבן גדולה

לפנים משורת הדין והיינו שליט בעולמו לעשות בו כרצונו: יש מוסיפין בברכה שלישית נחם ה' אלהינו את אבילי ציון והענין להודיע כי זה קשה עלינו יותר כמו שאמר רחם על ציון כי היא בית חיינו ואנו מאמינים כי בביאת הגואל יבא תחיית המתים כי כן ג' דברים באים כאחד שנאמר בונה ירושלם ה' ואחר כך נדחי ישראל יכנס ואחר כך הרופא לשבורי לב היינו תחיית המתים יש אומר בברכת זימון נברך מנחם אבלים על דרך מה שנתבאר למעלה כי נרמזו ענין המת לרשע שהוא מת כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה רשעים בחייהם קרויים מתים והנה אמר הקדוש ברוך הוא ברחמיו על הרשע דרכיו ראיתי דאזלין בחשוכא וארפאהו מכניס בלבו הרהורי תשובה ואשלם ניחומים לו ולאבליו המלאכים הפורשים ממנו ולכן אנחנו משבחים להקב"ה בסגנון זה מנחם אבלים דהיינו לרשע כמש"ה ואשלם נחומים לו ולאביליו:

בשבת אם ברך ביחיד או בשלשה אבלים מברך כדרך שמברך בחול דצינעא הוא ואין פחד מן החיצונים:

אבל מצטרף לתפלה ולזימון בין לשלשה בין לעשרה וכן בענין החוטא שהוא הדוגמא לזה:

סימן שפ

[א] אין דבר נעלם מעין הקורא כי אדם הראשון הוא שהביא המיתה בעולם ולכן נתקלל עשר קללות ולכן ימצא באבל דהיינו הכולל מיתה טבעית ומת בכח כדרך שהיה לו לאדם הראשון כמש"ה כי ביום אכלך ממנו מות תמות נתקיים באותה שעה במיתה בכח הוא משחז"ל אדם הראשון נברא מסוף העולם ועד סופו וכאשר חטא נגרעה קומתו ונעשה מאה אמה והנה חז"ל אמרו איפה היית ביוסדי ארץ איפה שלך היכן היתה באדם הראשון לפי כי כל הנשמו' שבעולם היו כלולים בו מהם בראשו בעיניו באזניו כו' וכאשר נתמעטה קומתו למאה אמה כל אותם הנשמות שהיו נכללי' במדה הראשונ' נפלו ומתו הנה שמת בו ביום בכח ולעת בא דברו מת מיתה בפועל וכן נמי ימצא בביאור דינים אלו שנתבאר המיתה טיבעית ומה גם המיתה שהיא נמצאת בכת לעובר על מצות ל"ת כאמור וכמו שנתקלל האדם עשר קללות והמה בכתובי' כך באו אלה הדברים שנאסרו על האבל במספר במשקל הכל דומה בדומה ולכן הוא אומר אלו דברים שהאבל אסור בהם והיינו האבל הטיבעי מכל שכן החוטא דאיהו אפסיד אנפשיה ונקרא מת בחייו כי מן הראוי אליו כל ימי היותו במכשול עונו כך יאסור על עצמו והם מלאכה לפי כי אדם הראשון הכניסו הקב"ה לגן עדן לעבדה ולשמרה וכן ישראל נצטוו וכי תבאו אל הארץ

ונטעתם כל עץ מאכל והמה כאדם עברו ברית לכן האבל נאסר במלאכה וגם ברחיצה דוגמא לאדם כדאיתא פר"א שנכנס בפי גיחון עד צוארו ק"ל שנה ובישראל נאמר רחצו הזכו וגו' וביותר יצדק החיוב על איש הישראלי בכל אלו הדברים לפי כי הקב"ה ברחמיו גמלנו מאז טובות ככל הדברים אלו כמש"ה ותשלכי על פני השדה בגועל נפשך כי היו הנשים כשרות מתעברות ויוצאות השדה ויולדות שנאמר תחת התפוח עוררתיך וגו' ואז הקב"ה שילח משמי מרום ועשה לה את כל התורה הזאת וכמו שביארתי בחלק ראשון טור אודם כי כל הברכות של שחרית הם הודא' על כל מה שעשה הקב"ה לישראל ומה גם בהווה לפרטים וביותר יהיה לעתיד וכן נמי אלה הדברים נעשו לאדם הראשון וגם לישראל וחטאו בהם ולעתיד ישוב הקב"ה לשוש עלינו לטוב כמש"ה כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך ויחזור הכל לאיתנו. אמנם עתה לתקן העון כללי גם הפרטי נאסרו כל אלו הדברים לאבל החוטא דאיהו אפסיד אנפשיה מלאכה רחיצה סיכה כאמור וגם תשמיש כי כן אדם הראשון פירש מן האשה ק"ל שנה ואסור לקרא בתורה וכן אמרו חז"ל זה ספר תולדות אדם ראוי היה אדם הראשון שתנתן תורה על ידו מה טעם זה ספר תולדות אדם אלא אמר הקב"ה מצוה אחת צויתיו ועבר עליה ואיך אני נותן לו רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעש' ויאמר לאדם לא לאדם אני נותנה. ולכן אבל זה אסור לקרות בתורה ואסור בשאלת שלום כי כן בחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע אחר כמשחז"ל שנאמר מתהלך בגן מקפץ ועולה ובכביסה כי כן השחית כתנות אור שנתן לו הקב"ה ונעשו כתנות עור בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות אור וישראל נמי נא' בהם ויתנצלו בני ישראל את עדים וחייב בעטיפת הראש כדרך שנתקללה חוה כמשחז"ל עטיפת ראש באבל ובכפיית המטה כל שבעה ואסור להניח תפילין יום ראשון ואסור בגיהוץ ובתספורת ובשמחה ואיחוי קרע כל שלשים יום:

[ב) מלאכה כיצד כל שלשה ימים הראשוני' אסור במלאכה והענין כי הנה נתבאר מן הזוהר פ' ויקהל כי המת שבעה עידנין יחלפון עלוהי מן הדין לא ראי זה כראי זה וכך אמרו חז"ל המות קשה משלפניה וקלה משלאחריה והנה אמרו חז"ל לסוף שלשה ימים כרסו מתבקעת ונהפכת על פניו ואומרת טול לך מה שבחרת עשית כל ימיך כחגים ולא נתת לעניים שנאמר וזרתי פרש על פניכם פרש חגכם ולכן האבל אסור במלאכה כך אמרו חז"ל לא נתבטל הקב"ה מלעשות מלאכת הצדיקים ומלאכת הרשעים שנאמר פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו כי מלאכה היא אפילו עני המתפרנס מן הצדק' אסור מכאן ואילך אם הוא עני ואין לו מה יאכל עושה בצינעא בתוך ביתו לפי כי עבר הדין של המת של שלשה ימי' שדנים אותו בגוף ונפש כמשחז"ל משל לחיגר והסומא כך

הקב"ה יקרא אל השמים מעל לנשמה ואל הארץ לחלק הגוף ומחבר אותם פעם אחרת לדין עמו ולכן סמך הכתוב אספו לי חסידי כי אין להם דין זה אלו הם כורתי בריתי עלי זבח כדאיתא בתיקונים כי ענין המילה אותו הדם מציל האדם מדין חיבוט הקבר אם נא טמא אות הברית ולכן העני עושה מלאכה בצנעא בתוך ביתו ואשה טווה בפלך ביתה כי ידענו כי כברע בר דין זה של מת אבל אמרו חכמים תבא מארה לשכיניו שהצריכוהו לכך והוא ענין הודעה לפי כי כך אמרו חז"ל אוי לרשע ואוי לשכנו והרשע הנקבר כל שכניו המתי' מתרגשים לפי שמתחדש דין נוסף עליהם בעבורו כמשחז"ל ולכן פשוט הוא כי תבא מאירה לשכניו שהצריכוהו לכך לפי כי על ידי גמילות חסדים ניצולים וכאשר לא כן עשו ודאי תבא להם מארה: [ג] כשם שהוא אסור בעשיית מלאכה מטעם הנזכר לפי כי אז המת נידון כי מלאכה הוא ולתיקון הקודם והפרט נאסרה המלאכה כך הוא אסור לישא וליתן בסחורה ולילך ממדינה למדינה אחרת כי כן נמי המת הרשע אשר בחיים עדינה הוא אסור ביד היצר לא יוכל לצאת כמ"ש בזוהר פ' פנחס דף רמ"ז. וז"ל ואוף הכי כד יצר הטוב איהו תפוס ברשו דיצה"ר הכי אינון תפיסין חיילין דיליה ברשו דחיילין דיצה"ר ובזמנא דיתבר בר נש רוחיה בכל אברים דיליה קדם ה' מה כתיב לאמר לאסורי' צאו ולאשר בחשך הגלו וגו' הנה מבואר מדברי המאמר כי החוטא ילכד ברשות יצר הרע כל ימי היותו חוטא לא יוכל לצאת אנה ואנה ולכן נאסר נמי האבל הגשמי לילך ממקום למקום:

וכאשר נתעורר בדינים אלו לצד עילאה כאשר נתבאר למעלה ירצה משחז"ל ביום החרבן קורא הקב"ה למלאכי השרת אמר להם מלך בשר ודם שמת לו מת מה דרכו לעשות וכו' ולכן כל הדברים אלו כך נעשה למעלה כדומה להם זה יצא ראשונה אסור בעשיית מלאכה היינו מ"ש המלאכים יושב ודומם א"ל כך אני עושה שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו ברחיצה היינו מאותם י"ג נהרי אפרסמונא דכיא כדלקמן וסיכה מאותו שמן עליון שנא' כשמן הטוב על הראש רישא דאדם קדמאה כדאיתא בזוהר פרשת אמור גם זה נאסר ונעילת הסנדל כמו שאמרו המלאכים וכן אמר הקב"ה כך אני עושה שנאמר ה' בסופה ובסערה דרכו וענן אבק רגליו ותשמיש המטה ואסור לקרות בתורה כי הנה שכינה הלכה בגלות תורה שבעל פה ואסור בשאלת שלום איתא בזוהר פרשת אחרי מות כד אתחרב בית מקדשא כדין קב"ה סליק לעילא ואנגיד לרישא דיסוד עמיה ולכן אין מדת השלום במקומו ואיך ישאל לו בשלום ובכביסה שהרי נאמר בצע אמרתו בזע פורפירא דיליה וחייב בעטיפת הראש ובכפיית המטה כל שבעה כדלקמן:

מלאכה כיצד כל שלש' ימים הראשונים אסור במלאכה היינו משחז"ל נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלם של מעלה וכו' וכבר נתבאר כי הענין הוא שנתבטל הייחוד עליון של אבא והיינו שלשה ימים הראשונים לפי כי כל הימים של האצילות הם עשרה וסוד השלשה ימים ראשונים הם כתר חכמה ובינה ולכן המלאכ' של הקדושה של אבא ואימא הנעשית על ידי הכתר כדאיתא באדרא רבה אבא ואמא זווגא דילהון תליא במזלא והיינו בסוד הכתר וזה נתבטל ולעומת זה נמי כך נתבטל בת"ת ישראל הכולל עשרה ימים לפי כי אין קדושה פחותה מעשרה והייחוד הנעשה בשלש ראשונות שלו נתבטל דהיינו כי נתקיים אותו הנדר ולא אבא בעיר לא נכנס הקב"ה אבא עילאה בירושלם של מעלה היא אימא עד שיכנס ישראל ז"א בירושלם של מטה היא בינה שלו ולכן מי האיש הירא ה' ורך הלבב יראה עד היכן הגיע העון שלנו אוי לנו מיום הדין ולכן אמר אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ר"ל כי לא מבעיא עשיר שהוא בסוד העליונות כי משם הוא העושר דירית אחסנתא דאבוי ואימיה כי זה נאסר ביום החרבן אלא אפילו עני זה הוא הצדיק שנא' בו עני ורוכב על חמור המתפרנס מן הצדקה כי כן שנינו מי שיש לו ר' זוז חסר אחד אפי' אלף נותנים לו כאחד הרי זה יטול שהרי נאמר האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו כאשר הוא אבל לב אסור במלאכה עם הכלה בסוד שלשה ימים ראשונים כאמור מכאן ואילך אם הוא עני ואין לו מה יאכל עושה בצנעה בתוך ביתו שנא' והצנע לכת עם אלהיך זה הוצאת המת והכנסת כלה ואשה טווה בפלך בתוך ביתה שנאמר ידיה שולחה בכישור וכפיה תמכו פלך אבל אמרו חכמים עליונים תבא מארה לשכניו של הצדיק והצדקת שהצריכוהו לכך לעשות מלאכה והם הנצחים שמתדבק בהם סטרא אחרא מזמן שנאמר ויגע בכף ירכו:

כשם שהוא אסור בעשיית מלאכה כך הוא אסור לישא וליתן בסחורה היא הכלה טעמה כי טוב סחרה מסחר כסף אסור לקחת ממנה סוד אור חוזר ולא לתת לה אור ישר שהם מיין נוקטין ומיין דכורין ואסור לילך ממדינה למדינה בסחורה והענין מ"ש בתיקונים מטטרו"ן על ידו מתייחדין צדיק וצדק בשית יומין דחול ולכן אמר כי הצדיק שהוא אבל מפני החרבן והגלות אסור לילך ממדינה למדינה דהיינו שיוצא מעולם האצילות והולך לעולם היצירה בסחורה היא הכלה כדי להתייחד עמה בזמן האבל שלהם:

[ד] כאשר נתבונן בדבר האבד זה ירמוז בתחלה מה שחז"ל אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה אלא בתחלה בא על הבהמה ואחר כך על בניו ובני ביתו ואחר כך בא על גופו ולכן באה הדוגמא בזה לשלש בחינות שבאדם והם נפש רוח ונשמה כי הנה באלו הבחינות שייך לומר שהם דבר האבד בין בהיות האדם חוטא בחיים עדינ' כי לפי

החטא אשר יעשה לאשמה בה מסתלק ממנו חלק אחד כאשר נתבאר כמשחז"ל אין אדם חוטא שהרצון להודיע דבר חדש כי לעולם חלק הנשמה הנקרא אדם אינו חוטא במעשה לפי כי משעה אשר יחשוב לחטא מסתלק ולכן חז"ל אמרו הרהורי עבירה קשים מעבירה נמצא כי אין פתגם הרעה של העון נעשה אלא בבחינת הנפש שנאמר נפש כי תחטא ואמנם זה יהיה לענין הבחינות הקבועות באדם נפש רוח ונשמה אמנם האדם על ידי מעשיו קונה נפש רוח ונשמה מחדש כאשר ביארתי בטור אודם כי על ידי שלובש ציצית קונה רוח ועל ידי הנחת תפילין קונה נשמה ומזה ילמד האדם כי בכל מצות אשר יעשה קונה מחדש פש או רוח או נשמה ועל ידי העון מסתלקי' ממנו וכל חלקים אלו הם נקראים דבר האבד ולכן שייך דין דבר האבד בכל דבר על האדם ועל הבהמה ועל הכלים כנגד נפש רוח ונשמה דשייך בהם ענין אבידה והיינו באדם היושב על האדמה כענין שהוא מרויח ע"י מעשיו אמנם יש דבר אבד בסוד הגלגול שנא' הן כל אלה יפעל אל פעמי' שלש עם גבר ואיתא בזוהר פרשת פנחס דף י"ג. וז"ל או מצא אבידה האי בר נש דנטיל גלגולא דנשמתא ולא אתתקן בה קרינן עליה או מצא אבידה וכחש בה ווי ליה טב ליה דלא אברי ונשבע על שקר וכו' ולכן בא דין זה: [ה] אסור לעשות מלאכתו על ידי אחרים בכל ענין של תיקון דשייך בהם ענין מלאכה כמו שאמרו חכמים זכרונם נברכה פורענותן של רשעים נקרא מלאכה שנאמר פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו כי מלאכה היא ומתן שכרן של צדיקים נקרא מלאכה שנא' מה רב טובך וגו' פעלת לחוסי' בך אלא אם כן הוא דבר האבד שהוא משלו לפי שדבר האבד מותר לאבל לב החוטא לעשות על ידי אחרים כי אותם החלקים שנאבדו ממנו בני אדם העושים מצות הם מרויחים אותם וימצא שהאדם נתקן קצת בזה אפילו דבר האסור במועד משום טרחא בסוד הגלגול כנזכר שם מותר בזה כי כל עיקר דבר האבד הוא בסוד הגלגול כאמור ואפילו הוא מעשה אומן כי כן הגלגול אינו נעשה אלא על ידי אומן הוא הקב"ה כמש"ה חמוקי ירכיך כמו חלאים משבח לישראל בזה כי הקדוש ברוך הוא חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וזה נמצא ע"י חמוקי ירכיך שבאים לעולם כפעם בפעם נתקנים וזה הוא מעשה ידי אומן הקדוש ברוך אשר יצר האדם בצלמו ואיזה יוצר ירצה שישתברו קנקניו אף על פי כי יהיו רעים ונשברים ימצא להם תקנה כאמור: [ו] פרקמטיא שלו בדבר האבד הדוגמא של פרקמטייא זו היינו מעשה המצות יכך אמרו חז"ל משל למלך שאמר לבנו צא לפרקמטיא ושם ביארתי פרשת קדושי' שהם המצות שהם פרקמטיא של איש הישראלי הנקנה בכסף הוא מה שנתבאר בפסוק כי טוב סחרה של תורה מסחר כסף היינו מה שאמרו חז"ל תלמוד גדול שמביא לידי מעשה

ולכן פרקמטיא של האבל זה הרשע בדבר האבד דקים לן עבירה מכבה מצוה שאם לא ימכור מצות אלו על ידי מצות שיעשה לעומתם יפסיד מהקרן וכן נמכרת על ידי אחרים כמו שאמרו חז"ל אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות עינים רמות והיו לטוטפות בין עיניך הרי פרקמטיא זו נמכרת על ידי מצות אחרים אבל אם לא יפסיד מהקרן לפי כי לא נמצא בידו עבירות אלא שאם ימכרנה עתה ירויח שהרי בעבור כן נמצא עושה מצות ביותר משאם ימכרנו אחר כך שיעבור האבל אסור לפי כי אז אותם המצות שיעשה הם רצויים יותר לפי כי לא השיגו אותם עון אשמה ולכן עתה אסור לו לעשות כך בימי אבלותו:

וכאשר נאמר כי פרקמטיא זו הוא התורה כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה כי לקח טוב נתתי לכם יש לך מקח שבו מטקשין ואין בו וכו' יש בו כסף ואין בו זהב וכו' ולכן יאמר פרקמטיא שלו של אבל לב זה הוא התורה בדבר האבוד שנאמר ולרשע אמר ה' מה לך לספר חוקי שאם לא ימכור העונות שבידו יפסיד מהקרן של תורה שהיה לו מתחלה ולכן נמכרת על ידי אחרים מהם לומדים אותה ממנו ולא יפסיד אבל אם אינו מפסיד מהקרן שאינו מכלל ולרשע אמר ה' ואין תורתו נמאסת אלא שאם ימכרנה עתה וילמד אותה ירויח בה יותר משאם ימכרנה אחר כך אסור ומכל מקום אם שיירות או ספינות באו דהיינו בני אדם או שהם מבקשים לצאת מן העולם ומוכרים בזול תורה או מצוה או לוקחים ביותר מותר למכור ולקנות ע"י אחרים כאמור אפי' שלא לצורך תשמישו בסוד נפש רוח ונשמה שבאים מחדש כי אלו הם שלא לצורך תשמישו אבל נפש רוח ונשמה הקבועי' בו הם לצורך תשמישו אפילו הכי שאינם אלא לעשו' סחור' להשתכר מותר:

[ז] להלוות לעכו"ם בריבית הנה העכו"ם הוא יצר הרע וכמו שאמרו חז"ל גוים יוכיחו שמבטלים לישראל מן התורה להלוות לו בריבית היינו בענין מעשה כמשחז"ל גדולה עבירה לשמה לאותם שרגילים ללוות ממנו בסגנון זה מותר להלוות להם על ידי אחרים משום דהוי דבר האבד או יהיה בסגנון מה שחז"ל אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות הרי כי מלוה האדם המצוה ליצר ברבית לפי שלוקח העבירה ומתקן אותה כי מצוה מכבה עבירה ולכן מותר להלוות להם על ידי אחרים משום דהוי דבר האבד כאמור:

[ח] אי מסיק זוזי באינשי והאידנא משכח להו הנה האדם זה אשר לא טוב עשה בקרב עמיו עדין יש לו מצות שעשה כמו שאמרו חז"ל ריקנים שבישראל מלאים מצות כרמון ואדם זה יש לו זוזים ממעשה המצות בחברת אנשים לקיים מש"ה וחסרון לא יוכל להמנות מי שנמנו חביריו לדבר מצוה אמנם זה נמנה עמהם שהדוגמא דמסיק זוזי

באינשי אמנם האידנא משכח להו ובתר הכי לא משכח להו לפי כי הם פונים לדרכם ואדם זה רוצה לקיים אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות כאשר נתבאר למעלה כי זה המאמר מתיישב במחטיא את הרבים דאע"ג כי חז"ל אמרו אין לו תשובה כדי שלא יהיו הם בגהינם והוא מיסב בגן עדן אמנם יש לו תקנה יעשה כנגדן חבילות של מצות רוצה לומר כנגדן של אותם האנשים החוטאים בחברה אנשי' כדי שיזכה עם אלו ולכן שרי לשדורי עלייהו להועיל לו באחריתו: [ט] כל המצוה אשר צוה הקדוש ברוך הוא על ישראל לטוב להם לעולם ומדקאמר קרא ויעש לאביו אבל שבעת ימים משמע כי כן צריך לעשות ואיכא בזה יקרא דשכיבי המת ניחא ליה בראות כי מרגישי' ומהגשמי על פטירתו מהם ואיכא יקרא נמי דחיי דמתייקירי ביה ולכן נאמר אם יש לוי דין על אדם אינו תובע אותו כל שבעה והוא משום יקרא דשכבי לומר כי כל חמדות העולם הזה ממון וכיוצא אינו נחשב להם במקום פטירתו מהם והחי יתן אל לבו שהכונה בזה לומר כי מה מועיל הממון העיקר הוא תורה ומצוה ענין המועיל שם כי כל המדות העולם הם לשבעה ימים שהם העולם הזה שנברא לשבעה ימים ולא לעולם הבא שלכן אמר החכם שבעה הבלים לומר כי כל מה שנברא בימי בראשית הבל הם והכל כלה ואבד כמה שאמר הכתוב שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ויושביה כמו כן ימותון והאיש הנלבב יבין כי יש בזה ענין המועיל זה יצא ראשונה כי. כל הימים אלו המת הוא נידון בגוף ונפש ולכן הם מתאבלים עליו דאלו הכין לעצמו תורה ומצוה ימלט שנאמר בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך בקבר אשר על כן היו ימי חייו שבעים שנה שיהיה לאדם זמן לעשות זוודין שנאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה מלת בהם להגיד כי נמצא בהם הויה וקיום של שבעים שנה וכדאיתא בזוהר ויקרבו ימי ישראל למות ויקרבו ימי דוד למות כי הימים שהאדם הולך בדרכי יושר בעבודת הבורא יתברך בתורה ובמצוה הימים האלה נזכרים ונעשים בריאות טובות ומתקרבים לפני הבורא ית' ועומדים לפניו לזכרון טוב בהם ואם באולי מת זה הוא חלל רשע אם יש לו דין על אדם זה האבל לב אינו תובע כל שבעה להודיע רחמנותו של הקב"ה כמה ארך אפים לפניו כי אינו תובע דין מן האדם מספר ימי חייו כי מאריך עמו אולי יעשה תשובה בשבעת הימים שהם דוגמא לשבעים שנה לא מפקד דינא עילויה שנא' תשב אנוש עד דכה עד דכדוכה של נפש אז יהיו ימיו קרבים לפניו ית' כדאיתא בזוהר פרשת ויחי דף רכ"א וז"ל תאנא כד בעי קודשא בריך הוא לאתבא רוחיה ליה כל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא אתפקדן קמיה ועאלין בחושבנא וכד אתקריבו קמיה למיעל בחושבנא מית בר נש ואתיב רוחיה

לזה קודשא בריך הוא ההוא הבל דאפיק ונפח ביה אותביה לגביה זכאה חולקיה דההוא בר נש דיומוי אתקריבו גבי מלכא בלא כסופא ולא דחי יומא מנייהו לבד דישכח בההוא יומא דאתעביד ביה חובא בגין כך כתיב בצדיקייא קריבה והיך יקרבון משום דקריבו יומוי קמי מלכא בלא כסופא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי הימים של הצדיקים נמצא בהם ממש ועומדים לפני בוראם לא כן הרשעים כי מונים שנותם וימיהם והם בחוץ כנזכר במאמר ווי לרישיעיא דלא כתיב בהו קריבה והיך יקרבון יומוי קמי מלכא דהא כל יומוי בחובי עלמא אשתכחו וכלם לא יקרבו קמי מלכא ולא אתמנון קמיה ולא אדכרון לעילא אלא אינון שציאן מנווייהו עלייהו כתיב דרך רשעים באפילה וגו' ואמנם אם יעשה תשובה נתקנים הימים וחוזרים ונכנסים לפני הקדוש ברוך הוא ולכן כדי להעיר לב האדם על כל הדברים האלה בא הדין להזהיר אם יש לו דין על אדם אינו תובע כל ז' דוגמא להקב"ה שהוא ארך אפים לרשעים כל שבעים שנה שנאמר תשב אנוש אפי' הוא כאנוש עד דכה לדכאותי' ואם הוא דבר האבד כגון שביקש לילך למ"ה מיינו משחז"ל אומרים לאדם עולם שיצאת ממנו דומה ליבשה וזה דומה לים אם אין אדם לוקח זוודין מן היבשה מהו אוכל בים ולכן הוא אומר שהדוגמא לאדם שנאבד ממנו פתח התשובה כגון שביקש לילך למ"ה כאמור או שעידיו חולים הם המלאכים המלוים אותו כי כאשר יחטא ואשם הם חולים כמו שאמר הכתוב אין חולה מכם עלי עושה מורשה ודן עמו כי כן נמי הקב"ה. עושה מורשה לתבוע מן החוטא כמה מקטרגים וכמה חיות רעות נפרעים ממנו:

[י] כל הדברים שהתירו במועד משום צורך המועד הנה נתבאר למעלה כי הדוגמא ליום טוב ולמועד הוא כשהולך האדם אל בית עולמו לפי כי אין ערך לאותה שמחה כדאיתא בזוהר פרשת תרומה דף ק"ן וז"ל כיון דאתפשט האי גופא מההוא רוחא על יד מלאך המות אזלא ומתלבשא בההוא גופא אחרא דבגנתא דעדן דאפשיט כד אתא להאי עלמא ולית חידו לרוחא בר בההוא גופא דתמן וחדי על דאתפשט מהאי גופא דהאי עלמא ואתלבש בלבושא אחרא שלים בגוונא דהאי עלמא וביה יתיב ואזיל ואסתכל למנדע ברזין עילאין מה דלא יכיל למידע ולאסתכלא בהאי עלמא בגופא דא וכד אתלבשת נשמתא בההוא לבושא דההוא עלמא כמה עידונין כמה כיסופין דילה תמן כו' הנה מבואר מדברי המאמר כמה שמחה יתירה ימצא לאדם כאשר נפטר מן העולם ולכן יצדק לכנות לו שם מועד לעת תמוט רגלו מן העולם ולכן אמר כל הדברים שהתירו במועד בזמן שהוא רגל מועדת משום צורך המועד שהם דברים של שמחה ודאי כלם אסורים באבל היינו החוטא לפי כי אין לו שמחה בצאתו מן העולם אלא צרה ויגון ימצא וכמה

עונשים עד כי שבעה עידנין יחלפון עלוהי וזה אסור אפי' על ידי אחרים והענין מ"ש בזוהר פ' פנחס דף ר"ך וז"ל אין מעשה וחשבון וכו' בשאול אשר אתה הולך שמה וכו' ואפילו צדיקים גמורים נחתין תמן אמאי נחתין בגין דנטלין כמה חייבין מתמן וסלקין לון לעילא ותמן עבדין לון להרהר בתשובה ומאן אינון אינון דהרהרו בתשובה בהאי עלמא ולא יכילו דאסתלקו מן עלמא צדיקייא נחתין בגינהון גו שאול ונטלין לון וסלקין לון מן תמן כו' הנה מבואר מדברי המאמר כי הרשע שמהרהר בתשובה בפרק המיתה אף על גב כי לא יכול להשלים אותו הרהור מועיל לו להצילו על ידי הצדיק שיורד לשאול כשנפטר מן העולם ומעלה אותו משם אמנם אדם זה לא כך עשה ולכן אסור בשמחה ודברים המותרים לעשות במועד אסורים עליו לעשותם אפי' על ידי אחרים לפי כי אחרים הצדיקים אין מעלים אותם משם:

[יא] אבל ששדהו ביד אחרים הוא משחז"ל כל אדם יש לו חלק בגן עדן וחלק בגיהנם זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן שנאמר לכן בארצם משנה יירשו נתחייב נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם ולכן בא הדין מיוסד על עיקר זה מי שיש לו שדה ביד אחרים ושדה זה כינוי לחלק שיש לו בגן עדן המכונה לשדה כמשחז"ל ויהי בהיותם בשדה נחלקו על על ב"ה ועוד אמרו ראה ריח בני כריח שדה מלמד שנכנס עמו גן עדן ואדם זה האבל על מעשיו הרעים ששדכו זה מקום בית המקדש שעוברים משם הנשמות והולכים לשדה של גן עדן ביד אחרים כי זכה ונטל חלקו בגן עדן והוא באריסות או, בחכירות או בקבלנות והענין דוגמא לפי פשוטו האריסי' לשליש או לרביע ממעשיו אשר יעשה לזכות לחלק שלו בגן עדן או דבר קצוב או שקבל עליו כל הצריך להרויח אתו חלק מדרכי החסידות הרי אלו עובדין כדרכן להקב"ה ללמוד תורתו ולעשות מצותיו בימי האבל של בעל השדה כל זמן שהוא הולך בדרכי חשך ואפילו נשלם זמן חכירותם קודם העבודת הקדוש ברוך הוא ונשארו בשדה זה חלק של גן עדן כמו שהיו:

אם האבל זה הרשע הוא אריס בשדה של אחרים שהתחיל לעשות מצות לקנות החלק של חבירו בגן עדן לא יעבוד הוא בעצמו רוצה לומר אינו מועיל לו עבודה של הקדוש ברוך הוא לקנותו מאחר שהרשיע אבל על ידי אחרים מותר שעושה אבלות של מצות עם חבירו לדבר מצוה מותר:

[יג] אם יש שכיר יום הוא מה שנתבאר למעלה גם בחלק ראשון כי האדם על ידי מעשה המצוה קונה רוח חדשה או נשמה אמנם אין זה בדרך קבע כמו אותם הראשונות שבו אלא זה יהיה דוגמא לתוספת נשמה הנמצא בשבת לאיש הישראל לאותו יום בלבד כמשחז"ל וינפש כיון ששבת ווי נפש כך הענין במעשה המצוה בכל יום מן החול וכן

יצדק להיות אדם זה נקרא שכיר יום לפי כי הנה שכרו אתו בכל יום ויום ולכן אם שכיר יום זה הוא עובד שדה האבל לב הוא חלק שלו בגן עדן ואדם זה הוא עושה מצות לקנות את השדה זה אפילו בעיר אחרת הוא הגוף כמשחז"ל אצל עיר קטנה אפי' בגוף אחר לא יעשה ועוד ירצה במאמרו על שכיר יום היינו אדם המקיים משחז"ל הרוצה שיחיה ימית וכן יעשה אדם בעודו עד ירצה כשכיר יומו אם יש שכיר יום בסגנון זה שעובד שדה זה האבל אשר לא טוב עשה ולכן נעשה אבל לב אפי' בעיר אחרת היינו גוף אחר כאמור לא יעשה רושם בחלק אבל לב זה אולי ישוב אל ה' ורפא לו:

[יד] אם יש לאבל לב זה חמור והדוגמא לחלק החומר שהוא מורכב עליו או ספינה היינו הגוף מוחכר או מושכר ביד אחר הוא מש"ה בזוהר פרשת פנחס דף רמ"ז וז"ל ובזמנין דחשך דאיהו יצר הרע מכסה על יצר הטוב דאיהו אור איהו כמאן דתפוס בבית האסורים דרוחא ובזמנא דיתבר בר נש רוחיה בכל איברין דילי' קדם ה' מה כתיב לאמר לאסורים צאו ולאשר בחשך הגלו וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי בעון האדם הגוף וכל האיברים הם תפוסים בבית האסורים דיצר הרע והיינו מ"ש שהיה החמור או הספינה באיזה סגנון שנמצא גוף האדם היה ביד אחרים חרשי משחית בעבור העונות למחצה לשליש ולרביע יש מתירים ויש אוסרים לעשות מלאכה להשתמש בהם כי עדיין יש תקוה אולי ישוב ורפא לו ויוצא מתחת רשותם כנזכר:

[טז] אם האבל הוא אשר לא טוב עשה מושכר לאחר גם הרוח שלו כאמור כמאמר הקוד' לא יעשה מלאכה של תשובה בימי אבלו כי לא יועיל לו: אמרתי לבאר דינים אל לצד עילאה כי מזה תשכיל ותדע כמה החטא גורם דאף על גב כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו אין זה מעם הקדוש ברוך הוא שנאמר הן לא קצרה יד ה' מהושיע רוצה לומר אף על גב כי השיב אחור ימינו מפני אויב אל ישיאך יצרך כי אין שם יכולת להחזירה עד עת קץ אין הדבר כן שהרי אמרו חז"ל אמר הקב"ה כל זמן שאני בבית לא יכנס האויב מה עשה השיב אחור ימינו ונשבע שאינו נזקק לה עוד עד אלף שנים למדנו כי מאלף שנים ואילך בכל יום אפשר להיות גאולה ולכן לא קצרה יד ה' מהושיע חלילה אלא עונותיכם הטו אלה וגו' ולכן אמר אבל זה האמור זה הקב"ה שאמר בשר ודם שהוא אבל כיצד הוא עושה וכו' אם יש לו דין עם אדם היינו אדם בליעל איש און יש לו דין עליו הוא מ"ש בזוהר פרשת משפטים דף ק"ח: וז"ל פתח ר' מאיר ואמר ה' שפתי תפתח וכו' אדני בהיפוך אתוון דינא ובג"ד אמרו מארי מתני' דינא דמלכותא דינא וכו' אל אחר מזיק גזלן רשע ובת זוגיה סם המות נזק שבת בושת ורפוי לשכינתא וכו' מבזין לשכינתא ואמרין איה אלהיך וכו' ובושת דמטרוניתא דאשתארת ערומה מד' בגדי זהב נהרין מד'

טורי אבן בשנים עשר אבנין מרגלן וכו'. הנה מבואר מדברי המאמר כמה מיני עונשים מחוייב סטרא אחרא להקדוש ב"ה ושכינת עוזו והוא אינו תובע דיקיון שלו בעבור מעשה התחתונים וכן איתא בתיקונים ולכן יאמר אם יש לו דין על אדם אינו תובע כל שבעה כביכול כל זמן שנוהג באבילות ואם הוא דבר האבד כגון שביקש לילך למדינת הים הוא ים העליון אוקיינוס המקיף כל העולם או שעידיו חולים אשר מעידים על אדם למעלה שהתרה בו הקדוש ברוך הוא כדאיתא בתיקונים דף י"ט בראשית ירא בשת ודאי ווי ליה לסמאל כד קודשא בריך הוא ייתי למפרק לשכינתא ולישראל בנהא ותבע מיניה ומ"ע ממנן דיליה כל עאקו דעאקו לישראל בגלותא בגין דקדם דגלו ישראל גלי ליה דהוו עתידין ישראל למהוי תחות שעבודייהו ואחזי ליה ולשבעין ממנן דתחותא ידיה אגרא דילהון אי הוו אוקרין ישראל בגלותא ה"ה דכתיב ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ואיהו וממנן דיליה לא עבדין להון יקרא אלא עבדין בהון ובשכינתא קלנא דאמרין לו כל יומא איה אלהיך וגו' ובגין דא וחפרה הלבנה ובושה החמה וגו' אתמר בהון כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה הוא סמאל ובת זוגיה עכ"ל הנה ראיה ברורה. כי סמאל מותרה ועומד מן הקדוש ברוך הוא על כל הדברים ועבר עליהם ועם כל זה הקדוש ברוך אינו תובע ממנו ואף על פי כי הוא הולך למדינת הים העליון כדאיתא בזוהר פרשת ויצא וזה לשונו ותצא לאה דא אימא עילאה לקראתו של ת"ת ישראל ותאמר אלי תבא לאעלא לך תחות גדפאי ולרוואה לך בתפנוקין עילאין וכו' ועם כל זה אינו תובע דין מהם וכן נמי עידיו הם חולים והם שמים וארץ שנאמר אלביש שמים קדרות וגו' ראיתי את הארץ והנה תהו ואינו תובע דין וכל זה גורם עון בית ישראל כאמור כי אין עושה מורשה ודן עמו היינו מטטרון עד לעתיד במהרה כל הדברים שהתירו במועד לענין היחוד משום צורך המועד כלם אסורים באבל כי הנה במועד יש עלייה לעולמות ומה גם ענין ייחוד כדאיתא בזוהר פרשת קרח קריאי מועד קראי כתיב מלכותא קדישא זמין לכל חילהא לאעטרא להו וכו' כלם אסורים באבל אפילו על ידי אחרים כי הנה בימי החול לא נעשה אחת מהנה:

אבל זה כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה עד מתי יהיה אבל זה באבלו ששדהו חקל תפוחין בין אחרים באריסות או בחכירות או בקבלנות והנה אלו השלשה דברים כלם הם בסוד המדה האחרונה בסוד השלשה עולמות שיורדת בהם בסוד הגלות כדאיתא בתיקונים כצפור דא שכינתא נודדת מקינה דא ירושלם ולכן באריסות היינו בבריאה כי שם מתלבשים שלשה מדות שלה כדאיתא בתיקונים תלת ספיראן מקננן בבריאה וכנגד מה שיורד ממנה בעולם היצירה היינו בחכירות ובעולם של העשיה הוא בקבלנות

כי שם חלק אחד ממנה בלבד הרי המדות האלו עובדין כדרכם בימי האבל של בעל השדה כי כן עולם כמנהגו נוהג ואפי' נשלם זמן חכירותם קודם ונשארו בשדה כמו שהיו שהרי נשלם זמן חכירותם שהם אלף שנים של גלות שנאמר ביום חרון אפו ועדיין הם נוהגים בדרכם:

אם האבל הוא אריס בשדה אחרים היינו שדה אדום כמו שאמר הכתוב עני ורוכב על חמור ועל עיר אלין כתרין תתאין לא יעבוד הוא בעצמו אף על גב שנא' רוכב לאו דוקא אבל על ידי אחרים מותר היינו בסוד מה שמתלבש באותם עשר כתרין תתאין דמסאבותא כדאיתא בתיקונים אם יש שכיר יום היינו בסוד מטטרון כדאיתא בזוהר פרשת תצא דף רע"ח. וזה לשונו מטטרון איהי שכר שכיר מחי עלמין שליח דיליה לקבלא ח"י ברכאן דצלותא בכל יומא וכו' וזה השכיר שעובד שדה אבל זה הצדיק אפילו בעיר אחרת דהיינו ביצירה לא יעשה אמנם הייחוד של שדה זו נעשה על ידו אבל העובד הוא הצדיק שנקרא עובד אדמתו כדאיתא בזוהר פרשת אחרי מות תאנא כתיב זממה שדה ותקחהו ה"ה דכתיב וכל חית השדה ישחקו שם ועל דא כתיב זה הים גדול וגו' שם אניות יהלכון וגו' כד"א היתה כאניות סוחר וגו' הנה מבואר מדברי המאמר כי ספינה זו למטה בעולמות והם מושכר או מוחכר ביד אחרים סטרא אחרא למחצה לשליש ולרביע בשלש עולמות הרי זה לא יעשה בימי אבלו של בעל החמור והספינה אם לא ששכרו קודם שהתחיל האבילות שהוא זמן החרבן ועדיין לא כלה הזמן לפי כי קץ וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם אבל אם כלה הזמן אסור כי כן כולם בטלים לעתיד:

אם היה החמור והספינה הנזכר ביד אחרים למחצה לשליש ולרביע בסוד העולמות יש מתירים לעשות מלאכה ויש אוסרים וכפי הדרך האמור יהיה מותר כי עולם כמנהגו נוהג:

אם האבל הצדיק מושכר לאחר היא אשה זרה לא יעשה מלאכה בסוד ויבא הביתה לעשות מלאכתו בימי אבלו של החרבן והגלות אף על גב שנאמר והחזיקה בו ונשקה לו וגו' אינו עושה מלאכה זו כי מפני הרעה זו נאסף הצדיק:

[יז] חזר והגיד על אבל זה הוא החוטא ונפשו עליו תאבל היתה מלאכת אחרים בידו הנה מלאכה זו נאמר שהיה מלאכת שמים אשר על כן האדם יזכה להיות מאותם הנקראים פועל צדק העושים מלאכת הקדש ולכן הקדוש ברוך הוא מודד להם כמדתם הנקראים מלאכה שנאמר פעלת לחוסים בך וכל זה היה ביד אכל זה היינו ברשותו לזכות על החלק הנמצא לו בגן עדן אפילו בדבר תלוש לפי כי כבר נתבאר למעלה למה שאמרו חכמים זכרונם לברכה רשעים בחייהם קרויים מתים אין שם זה בדרך השאלה אלא

בעצם אדם לפי כי כאשר האדם יחשוב לעבור עבירה נעקר ממנו חלק הנשמה כמאמרם אין אדם חוטא שהוא הנשמה הנקרא אדם כנזכר לעיל שלכן ימצא הרהורי עבירה קשים מעבירה ולכן ימצא כי כאשר האדם חוטא יש בו חלק הנקרא תלוש היא הנשמה ונשאר בו חלק הנפש ונקרא מחובר ולכן אמר היתה מלאכת אחרים בידו ברשותו מלאכת מחשבת בתורה ובמצוה אפילו בתלוש חלק הנשמה הנקרא תלוש כאמור כגון לארוג בקבלנות כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה פתחי לי אחותי זה אברהם שאיחה כל באי עולם עם הקדוש ברוך הוא כזה שהוא מאחה את הקרע והיינו מה שאמר כגון לארוג תלוש זו הנשמה ולחבר אותה עם הגוף ובזה חוזר ונארג עם הקדוש ברוך הוא שנאמר רחוק ה' מרשעים בין שלא בקבלנות להרויח חלק שלא בגן עדן לא יעשה הדבר הזה:

[יח] היתה מלאכתו מלאכת שמים מאשר למד תורה ועשה מצות ביד אחרים על דרך יכין רשע וצדיק ילבש בקבלנות נמי בדבר תלוש שנעקר ממנו הנשמה בביתו היינו קרבם בתימו לעולם לא יעשו כי לא לעזרה לו מאחר שהוא חלל שע בבית אחרים דהיינו כחלק שהוא בגן עדן של אחרי' יעשו להרויח גם את שלו כמשחז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו:

[יט] היה לו בנין בבית אחרים כמש"ה כי תבנה בית חדש היינו הבית האמיתי בגן עדן וזה היה בית אחרים בקבלנו' לפי שחטא על הנפש וזה היה לו בחול לפי כי חלל קדש ה' ואפי' בחול המועד שנשאר בו עדין צד של קדושה לא יעשו בו לפי כי אין להם תועלת במלאכ' שהרי נאמר ולרשע אמר ה' מה לך לספר חקי אפילו הוא חוץ לתחום העיר היינו הגוף כמו שאמרו חז"ל עיר קטנה זה הגוף וחוץ לעיר היינו דבר שהוא חוץ ממנו על יד הזולת ואם אלו הקבלנים עכו"ם זה יצר הרע כגון שמגיע לו הנאה מזה הבנין שהוא רע כמש"ה עיר קטנה זה הגוף אנשי' בה מעט אלו האיברים ובא אליה מלך גדול זה יצר הרע ובנה עליה מצודים אלו העונות וכן נמי בנין זה הוא מן העונות מותרים לבנותו בשבת ויום טוב שחל להיות בימי האבל שהדוגמא למה שאומרים לרשע עולם שיצאת ממנו דומה לערב שבת וזה דומה לשבת אם לא טרח מערב שבת מה יאכל בשבת והיינו מ"ש שחל שבת ויום טוב באבל שלו כי יאמרו לו טענה זו אם היא חוץ לתחום העיר היינו חוץ לתחום של הקדושה ואין עיר אחרת שבה ישראל בתוך תחום של אותה בית:

[כ] אם קבלו אחרים לחרוש ולזרוע שדהו הוא חלק הנמצא נו בגן עדן שדה אשר ברכו ה' יש אומרים שמותרים לחרוש ולזרוע במצות ותורה בימי אבלו של הרשע שהוא בעל השדה כי החלק הוא שלו עדיין ויש מי שאוסר: [כא] שני שותפים חנונים הדוגמא ליצר הטוב ויצר הרע שהם שותפים באדם והחנות שלהם פתוחה להרע או להטיב ואירע

אבל לאחד מהם יצר הטוב בעבור האדם אשר חטא על הנפש נועלים שניהם חנותם הוא הלב שלא לעשות עוד השותף מלאכת מחשבת בפרהסיא אבל יכול לעשות בצינעא דברים המועילים בתוך ביתו של גן עדן אפילו בעסק השותפות היינו דברים המועילים לגוף כי שניהם מתרצים בו ואם האבל אדם חשוב בתורה ובמצוה והשותפו' נקרא על שמו שהוא דבר המועיל לנפש שאפי' אם יעשהו בצינעא בתוך ביתו של גן עדן ידוע שיש לאבל חלק בו אסור לשני הוא יצר הטוב לעשותו אפילו בתוך ביתו לצורך גן עדן באותו חלק הנמצא לו שם הוא בית מושב שלו כאמור: נחזור לענין ראשון לענין הנוגע למעלה וכך היה אומר היתה מלאכה אחרים בידו היינו של סטרא אחרא הוא מלאכה שנאמר ויבא הביתה לעשות מלאכתו והוא בידו אם ירצה להניח לעשות אותה ואם לאו פושט ידו הוא מדת החסד ומונע אותם כדאיתא בזוהר פרשת צו דף ל"א ואל זועם בכל יום יעיר בבקר בבקר וזועם למאריהון דדינים המתגברים ומכלל זה הוא מ"ש בזוהר פרשת בלק אשר הלך חשכים דשארי בחיבורא וסיים בפירודא לכן מלאכת אחרים אלו היינו אל אחר ובת זוגו בידו ולכן אל אחר אסתרס ולא עביד פורין כדאיתא בזוהר פרשת משפטים אפי' בדבר תלוש הוא הדבר האמור כי סמאל אל אחר הוא דבר תלוש כי נעקר ממקום קדושתו והפילו הקב"ה ולכן נקרא דבר תלוש כגון לארוג כי כמו שנמצא אורג בסטרא דקדושה כמו שאמרו חז"ל בן יערי אורגים זה דוד המלך עליו השלום שהיו מעלים לו את ההלכה ואורג אותה כמו כן בסטרא אחרא יש אורג כמש"ה קורי עכביש יארוגו קוריה' לא יהיו לבגד ולכן בין לארוג בקבלנות בין של בקבלנות לא יעשה מלאכה זו לעולם לפי שנא' יתפרדו כל פועלי און:

היתה מלאכתו מלאכת שמים ביד אחרי' הנזכרים היינו אל אחר ובת זוגו ונקרא בידו מפני כי צריך לצאת משם כדי שיהיה היחוד כדאיתא בזוהר פרשת תרומה בשעתא דאתת עם עולמתהא לא אתת אלא כמאן דאתת למחמי ביקרא דמלכא עילאה בדין כרוזא כריז צאינה וראינה בנות ציון פוקו למחמי ביקרא דמלכא וכדין לא ניחא ליה למחמי ואתפרש ואזיל ליה כדין עולמתהא מכניסים אותה לחופה נמצא כי מלאכה של הצדיק לקיים מה ש"ה ויבא הביתה לעשות מלאכתו הוא ביד אחרים סמאל אל אחר וכל סטרא דיליה כי לא נעשה מלאכה זו עד שהולך משם והיינו בקבלנות בעבור התמצית שנותנים להם בדבר תלוש הוא המדה אחרונה הנתלשת ממקומה שנאמר כצפור נודדת מקינה לקיים אשר נגזר עליה לכי ומעטי את עצמך בביתו לא יעשה אין בית אלא אשה יתפרדו כל פועלי און בבית אחרים יעשו הייחוד:

היה לו בנין ביד אחרים זה הצדיק יש לו בנין זה בית המקדש ביד אחרים היינו סמאל ובת זוגו והענין מפורש פ' שלח לך דף קס"ו: וז"ל כד אתא צפרא זקף עינוי וחמא נהירו דהוה נהיר ברקיעא מאיך עינוי לתתא אהדר כמלקדמין וחמא נהירו בכל רקיעא דנהיר וסליק בההוא נהירו דיוקנא דביתא בכמא ציורון חדא ר"ש ולפום שעתא איגניז ההוא נהורא אדהכי הא אינון תרין שליחן אתיין וכו' אמרו ליה חמית נהיר יתא ברקיעא אמר לון חמינא אמרו ליה ביה שעתא אפיק תהומא בי מקדשא ואעבריה קודשא בריך הוא בימא רבא ומההיא נהירו דיליה הוה נהיר ברקיעא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר זה כי בית המקדש הוא ביד סטרא אחרא והיינו, מ"ש הדין היה לו לאבל זה בנין זה של בית המקדש ביד אחרים אל אחר בקבלנות בדבר תלוש כי כן נעקר בעונותינו שנא' ערו ערו עד היסוד בה בביתו סטרא אחרא לא יעשה בבית אחרים יעשה היינו כאשר מתעורר סטרא אחרא אז הוא סיבה כי הכלה מסתלק למעלה ונעשה הייחוד: וכן לענין בנין המקדש בביתו לא יעשה אבל בבית אחרים עושה שנא' תחת הנחשת אביא זהב וגו' ובההיא של החסיד שראה מלאכי השרת מנסרין בשער המזרחי והיינו מ"ש אבל בבית אחרי' יעשו ואמנם בנין זה שהיה ביד אחרים הנזכר בקבלנות בחול או בחול המועד והוא בנין הכלה לא יעשו אפי' חוץ לתחום העיר של הקדושה ואם אלו הקבלנים עכו"ם ערביים סטרא אחרא מותרי' לבנותו הבנין של רחל בשבת ויום טוב שחלו בימי אבלו בזמן החרבן כי בימים אלו צריך לבנות הכלה שנאמר ויבן ה' את הצלע לאשה ויביאה אל האדם אף על גב שחלו בימי האבל אם הוא חוץ לתחום העיר של הקדוש' כדאיתא בזוהר יצאו מן העיר דא רזא דמהימנותא כדאיתא ולא אבא בעיר ואין עיר אחרת שבה ישראל סטרא דקדוש' בתוך תחום של אותה בית: אם קבל מאחרים לחרוש ולזרוע שדהו היינו מ"ש המדה אחרונה נקרא גן ונקרא כרם מה כרם צרי' לעבוד ולעדור ולזרוע כך כנסת ישראל ולכן אמר אם קבלו אחרים לחרוש ולזרוע שדהו והם הצדיקי' הנקראים מחצדי חקלא יש אומר שמותרים לחרוש ולזרוע בימי אבלו בזמן החרבן של בעל השדה ציון שדה תחרש ויש מי שאוסר ולא כן הוא כי כל זה נוהג בזמן החרבן. אמנם אינו דרך קבע רק לשעה לפי כי כך אחז"ל כל הדוחק את השעה השעה דוחקתו:

שני שותפים חנונים הצדיק ות"ת ישראל שותפים אירע אבל לאחד מהם שנאמר ויקרא ה' לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק נועלי' חנותם היא הכלה שהיא חנות מיוזנת שלא יעשה השותף בפרהסיא היינו עיקר הדבר מ"ש בזוהר פ' תרומה דף קל"ד. וז"ל אתוון דדכורא לא מתחלפי אתוון דנוקבא מתחלפי וכו' בגין דהשתא ההוא סטרא אחר אתדבק בהדה לאו איהו אחד אלא דאנן מייחדי לה בלחישו כרזא דאתוון אחרנין ואמרי

ועד אבל בזמנא דאתי דיתפרש ההוא סטרא אחרא מינה כדין יתקרי אחד כד"א ביו' ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכו' והנה מבואר הטעם לפי כי בזמן האבל של החרבן נועלים חנותם שנא' וסגרו דלתים בשוק ולכן שנינו יהי ביתך פתוח לרוח' לתקן העדר זה הקב"ה יצדיק נועלי' חנותם כדי שלא יעשה השותף בפרהסיא ולכן שם נאמר ז"ל כיון דאתת לא אתת אלא כמאן דאתת למחמי ביקרא דמלכא ולא יתיר כדין כרוזא כריז צאינה וראינה במלך שלמה פוקו למחמי במלכא דעלמא דיליה כדין סטרא אחרא לא ניחא ליה למחמי ואתפרש מתמן ואזיל ליה כדין עאלין מטרוניתא לחופה וכו' והיינו מ"ש שלא יעשה השותף בפרהסייא מעשה הזיווג אבל יכול לעשות בצינעא בתוך ביתו אפי' בעסק השותפות מתעסק עם הכלה אם האבל אדם חשוב והשותפות נקר' על שמו שאפי' אם יעשהו בצינעא בתוך ביתו אין בית אלא אשה ידוע שיש לאבל חלק בו אסור לשני לעשות אפילו בתוך ביתו ולפי כי כן אבא עילאה אדם חשוב נשבע שלא ליכנס בירושלם של מעלה מפני כי ישראל אינו לכנס בירושלם של מטה ונפסק היחוד העליון והייחוד התחתון מטעם דין זה שהוא אדם חשוב ת"ת ישראל אבל של יעקב הוא נוהג:

[כב] הרי נתבאר למעלה כי האבל הוא הדוגמא לאבל לב מפני עונותינו שראו עליו עד שהוא מת בחייו מתאבל על עצמו ונאסר בענין מלאכה מדה כנגד מדה להיות כי הוא שנא שלח מלאכת ה' התורה והמצוה עד מקום כי נאסר ביד יצה"ר כל איבריו גם רוחו בקרבו כדאיתא בזוהר פרשת פנחס כך לטמע בעון ונשתרש בו עד מקום כי סגר עליו פתח התשובה ונשאר תלוי ברפיון במאסר עונותיו ולכן חזר והגיד דין זה כבוד הבית וכו' כי דברים אלו אינם בכלל מלאכה ולכן יכול לעשותם והנה הדחת כוסות כי יתבונן בזמן שהיה נותן בכוס עינו במעשה או למראית העין שעבר על מה שאמר הכתוב טוב מראה עינים כך אמרו חז"ל טוב מראה עינים באשה מן המעשה עצמו וכבוד הבית הוא בית עולמו והמקביל לו הוא הלב בשני בתי הלב לפנות משם הרהורים רעים והצעת המעו' מענין מש"ה חושבי און ופועלי רע על משכבותם שלשה אלה אין בהם משום מלאכה לאבל וכן מותר לאשה היינו מי שהוא מסטרא דנוקבא או שתשש כחו כנקבה מפני העדר מן המצות הנמצא בו כד"א נשתה גבורתם היו לנשים מותר לאשה זו לאפות ולבשל והיינו מצית הצריכות הנהוגות בימי אבלה לחסרון המצות שנפלו האיברים ביד זקן וכסיל כדאיתא בזוהר כנ"ל וכן אשה המשרתת בבית בעל הבית היינו כי נתגבר עליו יצר הרע עד מקום שנעשה בעל הבית משחז"ל בתחלה נאמר ויעש לאורח הבא אליו ואחר כך נעשה בעל הבית וכה"א מפנק מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון ולפי כי כבד עליה פשע' משמשת לפניו כמש"ה ועבד חפשי מאדוניו האדם יש לו שני אדונים

עושה רצון יוצרו מכעיס את יצרו עושה רצון יצרו מכעיס את יוצרו ולכן יאמר וכן אשה המשרתת בבית בעל הבית אחר ואירעה אבל מצד מעביה לפי שהיתה היא משמשת לפני היצר כאמור ולכן אירעה אבל מותרת לאפות ולבשל ממעשה המצות ולעשות שאר צרכי הבית בין שהיא משמשת בשכר בין משרתת בחינם מן המצית משרתת ליצר הרע אפילו הכי אם יכולה לקיים קצת מצות מותר:

[כג] ההולך ממקום למקום לסחורה הדוגמא לזה הוא ההולך אחר עצת היצר ולכן הלך ממקום למקו' היינו ממקום של הקדושה כמו שאמר הכתוב וממקום קדוש יהלכוך והלך בעונו למקום הנקרא צואה בלי מקום וזה היה לסחורה הניח הסחורה שנאמ' בה כי טוב סחרה מכחר כסף והלך אחר היצר לעשות עמו סחורה ושמע והבין שמועה קרובה מה שעשה עון מקרוב אם יכול למעט שלא לעשות שום עסק באותה העיר היינו הגוף עיר קטנה כי לא ישמע וישתרש בעון מוטב ואם לאו שאם לא יקנה באותה העיר דבר מצוה לקנות בו סניגור אחר להליץ עליו לא ימצא אחר כך יקנה לצורך הדרך כי אורחא רחיקא וזוודין קלילן יקנה דברים שיש בהם חיי נפש להחיו' נפשו מפני שכבר נקרא מת ובזה נאמר עליהם חיה יחיה:

[כד] על כל המתים הם הרשעים הנקראים מתים וכמה מיני רשעים הם ולכן על כל המתים הם האיברים שלו כי כל אחד נקרא מת אחר בעונו כיון שנכנס בו רוח של שיטות מחלק השטן מת הוא בודאי ולכן על כל המתי' האלו רצה למעט בעסק סחורה המותרת לו כי טוב סחרה כגון דבר האבד ואין לך איבוד כאיבוד הזמן רצה אינו ממעט ולמד בתורה על אביו ועל אמו דהיינו בענין המחשבו' רעו' כנ"ל לפי כי המחשבה היא במוח ומשם נמשך טיפת ההולדה כן יצדק לומר על אביו ועל אמו ימעט לפי כי הרהורי עבירה קשים מעבירה: [כה] על כל המתים מן האיברים אשר חטא בהם אסור לילך בסחורה למרחוק עד שלשים יום כי נתן אל לבו העונש הנעשה לרשע שלשים יום בגהינם בגוף ונפש כדאיתא בזוהר פרשת ויקהל דאיכא פרסום גדול בזה ר"ל בעונש זה של שלשים יום כי דנים האדם מעיניו מאזניו מידיו מרגליו לעין כל ובזה ימצא כי יהיה לו הכנעה גדולה על פרסום זה שנידון לעין כל ודומה לשמחה שהולך בשיירה גדולה ושמחים בדרך וזה בשני פנים ראשונה על דרך מה שאמר החכם צרת רבים בחמת הפתאים וממנה יהיה להם שמחה גדולה לפי כי זה הוא להם כפרה על עונותיה' באביו ואמו עד שיגערו בו חביריו וכבר נתבאר כי אביו ואמו הוא דוגמא לענין מחשבות רעות ולכן לא ילך עד שיגערו בו חביריו העושים מעשיו ויאמרו לו לך עמנו:

גם בזה יש דרך ה' להגיד על הדברים שאבל עליון מותר בהם ולכן יאמר כבוד הבית דהיינו כי לא ימצא בבית עליון בית מושב שלו קורי עכביש הלא הם דברי חז"ל שממי' בידים תתפש והיה בהיכלי מלך שממי' זה עשו שנא' ואשי' את הריו שממה בידים תתפש שנאמר ועל חרבך תחי' הידים ידי עשו והיא בהיכלי מלך מלכו של עולם שפשט ידו והחריב בית המקדש והנה מאמר זה ירצה כי חז"ל הודיעו במתק דבריהם דבר גדול כי שממית זה עשו רוצה לומר כדרך שבענין הגשמי ימצא שממית שהוא נכנס לתוך הבית והיא אורגת כך הוא למעלה כביכול ומדשני קרא בדבוריה ולא אמר עכביש כמש"ה קורי עכביש יארוגו לדרש' קא אתי דאע"ג דקים לן כי בעולם האצילות אין שם קליפ' שנאמר לא יגורך רע צדיק אתה לא יגור במגורך רע שממית זו עשו בידים תחפש מן הברכה שברך אותו אביו מדה כנגד מדה לפי שהיה צד ציד בידיו לכן והידים ידי עשו ויש לו אחיזה למעלה מדקאמר בהיכלי בריבוי משמע כי בשני מקדשי' נאחז וכן הוא אומר ביום עמדך מנגד וגו' ולכן יאמר כבוד הבית אין זה מענין מלאכה דאף על גב כי זה הוא עיקר לענין הזווג כי כך האשה הגשמית מכבדת את ביתה אין זה מלאכה והדחת כוסות דהיינו המדה הנקרא כוס שמדיח אותה בסוד כוס של ברכ' שצריך שטיפה והדחה מבית ומחוץ שנאמר ואת דמי ירושלם ידיח מקרבה כי הנה אמר ה"פ שני דברים אם רחץ ה' את צואת בנות ציון הרי מבחוץ ואת דמי ירושלם ידיח מקרב' הרי מבפנים והצעת המטה שהוא במדה אחרונה כדאיתא בזוהר פרשת בשלח דף מ"ד. וז"ל ונשים לו שם מטה ושולח וכסא ומנורה ארבע אלין למה אלא בגין דאינון תיקונא דכנסת ישראל ואלין ארבע בה אינון וכו' ואמנם אמר כל בחינות הללו אינם מכלל מלאכה לאבל עליון כי אין זה מכלל ויבא הביתה לעשות מלאכתו וכן מותר לאשה יראת ה' לאפות ולבשל אין זה מכלל מלאכה הנזכר כי הם ייחודי' אחרים הנעשים על ידו וכן אשה יראת ה' משרתת בבית בעל הבית בית ישראל ואירעה אבל של החרבן מותר לאפות לחם הלחם אשר הוא אוכל ולבשל ולעשות שאר צרכי הבית בין שמשרתת בחינם בין בשכר:

ההולך ממקו' למקו' לסחורה שנאמר דודי ירד לגנו לעולם הזה לרעות בגנים וללקוט שושנים היינו הסחורה של הכלה להרויח שלכן נא' טעמה כי טוב סחרה לכן לא יכבה בלילה נרה כי לא יחסר לה אור שהרי נמצא לה מן האורות שהרויחה מלמט' ולכן אף על גב כי אין לה נר עליון לא יכבה נר התחתון ושמע שמועה קרובה ממה שאמר הכתוב טוב שכן קרוב זה הצדיק שנתגברה הערלה כד"א והנה אשה לקראתו והחזיקה בו ונשקה לו גו' ולכן מפני הרעה זו אשה רעה נאסף הצדיק אם יכול למעט שלא לעשות שום עסק באותה העיר מוטב ואם לאו שאם לא יקנה באותה העיר אותם ניצוצות לא

ימצא במקום אחר יקנה לצורך הדרך עד שתעלה לעולם האצילות ותקנה דברים שיש בהם חיי נפש בלבד. על כל המתים רצה הצדיק למעט בעסק סחורה המותרת לו לעשו' עם הכלה כגון דבר האבד שנאמר הצדיק אבד ונאמר אבדה האמונה ימעט רצה אינו ממעט אמנם על אביו ועל אמו כאשר הגיע להם ההעדר בזמן החרבן ימעט לפי כי כך נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושלם של מעלה וכו' ולכן גם הוא ימעט:

על כל המתים המדות עליונות בזמן שמגיע להם ענין העדר כיצד היינו מ"ש בזוהר פעמי' מכונה ת"ת ישראל בשם יעקב שנא' מי יקום יעקב כי קטן הוא פעמים נקרא ישראל ולכן בזמן שהוא בסוד יעקב אז מגיע העדר למדות שלו וכן בזמן שנקרא יעקב למטה בגשמי נגע סמאל בכף ירכו ואיתא בזוהר נאמר כאן נגיעה כי נגע ושם נא' כל אשר יגע בו הטמא יטמא הא למדת כי זהו סוד המיתה למעלה ולכן נאמר רגליה יורדות מות ולכן על כל המתים אלו אסור עד שלשים יום לילך בסחור' הוא סוד מ"ש בזוהר פ' בראשית דף ו'. וז"ל מן השלשים הכי נכבד אלין שלשים שנה עילאין דאיהו נטיל מנהון ואנגיד לתתא ומנייהו הוא נטיל ואתקרב ועד השלשה לא בא אינון הוי אתיין לגביה ויהבין ליה ברעותא דלבא ואיהו לא הוה אתי לגביהון עכ"ל כונת המאמר בקיצור נמרץ כי שלשים ושלשה שאמר הכתוב מפרש לה הכי כי הכל הוא בסוד ג' ספירות עליונות דהכי קאמר בתחלה מן השלשים הכי נכבד אלין שלשים שנה עילאין הרי בפי' אתמר שכונתו על שלשה עליונות ומ"ש ועד השלשה לא בא רוצה לומר עד עיקר השלשים שהם שלשה לא בא אמנם נעשים שלשים כשהם מתפשטים ויורדים למטה כמ"ש דאיהו נטיל מינהון ואנגיד לתתא אבל הוא אינו עולה אלא השלשה כאמור והיינו מ"ש בדין זה על כל המתים שהם להם ההעדר אסור עד שלשים יום לילך בסחורה ולמה בא השיעור זה של שלשים לפי שמתחסר התפשטות זה של שלש מדו' עליונות להכנס למטה בת"ת ישראל ולהיות בסוד שלשים כל אחת כלולה מעשר והוא הסיבה שנעשה בסוד יעקב שנא' יעקב כי קטון הוא ולכן עד שלשים יום אסור בסחורה לילך למרחוק דאיכא פרסום גדול ודומה לשמחה שהולך בשיירה גדולה ושמחים הרבה בדרך והכתיב דרכי ציון אבילו' מבלי באי מועד והדרכים מבקשים תפקידן כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה אמנם בפחות מזה מותר על אביו ועל אמו כשהם מסתלקים מן העולם הזה אין לדבר קצבה עד שיגערו בו חביריו היינו הקצוות וראוי לתת שיעור בזה ג' חדשים והוא שיעור התפשטות אבא ואימא לאחר שנסתלקו חוזרים ומתפשטים בסוד מש"ה מן השלשים הכי נכבד והשלשה מתפשטים עד תשעים בסוד אות צ' של צלם וסי' ואם שרה הבת תשעים שנה תלד והבן כל זה:

סימן שפא

[א] הנה ענין האבל זה כבר נתבאר הדוגמא שלו דהיינו החוטא שנעשה חלל רשע לכן ונפשו עליו תאבל ואסור בכל ענייני האבל הגשמי ומה גם בענין סיכה של תענוג אסור והדומה לזה הוא ענין לימוד מה שאמרו חכמים זכרונם לברכה אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות עינים רמות והיו לטוטפות בין עיניך אמנם רחיצת כל גופו מן העבירות בסגנון זה אסור והיינו הרחיצה אפי' בצונן כי הוא מצנן עצמו מלעשות עבירה ומקיים סור מרע ובין בחמין שהוא להעביר העונות בסגנון האמור אסור ר"ל כי לא להועיל לו מאחר כי יצא מן הכלל והמית כל האיברים על ידי מעשיו היינו כל גופו לכן לא יוכל להרפא לגמרי בסגנון זה אבל פניו ידיו ורגליו שהדוגמא לענין היזק ראיה אשר חזקו פניהם והסיר מסוה הבושה מעל פניו וידיו לא אסורות לעשות העבירה והיה נותן מעות בידו כמו שאמר הכתוב יד ליד לא ינקה רע והיה קל ברגליו לעשותם יש לו מעט תקנה בחמין אסור אמנם ע"י מעשה מצוה בצונן למנוע עצמו שלא לעשותם עוד מותר ואם היה מלוכלך בטיט וצואה דבר מפורסם לעין כל רוחץ כדרכו ואינו חושש כדי שלא לנעול דלת:

ועוד אפשר להבין על רחיצה זו אסור לרחוץ כל גופו דמאחר כי חטא על הנפש שלכן נפשות עליו תאבל אין מועיל לו תיקון לגוף ונפשו בתכלית החיסרון ולכן אסור לרחוץ כל גופו מבחוץ אפילו בצונן לא מבעיא בחמין מיראת העונש שלא לשמה אלא בצונן כי פירש מן העון אמנם לא לענין תשובה אלא שפירש באקראי בעלמא לא להועיל לו אבל פניו ידיו ורגליו על דרך האמור בחמין אסור שלא לשמה מיראת העונש דפעמים אין פחד אלהים לנגד עיניו וחוזר לסורו אמנם בצונן שפירש לגמרי ונצטנן מלעבור עבירה מותר ואם הי' מלוכלך בטיט וצואה לעין כל רוחץ כדרכו אפי' בחמין מיראת העונש ואינו חושש כדי שילמדו לעשות:

עוד זה מדבר בענין המגיע לחוטא אחד שיוצא מן העולם כי מעשיו גורמין לו העונש שם ולכן אמר רחיצה כיצד אסור לרחוץ כל גופו דהיינו מהעדר מעשה המצות שהם תלויים בגוף לפי כי כן הם רמ"ח מצות עשה כמספר איברים ותיקון זה אינו נעשה בעונש גהינם כאשר ביארתי כי גם שיהיה האדם אלף שני' פעמים בגהינם אינו נברא לו אבר שנתחסר מן המצוה ולכן יאמר נא אסור לרחוץ כל גופו בגשמי לפי כי כן נמי ברוחני אסור לרחוץ כל גופו לא מבעיא בחמין שהדוגמא לגהינם של אש שאינו מוליד בו אבר כאמור אלא אפי' בצונן שהדוגמא לגהינם של שלג כי הוא יותר עונש כמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה ששה חדשים נידונים הרשעים בגהינם של אש וששה חדשים נידונין בגיהנם

של שלג ושם משלימין נפשותיהן אפילו בצונן לא להועיל לו אבל פניו ידיו ורגליו שהם דברים של העדר הנמצאים בו בחמין אסור בצונן מותר ואם היה מלוכלך בטיט וצואה שהם מעשים אשר לא יעשו מן העבירות רוחץ כדרכו בגהינם ואינו חושש לפי כי שם ממרק עונותיו כאמור:

[ב] סיכה כיצד אסור לסוך אפילו כל שהוא והנה ענין הסיכה הוא בשמן של תורה ולכן נמצא חילוק בזה אם מתכוין לתענוג שהדוגמא לזה הוא שלמד תורה להתענג בה לעתיד לזמן התחייה כמו שאמר הכתוב והקיצות היא תשיחך וכן בשכבך תשמור עליך בקבר אפילו כל שהוא אסור דמאחר שהוא חלל רשע ונפשו עליו תאבל תורתו נמאסת ולרשע אמר ה' מה לך לספר חקי אבל אם הוא להעביר הזוהמא של העון מותר כמשחז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ואין צריך לומר משום רפואה דהיינו לרפואת העון מותר כמו שאמרו חכמי' זכרונם לברכה הרי שנכשל אדם בעבירה שחייב עליה מיתה מה יעשה ויחיה אם למוד לקראת דף אחד יקרא שנים ולכן לרפואה מותר כגון שיש לו חטטין בראשו מן המחשבות רעות והגאוה כל דבר של עון הנמצא בראש התורה מכפרת עליו:

[ג] יולדת אבילה שצריכה לרחוץ הנה ענין היולדת הדוגמא לזה הוא עביר' שהוא עושה פירות ויולדת רשעתה והיא אבלה על המעשי' הרעים שצריכה לרחוץ מאותה הטומאה כדי שלא תתפשט העבירה וכן מאן דאית ליה ערבוביא ברישיה מן האמונו' רעות שהם מערבבים רעת האדם מותר לחוף ראשו בחמין היינו יראת העונש דלא גרע מאסטניס האדם השלם דממאיס בכל מידי דמאיס מן העון כי מותר לרחוץ כל גופו לנקות עצמו ולא כל מי שאמר אסטניס אני מתרץ לו אלא דווקא שהוא ידוע ומוחזק שהוא אדם שלם ומתנהג בנקיות מן העונות בכל האפשר ואם לא ירחץ מאותו השגיאות שנפל בו יצטער הרבה ויבא לידי מיחוש מותר:

[ד] מי שתכפוהו אביליו שאירעו שני אבילות זה אחר זה והדוגמא לאדם שעשה עבירה והיא אבל לב מפני שעשה פגם בצד מה בעצמו ותכף חזר וחטא על הנפש קלקלתו תקנתו מותר לרחוץ כל גופו בצונן כאמור שמצטנן ונמנע מלעבור אותה עבירה עוד והיינו לשעה עד כי ישוב אל ה' וירחמהו: [ה] נדה שנזדמנה זמן טבילתה בימי אבלה אינה טובלת הנה ענין הנדה בלי ספק כי הוא מורה על מעשה הרע אמנם כנראה כי אינם דברים חמורים כי נאמר מן המקרא שנא' כטומאת הנדה היתה דרכם לפני ואמרו חכמים זכרונם לברכה מה נדה יושבת עמו בספסל שאינו מתמוטט וישבה עמו היא בכסותה והוא בכסותו וכו' וכן יהיה נמי בדין זה כי אדם זה לא פירש לגמרי מאחר הקדוש

ברוך הוא בעל נעוריה רק הוא חותה לפרקים לתיאבון ולכן באה הדוגמא שנזדמנה זמן טבילתה בימי אבלה לפי כי אדם זה היה פעמים צדיק פעמים רשע ונזדמן זמן טבילתה מן העון בימי אבל שהיא תתאבל על מעשיו אינה סובלת דאיך יתכן ליטהר במעשיו וזה דומה לטובל ושרץ בידו: [ו] אשה לא תכחול ולא תפרקס בימי אבלה ומכאן מודעה רבא לאשר חטא על הנפש צא ולמד מישראל שהם רבים ואינו דומה ליחיד ושם נאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב אמרו כלום אשה מתקשטת אלא לבעלה אם כן מאחר שנאמר כי לא אעלה בקרבך למה לנו עדי זה אם כן כל שכן היחיד החוטא נגד פני עליון ובעונו נסתלק הקדוש' מקרבו שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם של כל א' אם כן בלי ספק כי אסור לעשות הדברים האלה שהם דברים של חסידות כההיא דשרו ליה לרבי זירא לא כחל ולא שרק ויעלת חן דאף על גב כי יש מי שפירש דהיינו בלי דרשה ובלי לימוד הגדה היה שלם אמנם יש להבין כי לא בענייני הלימוד קאמר כי מי ישמע לדבר הזה כי ימצא האדם חסר מאחת מאלה ויהי' מעלה חן אמנם הענין הוא מדבר על מילי דחסידותא כי בלאו הכי היה שלם בתורה וכן נמי ירצה במאמרו אשה מי שתשש. כחו כנקבה כד"א נשתה גבורתם היו לנשים לא תכחול ולא תפרכס דהיינו שיהיה שח עינים מדקדק בדבריו וסביביו נשערה מאד בימי אבלה כי מה מועיל לו לעשות דברים אל ובידו מעשה הרע שכל אלו אסורים ברחיצה כאמור ואשת איש דהיינו כמו ש"ה אלמנה וגרושה וכו' ואיתא בזוהר אלמנה מאותה הנשמה וגרושה דלא עאל לפרגודא ולכן אדם הנמצא בו אחת מאלה אסור לעשות הדברים הללו כי לא להועיל לו אבל אם היא אשת איש כי עדין לא נתרחק' מהקדוש ברוך הוא והיא אשת מי שכתוב בו ה' איש מלחמה אינה אסורה בכל הדברים האלו אלא תוך שבעה לפי דשבעת הימי' היינו ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואיתא בבראשית רבה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם חרץ ימיו של כל אחד וכל אותם הימים ממתין הקדוש ברוך הוא לרשע אם יעשה תשובה אמנם אחר שבעה דהיינו כאשר הולך האדם אל בית עולמו ונותן דין וחשבון לפני הקדוש ברוך הוא שבעת ימים שנידון בגוף ונפש כנ"ל אחר כך מותרת בכל כי חנון ורחום הוא ונאמר כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף סוף סוף האדם נמצא בו חלק ממנו יתברך ונשמות אני עשיתי והם חלק אלוה ממעל ולכן מותרת הנשמה בכולם כדי שלא תתגנה על בעלה זה הקב"ה בעל נעוריה. כלה שאירעה אבל כך אחז"ל ת"ח צריך להיות צנוע ככלה ומה כלה מתקשטת בכ"ד קשוטין כך צריך להיות תלמיד חכם בקי בכ"ד ספרים ולכן באה הדוגמא בזה כלה זו היינו תלמיד חכם שאירעו אבל הוא ענין עון ונפשו עליו תאבל תוך שלשים יום לחופתה מן הדברים

שמענשים עליהם אחרי המות שלשים יום כדאיתא בזוהר פ' ויקהל לחופתה כי כאשר השלם הולך לבית עולמו נקרא יום חתונתו כאשר ביארתי בפסוק צאינה וראינה בנות ציון בנים המצויינים בהלכה במלך שלמה מאן רבנן שיוצאים לקראתו מלאכי שלום ומקדימים לו שלום והקב"ה אומר יבא שלום לפי כי היה משים שלום בפמלייא של מעלה ופמליא של מטה לכן התבוננו ביום חתונתו עם הקדוש ברוך הוא כההיא דאמר יומא דהילולא דרבי שמעון וביום שמחת לבו כי אין לצדיק שמחה כל הימים בעולם הזה אמנם אז הוא יום שמחת לבו ולכן יאמר כלה זו שאירעה ענין אבל מדבר של עון בשגגה היוצאת תוך שלשים לחופתה מותר להתקשט במילי דחסידותא כאמור אפילו תוך שבעה דהיינו שעבר על דבר שנענש החוטא בשבעת הימים בגוף ונפש כדאיתא בזוהר פרשת תרומה בוגרת שאירעה אבל היינו לרווק צדיק שנכשל בעבירה ונפשו עליו תאבל שהוא עומד ותוהה כיון שעומדת להנשא כפי פשוטו ומה גם כי מוכן הוא להנשא עם התורה מותרת בכיחול ופרקוס שהם ענייני החסידות אבל אסורה ברחיצת חמין כל גופה שהיא מיראת העונש וצערת אבלה היינו כי עדיין לא בא לכלל השלימות כמו הבוגרת לכן אסורה אפי' בכיחול ופרקוס מדרכים של החסידות כאמור: הדרי בי לבאר דינים הללו בשורשם למעלה וכך היה אומר רחיצה כיצד אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן כי הנה זה הוא האבל לב פעמים רוחץ באותם י"ג נהרי דאפרסמונא דכיא שנאמר ה' על מים רבים כדאיתא בזוהר בפ' ה' על מים רבים ה' דא חכמה על מים רבים דא בינה כי משם רוחץ כל גופו ת"ת ישראל פעמים במים קרים לקיים מש"ה מים קרים על נפש עיפה פעמים ירחץ במים חמין להעיר הגבורות כדי לדחות סטרא אחרא למטה ולכן אמר אסור לאבל זה לרחוץ כל גופו אפי' בצונן אמנם פניו ידיו ורגליו בחמין אסור לפי שהוא מזיק הגוף ביותר ונמצא מתבטל סטרא אחרא אמנם בצונן מותר בסוד מים קרים ואם היה מלוכלך בטיט וצואה של הקליפה כאשר הם מתגברים ועולים עד למעלה רוחץ כדרכו ואינו חושש שלא לתת להם אחיזה כל כך ביותר:

סיכה כיצד אסור לסוך כל שהוא איתא בזוהר פרשת אמור דף פ"ח. וז"ל כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וכו' האי קרא אוקמוה אבל כשמן הטוב על הראש דא משח רבות קדישא עילאה דנפיק ונגיד מאתר נהרא עמיקא דכלא ד"א דנגיד ונפיק מרישא דכל רישין סתימא דכל סתימין על הראש על הראש ודאי רישא דאדם קדמאה וכו' ולכן הוא אומר סיכה כיצד אסור לסוך אפי' כל שהוא אם מכוין לתענוג דהיינו כי הצדיק כתיש כתישין ואפיק משה רבו מאינון זתין קדישין למיהב לכלה היינו שמכוין לתענוג אבל אם הוא להעביר הזוהמא דסטרא אחרא מותר ואין צריך לומר משום רפואה לאותו

חולה וההיא חולה שנאמר כי חולת אהבה אני כגון שיש חטטין בראשו וממשיך מאותו שמן הטוב על הראש מותר:

יולדת אבלה היא רחל דכתיב ותלד רחל ותקש בלדתה ונא' ויהי בצאת נפשה כי מתה שצריכה לרחוץ מפני שנא' ותקרא שמו בן אוני מותר וכן מאן דאית ליה ערבוביא ברישיה מותר לחוף ראשו להוציא אותם דינים מן השערות כדאיתא באדרא רבא דף קל"א וז"ל בפלגותא דשערי אתחזי חד אורחא דקיק וכו' תאנא בכל קוצא וקוצא מתאחדן אלף אלפין מארין דיבבא ויללא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי נמצא בראש של ת"ת ישראל ערבוביא של אותם מאריהון דיבבא ויללא ולכן אמר מאן דאית ליה ערבוביא ברישיה מותר לחוף ראשו בחמין שורש הדינים דלא גרע מאסטניס בסוד אימא עילאה שמותר לרחוץ כל גופו כי שם הם מים רבים כדאיתא בזוהר פרשת בראשית בפ' ה' על מים רבים ה' דא חכמה על מים רבים דא בינה ולא כל מי שאמר אסטניס אני מתירין לו אלא דווקא שהוא ידוע שהוא אסטניס ומתנהג בנקיות שכן אימא עילאה מתנהג בנקיות כי אין קליפה ולא דבר רע יונק ממנה ואם לא ירחץ יצטער הרבה ויבא לידי מיחוש:

מי שתכפוהו אביליו שאירעו שני אבילות זה אחר זה דהיינו כי ת"ת ישראל הגיע לו אבילות בעבור הכלה שגלתה ואמרה מתה אנכי וגם הצדיק נקרא מת שנאמר כי מפני הרעה של החרבן נאסף הצדיק ולכן מותר לרחוץ כל גופו בצונן מאותם מים קרים עליונים:

נדה שנזדמנה זמן טבילתה לפי שנאמר כטומאת הנדה היתה דרכם לפני מ"ש בזוהר פרשת בלק וז"ל רזא אוליפנא מגו בוצינא קדישא כד איהי סלקא למלקט עינוגין וכיסופין ומומא אשתכח בהו בישראל לתתא כדין אתעדיאת ויתיבת עלה יומין במנין וכו' ולכן אמר נדה זו האמורה שהגיע לה טיפה כחרדל כמ"ש במאמר כדין מטי לגבה טיפה ולכן הגיע לה זמן טבילתה בימי אבלה אינה טובלת עד יעברו הימים אשר נגזר עליה:

אשה יראת ה' לא תכחול ולא תפרקס בימי אבלה הם ימות החול כשיורדת לעשות ייחוד ביצירה בסוד מטטרון כדאיתא בתיקונים מטטרון על ידו מתייחדין צדיק וצדק בשית יומין של חול שכל אלו אסורים ברחיצה ואשת איש בזמן שמתחברת הכלה עם בעל נעוריה אינה אסורה אלא תוך שבעה רוצה לומר כל עוד שהיא עדיין תוך שבעה עולמתאן דמטרוניתא שהם בבריאה וזה סוד משחז"ל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה תאמר גנאי הוא לה וכו' דראוי להבין מה ענין גנאי ימצא בזה מאחר כי זה התבשיל הוא של בית אביה אמנם הענין מתבאר עם זה הדין כי הנה לפי כי בזמן החרבן אמנם אינה יכולה להתקשט תוך שבעה למטה בבריאה בתוך שבעה עולמתאן דילה לא כחל ולא

סרק לכן גנאי הוא לה לשאול מאותם ציקי קדרה מן הייחוד עליון ולכן עבדיה מביאים לה בחשאי אבל אחר שבעה בזמן שעולה למעלה בעולם האצילות מותרת בכל כדי שלא תתגנה על בעלה שלא יאמר לה הסיבי עיניך מנגדי לפי שאין בהם כחל כלה שאירע לה אבל בתוך חופתה היא הכלה הקדושה הגיע לה אבל כאמור במאמר הקודם כד איהי סלקא למלקט כיסופין וענוגין כי אז היא בסוד כלה בחופתה לפי כי החופה היינו מ"ש בזוהר פרשת תרומה דף קס"ט. וז"ל ועשית את הקרשי' כו' כתיב הכא עומדים וכתיב התם שרפי' עומדים אלין קיימין בתיקוני דכלה וסחרן סחרני דחליה למשרי בההוא חופה רוח עילאה וכו' אמר כלה זו שאירעה אבל מפני מעשה התחתונים כאמור במאמר תוך שלשים יום לחופתה היינו שלשה מדות של הזכר כאמור למעלה בפסוק מן השלשים הכי נכבד ועד השלשה לא בא רוצה לומר כי היתה הכלה מתייחדת עם בעלה ומגעת עד ג' עליונות כי אז היא בסוד השלימות לפי כי היא שוה. אליו ואינה חסירה רק הכתר להיות שוה לבעלה ולכן מותרת להתקשט אפילו תוך שבעה עולמתאן דילה בוגרת שאירעה אבל הנה הכלה הקדושה יש בה כמה בחינות כי כבר נתבאר בכמה מקומות כי כל ענין שהוא למטה בגשמי כך יהיה למעלה ברוחני שאלו לא היה לו שורש למעלה לא נהיה הדבר הזה ולכן כמו שלמטה בגשמי ימצא זמנים רבים באשה מזמן שהיא קטנה עד שהיא אשה כך ימצא למעלה והנה הדברים האלה פירש מורי זלה"ה במלת נקבה כי כינוי זה נמצא בו כל הזמנים האמורים כי כל אות מורה על זמן אחד אות נ' של נקבה היינו נערה אות ק' של נקבה היינו קטנה אות ב' של נקבה היינו בוגרת אות ה' של נקבה היינו כשהיא אשה גדולה ולכן חזר הדין בוגרת שאירעה אבל כיון שעומדת להנשא שהרי ניבנית ככל הצריך לה מותרת בכחל ופרקוס אבל אסורה ברחיצת חמין כל גופה כי אין להעביר הזוהמא לגמרי מאחר שהגיע לה אבל צריך לתת להם זאת אחיזה ונערה אבלה כי עדיין אינה בכל השלימות וזה הוא סוד מש"ה וישבו מארץ ישראל נערה קטנה והקשו חז"ל מאחר שהיא נערה כיצד אומרת קטנה ומשני קטנה דמין נעורן אמנם כונת הפסוק להודיע כי כאשר היא נערה עדין ימצא לה קצת דין של קטנה ולכן אסורה בכחול ופרקוס לפי כי אינה שלמה עדיין:

סימן שפב

[א] כבר נתבאר בכמה מקומות כי כל הדברים יגעים שמגיע לאדם צריך להתבונן כי הם תיקון על הכלל ועל הפרט כי כאשר נתבונן בענין אדם הראשון כאשר חטא ואכל מעץ הדעת נאמר וידעו כי ערומים הם ולכן ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם

ואמנם מנעל לא נאמר כנראה לפי שהיה כמו האבל אשר חטא על הנפש לכן ויהלך אט לפי כי כאשר חטא הגיע לו בערך כל האדם כמשחז"ל אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח של שיטות וכאשר נתבאר כי מדקאמר אין אדם חוטא בלשון שלילה היינו ללמד כי הנשמה אינה חוטאת לעולם לפי שמסתלקת כאשר יחשוב האדם לעשות פתגם הרעה כי לכן ימצא כי הרהורי עבירה קשים מעבירה וכן הגיע לאדם הראשון כשגמר בדעתו לאכול מעץ הדעת תכף הלכה ממנו הנשמה כדאיתא בזוהר כדין אבדו זיהרא עילאה דיהב ליה קודשא בריך הוא סוד הנשמ' ולכן אף על גב שנאמר ויעש ה' לאדם כתנות עור אמנם היה יחף בעונו ולכן משבח הקדוש ברוך לישראל אשר עשה להם ואנעלך תחש והיינו מש"ה מה יפו פעמיך בנעלים וזה לא היה לך מאדם הראשון אלא לפי כי את בת נדיב הוא אברהם אבינו עליו השלום שאמר מחוט ועד שרוך נעל וכו'. ובזמן החרבן נתייחפו רגליהם שלכן נאמר ליחזקאל ונעלך תשים ברגלך להורות כי האבל צריך לחלוץ ולהורות את בני ישראל שעתידין לילך בגלות יחפים ולכן לענין הפרט בהגיע אבל לאיש הישראלי נאסר עליו נעילת הסנדל להגיד לעמי פשעם מה גרם להם ובכן ימצא הערה לחוטא כי נפשו עליו תאבל אסור בנעילת הסנדל להיות רמז לאות לו כי כבר ראוי הוא זה הגוף הנקר' מנעל לגבי הנשמה כי הנה הוא חלוץ הנעל כבר נגזרה עליו ובא יבא לא יאחר ולכן זה יהיה דוקא של עור לרמוז מה שאמר הכתוב עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אבל באינפליא של בגד או של גמי או של עץ מותר כי הרמז בזה הוא מה שחז"ל אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה אלא בתחלה היו הנגעים באים על הבית לא חזר בו באים על בגדיו לא חזר בו באים על גופו ולכן זה של עור אסור כנראה כי לא שב אל ה' ולכן דבק בעורו אמנם של עץ מורה על נגעי בתים כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה וכמו שחז"ל מי מעיד באדם קורות ביתו וכאשר אינו חוזר בו בא על בגדיו היינו הדוגמא אנפליא של בגד או של גמי ולכן מותר שאין מנעל אלא של עור ולכן אם הוא של עץ ומחופה עור אסור דהיינו שמחפה עונותיו:

[ב] חיה מותרת לנעול כל שלשים יום אשר נתבאר למעלה כי היולדת הוא דוגמא לעונות אשר יעשה האדם ולמדו ממנו שהוא דוגמא ליולדת היינו חיה כמד"א שאלו נא וראו אם יולד זכר וגו' וסמיך ליה הנני מאכיל את העם הזה פרי מחשבותם דהיינו עבירה שעושה פירות היינו שיולד הזכר ע"י מעשיו הרעים והנה אמר מותרת לנעול כל ל' יום והדוגמא דין הנעשה באדם ל' יום כדאיתא בזוהר פ' ויקהל כל תלתין יומין אחדן בר נש מעינוי מידוי מרגלוי וכו' לפי שהצינ' קשה לה היינו גהינם של שלג ולכן בתחלה יש

לה דין אחר של שלשים יום כדי להקל עליה אחר כן בגהינם של שלג כי שם משתלמים נפשותיהן כמו שאמרו חז"ל:

[ג] כל אדם מותר לנעול במקום שיש סכנת עקרב והדוגמא להיות שנתבאר כי המנעל הוא דוגמא לגוף האדם שנועל הנשמה בתוכו וכן איתא בתיקונים: והכי קאמר זה האבל לב ונפשו עליו תאבל אפילו הכי מותר לנעול היינו שער התשובה כמו שאמרו חז"ל מה יפו פעמיך בנעלים באותו שסגר הדלת וכיוצא בך אף על גב כי החוטא צריך להיות מוכן תמיד אל התשובה כי לא ידע האדם את עתו ימיו כצל עובר הלואי כצלו של כותל או של אילן אמנם כל אדם שיש לו אבל מצד מעשיו כאמור מותר לנעול סגור לבו ולדחות ממנו ענין התשובה מפני סכנת עקרב היינו משחז"ל פ' לפני אידיהן ז"ל לעלוקה שתי בנות וכו' הה"ד כל באיה לא ישובון ואם ישובו לא ישיגו אחרות חיים למימרא דכל דפריש ממינות מאית וכו' איכא דאמרי ממינו' אין מעבירה לא והתניא אמרו יו על אלעזר בן דרדייא שלא הניח זונה שלא בא עליה וכו' הנה מבואר מדברי שלמים אלו כי עבירה ומינות העושה מהם תשובה הוא מת איכא דאמרי ממינות ואיכא דאמרי מעבירה ולכן חזר הדין ואמר כל אדם. שהוא אבל על מעשיו כאמור מותר לנעול לבו מן התשובה במקום דאיכא סכנת עקרב שהוא ממית ולכן צריך לעשות תשובה בדרך כלל להמלט מן העונש כאמור:

[ד] אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך כי שניהם נמצא בהם חטא כאמור אמנם היו מהלכין בדרך כי נמצא בהם ענין דרך ארץ מותרים בנעילת הסנדל כאמור להתעכב מלעשות תשובה ולסגור דלתות הלב עד שיבין לעשות תשובה כראוי כדי להנצל מן המות כדאיתא התם:

אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך דהיינו כי נמצא בהם דרך ארץ לפי כי דרך ארץ קדם לתורה כמשחז"ל לשמור את דרך זו דרך, ארץ עץ החיים זו תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ולכן מותרים בנעילת הסנדל דמאחר כי נמצא בהם דרך ארץ ודאי הוא כי יעשו תשובה ולכן מותר להם להיות לבם סגור מן התשובה לפי שעה וכשיגיעו לעיר חולצין הוא משחז"ל לאדם שהי' מהלך באפילה ואינו יודע באיזה מקום מהלך נזדמנה לו אבוקה ניצול מן הקוצים ומן הפחתי' ועדין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים וכו' ולכן אמר הגיע לעיר שהוא יותר הוא דוגמא אל התשוב' והתורה שהם בונים העולם כמש"ה אם ה' לא ישמור עיר היינו נוטרי קרתא ולכן כשהגיע לעיר ומצא תלמיד חכם המלמד להועיל בדרכי התורה והתשובה חולצין מנעל אשר מנעו עצמן מן התשובה והיה נעול לבס חולצין ויש אומרי' שאם היה עיר שרובה כנענים אע"ג

כי נמצא מי שמדריך אותם בתשובה עם כל זה רובה עכו"ם הולכים אחר שרירו' לבם הרע אין חולצין עד שיכנסו לרחוב היהודים אז ישובו אל ה' ונעתר להם ורפאם:
[ה] אם צריך לחלוץ מנעל בבית הקברות שהדוגמא בזה יהיה כי צריך האדם אשר יחטא ואשם ולכן נעשה חלל רשע והוא מטמא בערך בית הקברות צריך לחלוץ מנעל תכף לעשו' תשובה כמשחז"ל אה ראית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בלילה שודאי עשה תשובה ומה גם כי כל אדם צריך להרהר בלבו בלילה ולעשות תשובה מאשר חטא ביום וכדאיתא בזוהר פרשת קרח ואלין אקרון מאריהון דחושבנא כמו ש"ה כי אין מעש' וחשבון בשאול וכו' כי העושה כן אינו פני גהינם:

סימן שפג

[א] לא נעלם מעין הקורא מה שנתבאר עד כמה פעמים כי האדם אשר יחטא נק' מת כמו שאמרו חז"ל רשעי' בחייהם קרויים מתי' כי אין זה בדרך השאלה אלא מת הוא באמת לפי כי הנשמ' הולכת ממנו כמו שנת' כמשחז"ל אין אדם חוטא היינו הנשמ' אמנם נא' נפש כי תחטא ולכן כל זמן שהחוטא במרדו ועודינו לא ישוב לא נשאר בו זולת בחינת נפש והיינו מ"ש האבל שהוא החוטא ונפשו עליו תאבל מפני כי הלכו מאצלה נשמ' ורוח ולכן אסור בתשמיש המט' והיינו מדה כנגד מדה ממש כי הנה הרוח הוא דוגמת הזכר המתחבר עם הנקב' בחינת הנפש להוליד בני' הם המצות שנא' פרי צדיק עץ חיי' מה הם פירותיו שלצדיק הם מצות ומעשים טובים ולכן כמו שנפרד חלק הנשמה או הרוח מן הנפש ואין מוליד בנים כמו כן בגשמי אסור בתשמיש המטה וכדאיתא בזוהר פרשת שלח לך דף קס"ז. וז"ל זווגא דההוא עלמא אתעביד איבא יתיר מאיבא דאתעביד בהאי עלמא בזווגא דילהון בזווגא דההוא עלמא בתיאובתא דילהון בחדא כד מתדבקן נשמתין דא עבדי איבין ובקעי נהורין מנייהו ואתעבידי שרגין ואינון נשמתין לגיורין דמתגיירן וכל הני עיילין להיכלא דא עכ"ל הנה מבואר מדברי המאמר כי זיווג וחיבור הרוח עם הנפש שהם זכר ונקבה ועושים תולדות ונשמות וכאשר האדם בחטאו מבריח ממנו חלק הנשמה או רוח הוא המוליד לכן נמי זה האבל אסור בתשמיש המטה אבל בשאר דבר קורב' מותר אפי' במזיגת הכוס כי יתן בכוס עינו ויתבונן מה גרמו לו מעשיו והצעת המטה כי זה נעשה לפריה ורביה והוא בעונו כפה את המטה לפי כי נשתנה צלם דמות תבניתו על ידי מעשיו כמו שחז"ל אצל נמשל כבהמות נדמו והרחצת פניו ידיו ורגליו כי לבבו יבין מעשיו הפך ממה שאמר הכתוב העז איש רשע פי שישראל יש בהם ג' מדות טובות כמו שאז"ל ה ובעבור תהיה יראתו על פניהם וזה היה רשע בפני

ולא נתבייש מהבורא ולא מן הבריות כההוא דאמר יהיה עליכם מורא שמים כמורא בשר ודם ולכן כסו פניו ב צריך לתקן פנים אלי די הדמעה וכן ידיו שנאמר אם ידיכם דמים מלאו כש נגואלו בדם ואצבעותיכם בעון וכן רגלים ממהרות לרוץ לרעה לתקן ידיו על ידי מה דמים ולרוץ לב"ה לרחוץ פניו ידיו ורגליו מטומאת עונם בין באבילות דידיה בין באבילות דידה והם דוגמא להסתלקות הנשמה או הרוח כי נשאר בחינת הנפש לחוד ולכן נפשו עליו תאבל ומותרת לאכול עמו היינו אכילה רוחנית שנאמר לכו לחמו בלחמי של תורה בקערה היא תמורת מה שעקר הבחינות קדושות ממנו והמשיך בקרבו תמורתם רוח של שיטות שקערורות לכן יתקן לאכול בקערה עקרת הבית היא התורה ומותרת לישן עמו הוא בבגדו והיא בבגדה היינו הנשמה שמרויח בהשאלה על ידי לימוד התורה אינה עמו בקבע אלא הוא בבגדו היינו בגד בוגדים והיא בבגדה אינה נקשרת עמו בבגדו בה ומיהו משום לך לך אמרין נזירא יש להחמיר שלא ישן עמהם במטה כלל כדי שירגיש וישוב אל ה' וירחמהו:

[ב] במה דברים אמורים בשאר אבילות של שאר עבירות אבל אם מת אביי של חתן דהיינו שחטא במחשבה היינו אביו כי משם ההולדה של המעשה דוגמא לבנים לפי כי חטא המחשבה חמור מאד ואמה של כלה הוא ההרהור שבלב שמכניסין את המת לחדר היינו היצר הוא חדר שבלב שנאמר ולב כסיל לשמאלו כמשחז"ל זה היצר הרע וכאשר אינו מתפשט והוא אסור שם כמש"ה לאסור מלכיהם ויסר כחו מעליו אחר כך מכניסין את החתן ואת הכנה לחופה והדוגמא לחלק הנשמה או הרוח שהלכו ממנו בעונו ובועל בעילת מצוה עם הנפש השוגגת מתחבר עמה ופורש ונוהגים ימי המשת' אח"כ מאחר אשר יעשה תשוב' נחשב לו אותם הימים שהרשע נידון בהם שבעת ימים כמש"ה והפכתי חגיכם לאבל עתה חזר ונעשה ימי משתה ושמחה ואחר כך שבעת ימי אבלות ונפשו עליו תאבל מענין החרטה על מה שעשה מן הרעה בתחילה כנ"ל ואסור להתייחד עמה בדרך קבע עדיין אלא הוא ישן בין האנשים חלק הנשמה והיא ישנה בין הנשים חלק הנפש אבל אם כנס לחופה ועל ידי התשובה חזר חלק הרוח בקרבו והתחילו ימי המשתה שלו כאמור ואחר כך מת לו מת בא לידי עון בשגגה היוצאת מותר להתייחד עמה הרוח עם הנפש כמו בשאר אבלות שהוא חוטא ועכ"ז אין נעקר עדיין בחי' הרוח והוא שבעל ונתחברו זה עם זה אבל אם לא בעל כי לא עשה מעשה להתחבר חלק הרוח עם חלק הנפש אסור להתייחד עמה כל ימי האבל כי נפשו עליו תאבל בין בחול בין בשבת כי אין נכנס בקרבו תוספת שבת בעבור מעשיו הרעים כאמור:

סימן שפד

[א] אשר חז"ל הגידו בתורה בנביאים ובכתובים מצינו שאין הקדוש ברוך הוא חפץ בתורתו של הרשע בתורה מנין שנאמר וטמא טמא יקרא וכו' גם בכתובים שנאמר ולרשע אמר ה' מה לך לספר חקי ועוד אמרו חז"ל ה"פ כתוב במצורע תורה וכו' מלמד שהרשע עובר עליהם ואיתא בזוהר פ' תזריע דף מ"ו. וז"ל ות"ח בגין דהאי נפש חיה איהי קדישא עילאה כד ארעא קדישא משכא לה בגווה ואתכלילת כדין קרינן לה נשמה ודא איהו דסלקא לעילא וממללא קמי מלכא קדישא ועיילא בכל תרעין ולית דימחי בידהא ועל דא אתקרי רוחא ממללא דהא כל שאר נפשתא לית לון רשו למללא קמי מלכא בר האי ועל דא אורייתא אכריזת ואמרה נצור לשונך מרע וכתיב שומר פיו ולשונו בגין דאי שפוותיה ולישניה ממללן מילין בישין אינון מילין סלקין לעילא ובשעתא דסלקין כלא מכריזין ואמרין אסתלקו סוחרניה דמלה בישא דפלניא פנון אתר לארחיה דחויא תקיפא כדין נשמתא קדישא אתעברת מיניה ואסתלקת ולא יכלא למללא כד"א נאלמתי דומיה החשתי מטוב וההיא נשמתא סלקא בכיסופ' בעאקו דכלא ולא יהבין לה אתר כמדלקדמין ועל דא כתיב שומר פיו ולשונו וגו' הנה מבואר מדברי המאמר כמה גורם לשין הרע והדומה לזה נבלות הפה ושבועת שוא וכיוצא ולכן חזר הדין אבל כל שבעת הימים אסור לקראת בתורה והדוגמא לחוטא כי נפשו עליו תאבל כל הימים בעולם הזה וגם עד מלאת לו שבעת ימים דוגמא לימי חייו שהם שבעים שנה וכאשר עודנו לא ישוב ונעשה מת בפועל אז אחר כך דנין אותו שבעת ימים בתחלה בדין חיבוט הקבר וכיוצא ולכן גם בגשמי אסור כל שבעה ימים אסור לקראת בתורה גם בנביאים וכתובים משנה גמרא הלכות אגדות ואם רבים צריכים לו להתלמד מותר ובהשוואה אחת יהיה נמי ההוא צורבא מרבנן דסנן שימעניה כי אסור ללמוד מפיו תורה שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם הרב דומה למלאך ה' תורה יבקשו מפיהו ואי לאו לאו אמנם אם רבים צריכים לו לומדי' עמו ובלבד שלא יעמיד תורגמן שהוא דרך כבוד לו והוא לא כן מכבד התורה ומחלל כבוד המקום ולכן יאמר לאחר והאחר למתורגמן והמתורגמן ישמיע לרבים והכל להודיע סורחנו בקהל עם לפי כי היה לו להיות תורגמן להחזיר לרבי' בתשובה והוא הכשילן:

[ב] אם האבל כהן חזר והגיד על ההוא צורבא מרבנן אשר חטא על הנפש עד מקום שנקרא אבל לב ונפשו עליו תאבל לפי כי הלכו ממנו החלק הנשמה וחל הרוח והיינו מ"ש אם האבל כהן מפורסם בתורה ובעבודה ואין בבית הכנסת כהן אחר וידע בתורה אסור לו לעלות לקרא בתורה ואינו דומה לדין הקודם דהתם אמר אם היו רבים צריכים

לו להתלמד מותר אבל בדין זה אף על גב כי לא נמצא שם כהן היינו מלמד הוא לשמה אבל אחר כך נמצא ולכן אסור לו ללמד תורה אף, על פי שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו זה יהיה כאשר מלאך ה' צבאות הוא וכהן זה לא כן הוא ולכן אסור בתורה:

[ג] אם אין שם מי שיתפלל אשר חז"ל הגידו כי לעולם יהיה האדם מתפלל על הרשעים שיעשו תשובה כמו שהיו עושי' הראשונים ועל עיקר זה הוא אומר אם אין שם מי שיתפלל להוציא את הרבים ידי חובתן היינו מרשעתן לשון תרגום חטא חובה ולפי כי הן רבים עתה אשר חוטאים כי לכל העם בשגגה שנא' אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא יכול האבל זה החוטא להתפלל עליהם להוציאן מחובתן של העון וביותר יצדק ממשחז"ל כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה:

[ד] אבל מותר לקרות באיוב והענין כי נתנו לו מקום להרגיש במעשיו ולשוב אל ה' ראשונה יתבונן מה הגיע לאיש שהעיד עליו הכתוב שהי' תם וישר ירא ה' וסר מרע ובכל זאת מה הגיע לו תחלה בנכסיו אח"כ בבניו ובנותיו אחר כך הגיע בעצמו ובבשרו כמשפט הרשעים כי תחלה נפרעים מממונו ואחר כך מבניו ואחר כך ממנו ולכן יקרא באיוב לתת פתח לפניו לעשות מיראה ויקרא קינות כי יבין שהרי הוא מעותד אל המות ובדברים הרעים שבירמיה כי יתבונן עה הגיע לרבים מכל שכן ליחיד ובהלכות אבילות יתבונן כי סוף אדם למות והני מילי בינו לבין עצמו אבל אינו לומד עם אחרי' לתת לפניו רמז כי כל זה ימצא תקנה לחוטא על הנפש אבל המחטיא את חבירו הוא רע ביותר ואינו בכלל' תקנות אלו האמורים רק הוא לבדו לומד והם יושבים ונושאים ונותנים בהלכות אבילות ואם טעו היינו שהגיע חטא לידם משיבן בשפה רפה להודיע כי הוא חטא לה' ואין לו פה להשיב והוא אינו שואל כדי שיתבייש ממעשיו והני מילי כשאין רבים צריכים לו כנ"ל אבל אם רבי' צריכים לו שהדוגמא הוא המחטיא את הרבים ולכן צריכים לו כמשחז"ל המחטיא, את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה כדי שלא יהיה הוא בגן עדן והם נידונים בגהינם ולכן רבים צריכים לו לעשות תשובה עמו כדי לזכות כלם כמו שנתבאר כמשחז"ל אם עשית חבילות של עבירו' עשה כנגדן חבילות של מצות רוצה לומר כנגדן של הלומדים ממנו לעשות עבירות ולכן אפי' בהלכו' אחרות מותר ללמדם כדאמרן:

[ה] אבל שיש לו בנים קטנים דהיינו החוטא כי לא נשתרש במעשה הרע כי עדין לא הלכו ממנו בחינת רוח ונשמה אבל מחמת העון נקרא בני' קטנים כד"א קטונתי מכל החסדים אין לו לבטלם מלימודם לפי כי עדין לא הגיע לכלל מה שאמר הכתוב ולרשע

אמר ה' מה לך לספר חקי ובפרט אם בא לכלל ג' עונות שמוחל לו הקב"ה שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש וגו':

סימן שפה

[א] אשר חז"ל הגידו כי אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים אינו מנסה אלא את הצדיקים שנאמר והרשעים כים נגרש משל לפשתני ולזגג ולבעל הפרה וכו' וביארתי במאמר כי למה אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים שהרי אנו רואים בחוש כמה רשעים שיש להם יסורים שהרי נמצא רשע ורע לו ואתה אומר אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא בא להודיע עיקר אחד כי למה ימצא רשע ורע לו ורשע וטוב לו לפי כי אין הקב"ה מנסה את הרשעים דפקר טפי שנא' והרשעים כים נגרש וגו' ויגרשו מימיו רפש וטיט כך יהיה זה הרשע על ידי הייסורי' פקר טפי ויהיה פיו רפש וטיט שהחזיר ולכן אין שלום אמר אלהי לרשעים כי הייסורים נקרא שלום צא וראה מי מרצה הבן אצל אביו הייסורין ולכן נקרא שלום ולכן אין שלום זה אמר ה' לרשעים חלק אלו אמנם הרשע שחוזר בו על ידי הייסורים מי סר אותו הקדוש ברוך הוא ולכן חזר הדין אבל אסור בשאלת שלום לפי כי אבל זה דוגמא לחוטא מאחר כי אין מיתה בלא חטא ומה גם החוטא הנקרא מת לא יתכן להיות מת בלא חטא ולכן אבל אסור בשאלת להודיע שלום כי אין שלו' אמר ה' לרשעים כי אין הקדוש ברוך הוא מנסה לרשעים כאמור כיצד שלשה ימים הראשונים אינו שואל בשלום כל אדם כדי שישים אלו הדברים על לבו כי אם באולי לא הגיע עליו דין שמים בממונו ולא בגופו לא לשבח היה לו הדבר הזה אלא מפני שהוא מכלל הרשעי' שאין הקדוש ברוך הוא מנסה אותם אמנם סוף כי ימות בעצם תומו שלאנן ושליו ונידון שם באותם שלשה ימי' בחיבוט הקבר כמשפט הרשעים ואם אחרים לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלימו כי הדוגמ' נמי הוא על הדרך זה כי אחרים אינם יודעים מה מעשיו ולכן שאלו בשלומו לא ישיב להם שלום אלא יודיעם שהוא אבל ונפשו עליו תאבל משבעה עד שלשים שואל בשלום אחרים שהם שרויים בשלום מפני מעשיהם הטובים שמקיימים דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא והבאת שלום בין אדם לחבירו ואין אחרים שואלים בשלומו לתת רמז כי הוא מכלל הרשעים שאין הקדוש ברוך הוא מנסה אותם שלכן נמנע מהם השלום כי שני חלוקו' הללו פירש אותם איוב בתרעומת שלו שנאמר הלאל ילמד דעת וכו' כי נתבאר בפי איוב כי בא להודיע כי יש ב' חלוקות מנגדות רשע ורע לו ורשע וטוב לו מהו כן ולכן אמר הלאל ילמד דעת כן אדם קרוץ מחומר והוא רמים ישפוט מפני מה ימצא רשע וטוב

לו זה ימות בעצם תומו כלו שלאנן ושליו עד פרק המיתה עטיניו מלאו חלב כי מעולם לא באו על גופו ייסורין וזה ימות בנפש מרה רשע ורע לו ולא אכל בטובה כמו שאמרו חז"ל מי שעונותיו מרובים מזכיותיו נותנים לו טובה בעולם הזה כדי ליפרע ממנו משלם לעולם הבא וזה נשתנה לרעה ולא אכל בטובה יחד על עפר ישכבו בהשואה אחת מהו כן ולכן אמר הן ידעתי מחשבותיכם כי יש לכם להשיב כי זה הרשע שעתיד לחזור בתשובה נותנים לו ייסורין כי זה הוא כונת החכם מ"ש גם את הרשע ישפוט האלהים והרשע דפקר טפי אין הקדוש ברוך הוא מנסה אותו כאמור ולכן מזימות עלי תחמוסו להביא אותו בכלל החוטאים בנפשותם מחלק שהייסורין מועילים בהם להשיב אותם בתשובה לא כן הוא כי אנכי לא מריתי ולכן מה יש לך לומר מה שאמר הכתוב הלאל ילמד דעת בן אדם קרוץ מחומר הנה זה יהיה מכלל רשע וטוב לו ולכן חזר הדין משבעה עד שלשים שואל בשלום מי שהוא בשלום ולפי כי שלשים יום האדם נידון בגהינם גוף ונפש יחדיו אין שואלים בשלומו אחרים ומשיב למי ששואל בשלומו לאחר שלשים יום הרי הוא כשאר כל אדם אם אין מועיל בו כל הערות הללו מה מועיל כי נפגע בו יותר מזה במה דברים אמורים בשאר קרובים שהדוגמא על כל חטאת האדם העושים העדר לכל האיברים הפנימים הנקראים קרובים שחיי האדם תלוי בהם אמנם על אביו ועל אמו שהוא דוגמא למחשבה רעה והרהור שנאמר בהם חושבי און ופועלי רע על משכבותם שואל בשלום אחרים אחר שבעה כאמור ואין אחרים שואלים בשלומו עד שנים עשר חדש להיות לאות לבני מרי כמו שאמרו חכמינו ז"ל משפט רשעים בגהינם שנים עשר חדש:

[ב] המוצא את חבירו אבל בתוך שלשים יום הדוגמא בזה יהיה לאדם שטוב לפניו ונכנס בלבו הרהורי תשובה ולכן מצא את חברו היינו חבר טוב היינו יצה"ט היה אבל על אשר לא טוב עשה אדם זה וכן היו כל הנלוים אליו כמש"ה ואשלם ניחומים לו ולאביליו הם המלאכים המלוים אותו כדאיתא בזוהר ולכן אמר המוצא את חבירו זה אבל ונפשו עליו תאבל בתוך שלשים יום דהיינו כי היה מתייירא מן העונש של שלשים יום שנידון האדם בגוף ונפש כדאיתא בזוהר פרשת ויקהל מדבר עמו תנחומים לקיים מה שאמר הכתוב ואשלם ניחומים לו ולאביליו ואינו שואל בשלומו כדי שיתן בדעתו כי הוא מסוג הנאמר בהם אין שלום אמר ה' לרשעי' לאחר שלשים יום שכבר עבר עליו יראת העונש ולכן שואל בשלומו לרמוז כי הנה הוא מוכן להיות בשלום עם הקדוש ברוך הוא באיזה צד שיתראה בעיני השגחת הבורא ע"י יסורין וכיוצא ואינו מדבר עמו תנחומין כדרכו אלא מן הצד לפי כי הימים הראשונים יפלו שמדבר תנחומין להזכיר

מש"ה ואשלם ניחומים לו ולאביליו אבל עתה כבר עברו ימי בכיתו ואותם מלאכים המלוים אותו אינם מתאבלים עוד עליו כדי לדבר על לבם דברי תנחומין ולכן אינו מדבר עמו תנחומין כדרכו אלא מן הצד שאינו מזכיר לו שם המת כלל שלא להעיר על מה שחטא אלא אומר לו תתנחם מתה אשתו ונשא אחרת והדוגמא לזה כאשר יחטא איש והולכת ממנו הנשמ' וכאשר נתן אל לבו לשוב אל ה' בתשובה מרויח נשמה אחרת היא האשה אשר הוכיח ה' ליראי שמו ולכן אמר מתה אשתו ונשא אחרת לפי כי על ידי הנשמה עושה אדם צרכיו וכדאיתא בזוהר פ' משפטים דף צ"ו וז"ל וכי ימכור איש דא קב"ה את בתו דא נשמתא קדישא לאמה למהוי משתעבדא בינייכו בהאי עלמא וכו' ולכן יאמר מתה אשתו ונשא אחרת אינו נכנס לביתו לדבר עמו תנחומין חבר טוב זה דמאחר שכבר הגיע למדה זו שהרויח נשמה אחרת הס שלא להזכיר ענין תנחומין כי זה יהיה לאדם רשע שנאמר ואשלם ניחומים לו ולאביליו מצאו בשוק כי שם אין אשתו עמו והדוגמא למי שלא היתה עמו חלק הנשמה בקבע ולכן פעמים אינה עמו ולכן אומר לו תתנחם בשפה רפה ובכובד ראש כמי שהוא מסופק בדבר אם נתיישב בדעתו וכוון לבו לשמי' לקנות לו נשמה חדשה כאשר תיקן מעשיו אם לאו ולכן צריך לומר לו תנחומין שנאמר ואשלם ניחומים לו ולאביליו ולכן אומר לו תנחומים בשפה רפה ובכבד ראש אבל אם לא נשא אחרת כי עדין לא קנה נשמה אחרת אחר שחטא ונאבד ממנו הנשמ' עדין לא תיקן מעשיו ולא חזרה בו הנשמה לכן מדבר עמו תנחומין עד שיעברו שלשה רגלים אות הוא לשלש זמנים כי ראוי לאדם לעשות תשוב' היינו מש"ה וזכור את בוראך בימי בחורותיך הרי שני ימי' עד אשר לא יבאו ימי הרעה הרי שני ימים אחרים הרי הם ארבעה ימים והם זמנים שראוי לאדם לחזור בו אמנם זה לא זכר לעשות תשובה בשלש זמנים מאלו לכן אין מדבר עמו עוד תנחומין חבירו יצר הטוב המדבר עמו לפי כי מה הנאה ימצא לו כאשר ידבר עמו תנחומין שהרצון הוא להעיר לבו על מה שנאמר ואשלם ניחומים לו ולאביליו כדי שיעשה תשובה ומאחר שעבר עליו כל שלשה זמנים הללו ולא שת לבו גם לזאת ברוב דברים לא יענה ולכן אין מדבר עמו עוד תנחומין ועל אביו ועל אמו דהיינו בעון המחשב' והרהור רע דהיינו חושבי און ופועלי רע על משכבותם כי זה חמור ביותר כנ"ל ולכן יאמר על אביו ועל אמו מדבר עמו תנחומי' כל שנים עשר חדש להעיר לבו על משחז"ל משפט רשעים בגהינם שנים עשר חדש לאחר שנים עשר חדש מדבר עמו מן הצד כי מאי דהוה הוה:

[ג] מקום שנהגו לשאול בשלום אבלים בשבת שואלים והדוגמא לזה הוא מה שאומרים לאדם בלכתו מן העה"ז וטוען הניחו אותי ואעשה תשובה אומרים לו עולם שיצאת ממנו

דומה לע"ש ועה"ז דומה לשבת אם אין אדם טורח בע"ש מה יאכל בשבת ולכן יאמר מקום שנהגו להיות שואלים בשלום אבלי' בשבת שואלים שהדוגמא לאותו שלא טרח בערב שבת כי אין לו מה יאכל בשבת ודבר זה ימצא בו דבר והפכו כי ענין שאלת שלום משמע על רשע וטוב לו דאף על גב כי לא ימצא לו מאומה לשבת הנה הוא בשלום מכל עבריו בגופו ובממונו ומי שאינו שואל בשלום בשבת משמע על רשע ורע לו כי אין לו שלום או בממונו או בגופו הרי כי מאחר שהוא חלל רשע אבל לב ונפשו עליו תאבל לפי שנאבד ממנו חלק הנשמ' או הרוח ולכן אמר כי דבר זה יהיה כפי המנהג מקו' שנהגו להיות שואלים בשלום אבלים בשבת שואלים ואמנם כאשר נתבונן יש ספק גדול בזה דמאחר כי זה מת הוא מצד העון מספקא לן אם נמצא בו ענין חילול שבת וכבר נתבאר בזוהר פרשת תרומה כי בכל מעלי שבתא כרוזין אזלין בכל רקיעין אעדו דיני דחייביא דהא אתקדש יומא ומלכא קדישא אתא והוא אגין על כלא ואז כבה אש גהינם והרשעי' נתן להם רשות ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים הם מחללי שבתות בפרהסייא כנזכר שם כי תולעתם לא תמות מן הגוף ואשם לא תכבה מן הנפש ולכן מקום שנהגו להיות שואלי' בשלום אבלים בשבת שואלים דמשמע כי לאחר מיתה יהיה לו שלום בשבת יען נמצא בו דבר טוב, שאינו מחלל שבת בפרהסייא ולכן גופו ונשמתו יהיה להם שלום והם נינוחים מדין גהינם בשבת וכתב רמב"ם ז"ל שהאבל נותן שלום לכל אדם בשבת שהוא מכלל דברים שבפרהסייא ואמת הדבר ובדרך זה בא אל נכון נמי כי זה מורה כי בטוח הוא שיהיה לו שלום דאע"ג כי הוא חוטא אמנם הוא שומר שבת מחללו בפרהסייא ולכן נמצא שהוא שוה לכל אדם והוא עמהם בשלום בשבת:

סימן שפו

[א] מאז מעולם כאשר עבר אדם על הצווי וחוה גרמה מיתה לעולם ונתקללה נמי בעטיפת הראש ומה גם כי כאשר חטא ישראל חזרו והמשיכו המיתה בעולם ולכן נאמר הורד עדייך מעליך אותם עטרות שהלבישו אותם מלאכי השרת כדאיתא פר"ע בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ק"ך ריבוא מלאכי השרת והלבישו אותם עטרות וכאשר חטאו ירדו מלאכי השרת ופרקום ולכן נמי בא החיוב על עטיפת הראש האבל וביותר ימצא החיוב על החוטא על הנפש כי נפשו עליו תאבל ואיתא בזוהר פרשת בלק דף קע"ז: וז"ל פתח ואמר החכם עיניו בראשו וכי באן אתר עינוי דבר נש דילמא בגופיה או בדרועי' דאפיק לחכם יתיר מכל בני עלמא אלא קרא הכי הוא ודאי דתנן לא יהך בר נש בגילויא דרישא ארבע אמות מ"ט דשכינתא שרייא על רישיה וכל חכים עינוי ומלוי

בההוא דשרייא וקיימא על רישיה וכד עינוי תמן לינדע דההוא נהורא דאדליק על רישיה אצטריך למשחא בגין דגופא דבר נש איהו פתילה ונהורא אדליק לעילא ושלמה מלכא צווח ואמר ושמן על ראשך אל יחסר דהא נהורא דעל רישיה אצטריך למשחא ואינון עובדין טבאן ועל דא החכם עיניו בראשו ולא באתר אחרא עכ"ל הנה מבואר מדברי המאמר כי האיש הישראלי שכינה על ראשו ולכן אסור בגילוי הראש וכההיא דאמרו לה כלדאי ברך להוי גנבא אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתהוי אימתא דמארך עלך ולכן בא החיוב על האבל הגשמי בעטיפת הראש דמאחר כי זה האבל שהגיע לו הוא מחמת עון כמ"ש ר' אמי אין מיתה בלא חטא וכאשר חטא ה' סר מעליו ודאי ולכן חייב בעטיפת הראש כדי להחזיר עליו יראת ה' והשכינה על ראשו כאמור ולכן חזר הדין אבל חייב בעטיפת הראש דהיינו שיכסה ראשו בטלית או בסודר ויחזיר קצתו על פיו ועל ראש החוטם מדקאמר רחמנא ליחזקאל לא תעטה על שפם מכלל דכוליה עלמא מחייבי ונא' אבל וחפוי ראש למדנו שהעטיפה צריכה שתהיה על השפה ועל הראש ולכן חזר הדין איזו היא עטיפה שחייב בה האבל היינו שיכסה ראשו בטלית או בסודר ויחזיר קצתו על פיו ועל ראש החוטם וביותר ימצא החיוב על האבל לב כי נפשו עליו תאבל אשר חטא על הנפש מאחר כי מכף רגל ועד ראש אין בו מתום והני מילי שצריך עטיפה בכל היום אבל כשמנחמין באים אצלו מגלה ראשו לכבודם ואין לשנות כי הם דברי קבלה כאמור:

סימן שפז

[א] איתא במדרש כשנחרב בית המקדש אמר הקב"ה למלאכי השרת מלך בשר ודם שמת לו מת והוא מתאבל עליו מהו עשה אמרו לו כופה את המטות אמר להם כך אני עושה שנא' עד די כרסוון רמיו ולכן אבל חייב בכפיית המטה דיו לעבד להיות כרבו ובשעת שינה ואכילה יושב על מטה כפוייה כאמור אבל כל היום אינו יושב אלא על גבי קרקע ויש לי ללמוד מן המקרא ממה שאמר הכתוב כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב מהו יתיב רוצה לומר מאתר די כרסוון רמיו ישב לו על גבי קרקע כביכול וכאשר ביארתי במאמר שלשה משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי מהו יושב ושואג אלא הרצון לומר יושב על קרקע כביכול וכן המנחמים אינם רשאים לישב אלא על גבי קרקע שנאמר וישבו אתו לארץ שבעת ימים ושבעת לילות ואיתא במדרש ויצא יעקב כד"א ויצא מן בת ציון כל הדרה וכו' וישכב במקום ההוא כד"א נשכבה בבשתינו ותכסנו כלימתנו משמע שישן על גבי קרקע באין מכסה נמי ולכן לפחות יהיה יושב ביום על גבי קרקע כנזכר:

ואיתא בזוהר פרשת נשא דף ק"ל. וז"ל תניא כתיב חזי הוית עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב כרסוון רמיו מאן הוא וכו' אמר רבי יהודה כתיב כרסייא שביבין דינור ועתיק יומין יתיב על האי כרסייא מאי טעמא דתניא אי עתיק יומין לא יתיב על האי כרסייא לא יכיל לאתקיימא עלמא מקמי ההוא כרסייא כד יתיב עתיק יומין עליה אתכפייא האי כרסייא ומאן דרכיב שליט בעידנא דנטיל מהאי כרסייא ויתיב על כרסייא אחרא כרסייא קדמא' רמיו דלא שלטא אלא איהו דרכיב ביה עתיק יומין עכ"ל הנה מבואר מדברי המאמר כמה מן ההעדר נמצא כאשר ההוא כרסייא רמיו והוא עיקר סוד כפיית המטה ועוד איתא בזוהר פרשת ויקרא דף ט"ו וז"ל וכד חובי עלמא סגיאו אסתים עתיקא קדישא ולא משגיחין אנפין באנפין כדין דינין מתערי בעלמא וכרסוון רמיו ועתיק יומין אסתי' ולא אתגליא הה"ד חזי הוית עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב וכו' וכל העדר זה הנעשה למעלה הוא הוא מפני מעשה התחתונים כאמור אמנם יותר מזה נעשה בזמן החרבן מן האבל שהגיע למעלה כדאיתא בזוהר פ' ויחי דף רמ"ב וז"ל כתיב חזי הוית עד די כרסוון רמיו כד אתחרב בי מקדשא תרין כרסוון נפלו תרי לעילא תרי לתתא תרין לעילא בגין דאתרחיק תתא מעילאה כרסייא דיעקב אתרחיקת מכרסייא דדוד וכרסייא דדוד נפלת הדא הוא דכתיב השליך משמים ארץ תרי כרסוון לתתא ירושלם ואינון מארי דאורייתא וכרסוון דלתתא בגוונא דכרסוון דלעילא מאריהון אורייתא היינו כרסיא דיעקב ירושלם היינו כרסיא דדוד על דא כתיב כרסוון ולא כרסייא כרסוון סגיאין נפלו וכלהו לא נפלו אלא מעלבונא דאורייתא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי כל זה הוא יהיה סוד כפיית המטה ועוד איתא בזוהר למלכא דמית בריה וכפה ערסיה ושוי כוכין ודרדרין תחותיה ולכן נמצא חיוב גדול בכפיית המטה אמנם עכשיו לא נהגו בכפיית המטה מפני שיאמרו הנכרים שהוא מכשפות ועוד שאין המטות עשויות כמטות שלהם כדי שיהא ניכר בהם כפייה ולכן כאשר יושב על הארץ מספיק להורות על האבל:

סימן שפח

[א] למדנו שהאבל אסור להניח תפילין ממ"ש הקדוש ברוך הוא ליחזקאל פארך חבוש עליך משמע מינה תרתי חדא משמע דלכוליה עלמא אסור ועוד נלמד כי אסור ללובשם יום אחד בלבד מדקאמר ליה ולחם אנשים לא תאכל דהיינו לאסור עליו אכילה ראשונה מן הזולת ולכן תפילין נמי פעם אחת צוה עליו דהיינו יום ראשון ומה גם כי עיקר האבילות שמרגיש האבל הוא יום ראשון משם ואילך כיון דדש דש וכמו שהקשו על החכם דבדח טובא אמרו לו והא כתיב וגילו ברעדה מקום שתהא גילה שם תהא רעדה

אמר לו אנא תפילין קא מנחנא ואע"ג דהוה מצי למימר שמדבר לעתיד כמו שאמר וגילו ישראל בזמן שנאמר רעדה אחזה חנפים סבירא ליה כי זו הוא דחייה בעלמא אמנם לבישת תפילין צריך שמחה לכ"ע ולפי כי הנחת תפילין צריך שמחה גדולה לכן נאסרו יום ראשון מפני כי נחזור ונלמד מן הקב"ה שנאמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא דמי ללימוד התורה כי כך אמרו חז"ל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ונודע הוא כי מלת בעצמו משמע בעצם אדם שהרי הוא אומר וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך ואין מניח תפילין בראשו ובזרועו ואמנם בעצמו משמע נמי שהוא כינוי כלפי מעלה ולכן ביום שני מותר להניח תפילין עם הנץ החמה כי אז נתחייב לקראת קריאת שמע וחייב לקראת בתפילין כאמור ולענין תלמוד תורה הרי קורא קריאת שמע וכך אמרו חז"ל כל הקורא קריאת שמע שחרית וערבית קיים והגית בו יומם ולילה ולכן אסור בתלמוד תורה כנזכר לעיל:

[ב] מבעי' ליה לאבל ליתוביה דעתיה לכוין לבו כשמניח תפילין ולא יסיח דעתו מהם והם ענין תועלת גדול לאדם כי הנה חז"ל אמרו מת אחד מן המשפחה תדאג כל המשפחה, וכל שבעת הימים כאלו חרבו של מלאך המות שלופה כנגדם וכאשר מניח תפילין הוא בטוח דהא מי שרואה שלובש תפילין בחלום רואה חיים שנ' ה' עליהם יחיו מכ"ש המניח אותם בהקיץ ויותר תועלת ימצא למניח אותם כאשר לבבו יבין מה שביארתי בחלק ראשון בהלכות תפילין כי המניח תפילין הנה שכרו אתו בהווה שקונה נשמה חדשה ולכן מן הראוי כי לא יסיח דעתו מהם כאמור:

סימן שפט

[א] מפני שהנחתי למעלה כי כל הדברים יגעים אשר מתנהג בהם האבל יש בהם רמז לענין אדם הראשון כי הוא אשר הביא מיתה לעולם וישראל שבו על עון אבותם כמשחז"ל בפסוק והמה כאדם עברו ברית ולכן בא בזה הדין הערה על חטאת האדם ראשונים ומה גם לענין האבל עצמו לפי כי אין מיתה בלא חטא ולכן חזר הדין אבל אסור לכבס כסותו כל שבעה ואפילו במים בלבד כי הנה האדם היה לבוש כתנות אור בתחילה כמו שאחז"ל בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב כתנות אור היינו כי מתחילה הלבישם הקדוש ברוך הוא לאדם ולאשתו כתנות אור ולפי שחטאו נסתלק מהם הרוחניות שהוא אור ונשארו כתנות עור דוגמא אל האדם שנסתלק ממנו הנשמה כשחטא כנ"ל וכך הגיע לישראל שהקב"ה נתן להם בתחילה מצות כיבוס בגדים שנאמר וכבסו שמלותם ועל ידי כן כשאמרו נעשה ונשמע ירדו ק"ך ריבוא מלאכי השרת

והלבישום פורפיראות כמשחז"ל שנאמר ואלבישך רקמה ובעבור שחטאו נסתלקו מהם דבהכי מתיישב המקרא כי מתחלה נאמר וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו ואחר כך נאמר עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך וכן היה להם ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב דקשה טובא מאחר שנאמר ולא שתו איש עדיו עליו למה חזר ואמר להם ועתה הורד עדיך מעליך והרי כבר עשו ולא שתו איש עדיו עליו ולמה שנה עליו הכתוב ויתנצלו בני ישראל את עדים והרי כך עשו מתחילה אמנם הענין הוא כי מה שאמרו חז"ל פורפיראות הלבישן עטרות נתן להם מר, אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כי כן כל אחד מביא ראיה מן המקרא שנאמר ואלבישך רקמה ונאמר עטרת תפארת בראשך ואיך יתכן שהם חולקים על המקרא אמנם זה וזה היה ולכן כאשר נאמר להם לישראל מפי הגבורה כי לא אעלה מקרבך וגו' ולכן וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו היינו העדי של פורפיראות שהלבישם אמנם לא הספיק ענין זה חזר ואמר ועתה הורד עדיך הם העטרות ר"ל ישראל סברי מימר כי לפי שהעדי של הפופוריאות שהלבישם היה לפי שנצטוו על כיבוס בגדים שנא' וכבסו שמלותם לתקן החטא של אדם הראשון וישראל כשעמדו על על הר סיני פסקו זוהמתן כמשחז"ל לפי כי בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן דהיינו כי הזוהמא נדבקה באותם כתנות אור שנתן להם הקב"ה ולכן נעשו כתנות עור אחז"ל תלמיד חכם שנראה רכב על בגדיו חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות כי למה יענש למשפט קשה של מות על דבר נקל כזה אלולי שהדבר זה הוא מעורר על עון הקודם כשבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא נטמאו הבגדים שלה ולכן אית דאמרי רבד שנאמר מרבדים רבדתי ערשי ואית דאמרי רבב ולא פליג כאן בלבוש תחתון רבד ובלבוש עליון רבב כל כך למה מפני כי מעורר חטא הקודם ולכן נאמר וחוטאי חומס נפשו דמאחר כי נפש כל אדם משם נמשכו לכן כל משנאי זה השונה הלכות שלומד משנה אף על פי כן אהבו מות כמו מתחילה ולכן מפני כי ענין מה שנצטוו וכבסו שמלותם היה להנקות מעון הקודם של הבגדים לכן חשבו מזימות כי להיות שחטאו צריך להעביר הבגדים שנתן להם בעבור כן פורפירא הלבישם שנא' ואלבישך רקמה ולכן ולא שתו איש עדיו עליו אמנם לא הספיק העדר זה כי אמר ה' הם חטאו בראש של הדברות אנכי ה' אלהיך אמרו לעגל אלה אלהיך ישראל ולכן ילקו בראש הורד עדיך מעליך העטרו' שהם בראש ולכן לא הספיק להסיר פורפורא שלהם ולכן כאשר אין מיתה בלא חטא נאסר האבל לכבס כסותו דאף על גב כי המות הוא גרם בעונו באה הערה למתאבלי' על זה יתנו לב לתקן מעשיהם והחי יתן אל לבו מפני כי כל

שבעה חרב של מלאך המות שלופה כנגדן כמשחז"ל ואחר שבעה מותר וכשם שאסור לכבס כך אסור ללבוש המכובסי' קודם לכן לפי כי הכל חוזר על עיקר זה להתעורר על עון הקודם ולהעיר לב החוטא לשוב ממעשיו אשר לא טוב עשה בקרב עמיו שגורם להם האבל ואין צריך לומר שאסור ללבוש חדשים שהרי מה שהיה בידם הפסידו א"ה וישראל וגם הסדינים והמצעות של מטה אסור לכבשן הערה לחטא של הקודם שלכן בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא שלכן נאסר בתשמיש המטה וגם הסדינים והמצעות אסור לכבסן ולהציע המכובסין וכן מטפחות הידים אף על פי שמותר לכבסן במועד וכן כל אותם ששנינו שמותר לכבסן במועד כזה אסור דלא ראי זה כראי זה לפי כי בזה הוא ענין אבל להעיר לב האדם כטוב כחוטא שניהם שוים בדינים אלו לפי כי החי יתן אל לבו כי כל זה הוא זכרון לראשונים גם לאחרונים עם שיהיו לאחרונה כי הנה כל הסיגופים אלו אשר נהוגים באבל היינו להשתתף בצער המת כי בזמנים אלו הוא נידון שם פעמים בגוף ונפש כנ"ל:. מלשון הזוהר פרשת תרומה ואחר כך נידון הנפש בלבד כדאיתא בזוהר פרשת ויקהל עד די שבעה עדנין יחלפון עלוהי ומועיל נמי לבני אדם אשר הם חיים עדינה יזכרו וישובו אל ה' ולכן אותם ששנינו שמותר לכבס במועד כגון היוצא מבית השביה כי הדוגמא לזה האדם היוצא מרשות יצר הרע לפי כי על ידי העונות הוא שבוי ביד היצה"ר כל האיברים וכאשר חוזר בו נאמר לאסורי' צאו כדאיתא בזוהר פרשת פנחס כנ"ל והמצודה שהתירו לו חכמים והנשאל לחכם והותר והבא מן מדינת הים בעבור כי יזכור מה שמשיבים לאדם עולם הזה דומה לים ועולם שיצאת ממנו דומה ליבשה אם אין אדם מוליך עמו מן היבשה מה יאכל בים ולזה יזכור הבא ממדינת הים שהלך להרויח ולא היה בו פנאי לגלח כלם אסורים בימי אבלו שאם ארעו אחד מהם קודם האבילות ונכנס מיד לתוך האבילות אסור לכבס אלא אם כן ארעו אחד מהם ותכפוהו מיד שני אבילו' זה אחר זה אז מותר לכבס אף בנתר ואהל אפילו תוך שבע' ובלבד שיעשנו בצנעא וכבר נתבאר כל הרמוז בדינים אלו כל אחד במקומו ואדם שתכפוהו אביליו זה את זה מכבס במים אבל לא בנתר ואהל:

[ב] חזרנו לענין ראשון לרמוז בדינים הללו כדי להועיל לאדם יזכרו וישובו אל ה' להמלט מן העונש הנמצא לחוטא וגם כי יעשה תשובה מיראה יהיה כערך מחז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולכן ענין האבל זה כאשר נא' כי הוא דוגמא לחוטא אשר חטא על הנפש ולפי כי אין אדם חוטא עד שנכנס בו רוח של שטות ובורחים ממנו החלקים של רוח ונשמה כנ"ל אם כן מת הוא באמת ולכן חזר הדין להגיד כי אדם זה שהוא אבל לב ונפשו עליו תאבל

אסור לכבס בסוף כל שבעה שהרי אמרו חז"ל עבירה מכבה מצוה ונודע הוא מחז"ל כי ריקנין שבישראל מלאים מצות כרמון ועוד אמרו חז"ל עבירה מכבה מצוה נפקא מינה כי אבל זה החוטא כי נפשו עליו תאבל אות' מצות שעשה הרי נעשה מהם חלוקא דרבנן אמנם להיות כי אשר לא טוב עשה בקרב עמיו נמצא כי אותם הבגדים שעשה הם מזוהמי' מן המעשים הרעים כי להיות שעבירה מכבה מצוה לכן נתעפשו והם מזוהמים הבגדים ההם ולכן חזר הדין להודי' כי אבל זה אסור לכבס כסותו לנקות אותם הבגדי' חלוקא דרבנן כל שבעה ימים והם דוגמא לשבעת הימים אשר נידון האדם בקבר והענין דאלו האדם שהוא צדיק אינו צריך להיות נידון בגהינם אלא בצאת נפשו מן העולם הזה תכף מוליכים אותו לגן עדן ומלבישים אותו שם כדאיתא בזוהר פרשת תרומה דף ק"ן וז"ל ואתר דא איהו מדורא לרוחין קדישין בין אינון דאתו להאי עלמא בין אינון דלא אתו להאי עלמא וכלהו רוחין מתלבשן בלבושין וגופין ופרצופין בהאי עלמא ומסתכלין תמן בזיו יקרא דמאריהון עד דאתיין להאי עלמא בשעתא דנפקין מתמן למיתי להאי עלמא מתפשטין אינון רוחין מההוא גופא ולבושא דתמן ומתלבשין בגופא ובלבושא דהאי עלמא ועבדין דיוריהון בהאי עלמא בלבושא וגופא דא דאיהו מטיפה סרוחה וכד מטי זמניה למיהך ולנפקא מהאי עלמא לא נפיק עד דמלאך המות אפשיט ליה לבושא דגופא דא כיון דאתפשט האי רוחא אזלא ומתלבשא בההוא גופא אחרא דבגנתא דעדן דאפשיט כד אתי להאי עלמא ולית חידו לרוחא בר בההיא גופא דתמן וחדי על דאתפשט מהאי גופא דהאי עלמא ואתלבש בלבושא אחרא שלים כגוונא דהאי עלמא וכו' הנה מבואר מדברי המאמר כי כאשר האדם מתפשט מן הגוף תכף מתלבש באותו שבגן עדן ונכנס שם ולכן זה החוטא כי לא יכול להכנס שם כי צריך לקבל דין על מעשיו ויהי לשבעת הימים אסור לכבס בגדיו חלוקא דרבנן כדי ללבוש אותם אפילו במים בלבד שהדוגמא על אותו נהר דינור כי צריך לעבור שם ולטבול בתוכו אמנם מותר לכבס בגדי קטנים שמת אביהם והענין מ"ש בתיקוני' בענין היתומים דף קמ"א. וז"ל ועל נשמתא אתמר משוכבת חיקך שמור פתחי פיך דלא תידור אם לא תשלם הה"ד אם אין לך לשלם וגו' ואשתארו רוח ונפש יתומים ואי נשמתא עברת על פקודי אורייתא ואנחת חובין בגופה דין איהו ליפרע מנכסי יתומים כפקודין דעש' כו' הנה מבואר מדברי המאמר כי הנה היתומים הם נפש ורוח והיינו הקטנים אלו שהם נשארים אחר מיתת אביהם היא הנשמה שנסתלק מצד העון וחזר הדין להודיע כי אלו הקטני' שמת אביהם מותר לכבס בגדיהם והענין כי הנה נמצא לאדם שלשה מיני בגדים אחר לנפש ואחד לרוח ואחד לנשמה כדאיתא בזוהר פרשת ויחי דף רמ"ד. וז"ל תאנא אלף ות"ק ריחין סלקין מגן עדן

בכל יומא דמתבסמי בהא אינון לבושין דיקר דההוא עלמא דמתעטרן מן יומי דבר נש אמר רב יהודה כמה לבושין אינון אמר ר' אלעזר טורי דעלמא על דא פליגי אבל תלתא אינון חד דמתלבש בההוא לבושא רוחא דבגנתא דבארעא וחד יקירא מכולא דמתלבש ביה בגו צרורא דחיי בין פורפירא דמלכא וחד לבושא דלבר דקאים ולא קאים אתחזי ולא אתחזי בהאי מתלבשא נפשא ואזלא ושטא בעלמא וכו' הנה נתבאר מדברי המאמר כי שלשה מיני לבושים הם לכל חלק מנר"ן לבוש אחר ולכן יאמר מותר לכבס ולקנות בגדי קטנים הם בחינת נפש ורוח שמת אביהם היינו הנשמה כאמור דאף על גב כי חלק הנשמה פנה משם והפסיד האדם הבגד שלה ואין לו יכולת לכבס ולטהר הלבוש שמתלבשת בו מפני כי כבד עליה פשעה אמנם הבגדים שנים הנז' של הקטנים נפש ורוח מותר לכבס אותם תוך שבעה מן העונש שהגיע להם נמצא חמרו קולו:

אסור ללבוש תוך שבעה כלים חדשים היינו לענין צורך היתומים האמורים דאף על גב כי מותר לכבס בגדיה' היינו לפי כי הקטן מלכלך בגדיו ביותר בענין הגשמי לכן התירו לו לכבס בגדיו וכן בענין הרוחני הוא שולט העון בנפש ורוח בנקל בהם שנאמר נפש כי תחטא וכל זה הוא בענין שוגג אבל החוטא במזיד פוגם הנשמה ולכן אין לו תקנה על ידי קרבן כלל ולכן להיות כי נקל ללכלך בגדיו של קטן כך נמי מותר לכבס אותם אמנ' ענין כלים חדשים שהדוגמא להם היינו החלוק על ידי מעשה המצות הנעשה מהם חלוקא דרבנן אסור ללבוש תוך שבע' הדוגמא לזה דאף על גב כי תוך שבעה מכבסים בגדיהם של הקטנים הנזכרים נפש ורוח על ידי הדין הנעשה בהם בשבעת ימי האבל דין חיבוט הקבר וכיוצא דהיינו מ"ש בזוהר פרשת ויקהל שבעה עידנין יחלפון עלוהי שבעה דינים ועל ידי כן מתכבסים הבגדים של הקטנים נפש ורוח אמנם עדין אסור ללבוש בגדים חדשים של מעש' המצות עד שיהיה נענש על כל הפרטים ולכן אף על גב שהם צבועי' ואינם לבנים שמורים על כי עדין יש בהם לכלוך אסור ללבוש אותם וישנים יוצאים מתחת המכבש והנה ענין חדשים וישנים שאמר היינו מה שחז"ל חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמר ליה רב חסדא להההוא מרבנן דהוה קא מסדר אגדת' קמיה מי שמיע לך חדשים גם ישנים מאי ניהו אמר ליה אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות אמר ליה וכי תורה פעמים פעמים ניתנה אלא הללו דברי תורה והללו דברי סופרים עכ"ל והנה מזה נלמוד ענין גדול דמאחר כי חז"ל עשו חילוק בין המצות שהם מן התורה למצות שה דברי סופרים יש לי מקום לומר כי יהיה חילוק בענין הבגדי' שנעשה מן המצות שלהם והנה אמרו חז"ל וזרח השמש וגו' כשם שמזהיר הקדוש ברוך הוא פניהם של צדיקים לעתיד שנ' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו כך מחדש לבושיהם היו' לובש

סריקיקיון ולמחר כו' וביארתי כי זה השינוי ימצא מפני מעשה המצות כפי מה שמכוין האדם בהם ולפי כי האדם פעמים מכוין כל הצורך ופעמי' לא וכן פעמים יודע הכונה של המצוה פעמים לא וכזה ימצא פרטי' רבים לכן נמי בא השינוי בבגדים כי בכל יום ילבש הלבוש כפי מה שנתכוין במעשה המצות ואמנם עתה נחזור ללמוד דבר חדש כי שינוי הבגדים אשר לובשים במעשה הצדיקים ומה גם חלוקא דרבנן גם שהאדם מכוין במצות הדיק היטב יהיה נמצא בהם שינוי מפני כי יש חילוק בין דברי תורה לדברי סופרים כי להודיע כי האדם קיים אלו ואלו צריך לעשות היכר מפורסם ולכן בא השינוי ברוב ענין לטובה לפרסם לעין כל כי אדם זה קיים אלו ואלו ובכן חזר הדין אסור ללבוש תוך שבעה כלים חדשים שהדוגמא לאותם הנעשים מדברי תורה וישנים היוצאים מתחת המכבס הנעשים מדברי סופרים לקיים מש"ה חדשים גם ישני' דודי צפנתי לך:

[ו] אסור תוך שבעה לכבס ולהניח כבר הדברים אמורים כי כל דיני האבילות הם הצד השוה בכל אדם אבל לענין צורך הצדיקים אין צריך להם ולא אחד מאלו הדינים כההוא דאמר לאליהו ז"ל ולאו כהן מר והיה נוטל לרבי עקיבא שנהרג על כתפו אמר לו דייך בני אין טומאה בצדיקים כלל נמצא כי כל הפרטים האמורים אינו דבר המצטרך להם כלל וגם לא לחלק הרשעים לפי כי לא יועיל בהם אחד מן הדברים האמורים הלא זה יהיה כונת חז"ל למלך שזמן אורחים ונתן להם בגדים נאים יש מהם שאמרו מאחר כי אלו הם לצורך הסעודה לא כן עתה אין לנו צורך בהם נתנו בקופסא בתוך מיני בשמים ויש שנשתמשו בהם עד שנתלכלכו וכאשר הלכו לפני המלך שמח המלך לקראת הפקחים וכו' ועל הטפשים כעס וגזר כלי ינתנו לכובס עד שיתלבנו והם יהיו במאסר היינו במאסר עונם ולכן הודיע דין זה אסור לכבס תוך שבעה היינו לעשות בהם משפט כתוב באותם הבגדים דהיינו כי על ידי הדין והעונש הנעש' בגוף בקבר ובחלק הרוח והנפש בגהינם ובזה מתכבסים אלו הבגדים כדי ללבוש ולכן אמר אסור לכבס ולהניח בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים ר"ל בין שעשה על ידי עצמו דהיינו שקבל ייסורין בעולם הזה בין על ידי אחרים שקבל מן העונש אחר המיתה היינו ע"י אחרים המענישי' אותו שם בין כך ובין כך אין יכול ללבוש אותם הבגדים באותו זמן ואם היתה כסותו בקבולת ביד אחרים דהיינו מש"ה אשרי נשוי פשע כסוי חטאה כדאיתא בזוהר פרשת אמור דף ק"א. וז"ל מהו כסוי חטאה אלא תרי מילי דחכמתא הכא חד כמה דתנינן עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא עבדין ליה בההוא עלמא לבושא יקרא לאתלבש' בהו וכד בר נש אתקין עובדין טבין וגברין עליה עובדין בישין ואשגח ביה קב"ה ועובדוי בישין סגיאין ואיהו רשע דאשתכח חטאה קמיה מאריה וכו' מה עביד קב"ה מאינון טבאן דעביד האי

חטאה בקדמיתא אלא קב"ה אע"ג דאיהו רשע אינון זכוון לא אתאבידו אית זכאה דאזיל באורחוי דמלכא עילאה קודשא בריך הוא אשלים ליה מעובדין דהאי רשע וכו' הה"ד יכין רשע וצדיק ילבש ההוא חטאה אתקין וצדיק אתחפי ממה דרשע אתקין הה"ד כסוי חטאה וגו' הנה מבואר מדברי המאמר כי פעמים המצות שהרשע יעשה הם מוכנים לעשות כסות ולבוש לצדיק חלוקא דרבנן והיינו מ"ש ואם היתה כסותו בקבולת ביד אחרים שהוא הצדיק מכבסין אותו כדרכו להעביר ממנו חלאת העון כמו שאר מלאכתו בתלוש לאחר שנעקר ממנו חלק הנשמה כאשר היא ביד אחרים בקבולת:

[ה] כל שלשים יום אסו' ללבוש בגד מגוהץ עוד חזר והגיד על אדם כי לא נמצא עולתה בו אמנם אף על פי כי זכה לעצמו והתקין על ידי מעשה המצות חלוקא דרבנן אמנם עדין לא עברו עליו שלשי' יום אסור ללבוש אותם הבגדים שהם חלוקא דרבנן לפי כי בשלשים יום ימצא דין אחר לנשמות כאשר הובא בזוהר פ' ויקהל דף קצ"ט וז"ל לבתר דא מתלתא יומין ולהלאה כדי אתדן בר נש מעינוי מידוי מרגלוי ואוקמוה עד תלתין יומין כל אינון תלתין יומין אסרנו נפשא וגופא כחדא:

[חסר הסיום וחבל על דאבדן] סליק טור יהלום: